I Premi Domènec Font al millor treball de recerca en comunicació (periodisme, comunicació audiovisual i publicitat i relacions públiques)

2013

Treball guanyador del 2n premi

Però, ens entenem?

La comunicación intergeneracional en els àmbits acadèmic, públic i privat

Mariona Folguera Blasco

Tutora: Pilar Adell i Gutiérrez

IES Angeleta Ferrer (Sant Cugat del Vallès)

Però, ens entenem?

La comunicació intergeneracional en els àmbits acadèmic, públic i privat

Treball de Recerca

Curs 2012/2013

Però, ens entenem?

La comunicació intergeneracional en els àmbits acadèmic, públic i privat

Treball de Recerca

Segon de Batxillerat

Curs 2012/2013

AGRAÏMENTS

Dur a terme aquest treball, no ha estat una tasca fàcil. És per això que vull agrair a tothom que m'ha ajudat i m'ha donat suport. Sense ells, aquesta investigació no hauria esdevingut ni possible ni real.

En primer lloc, vull donar les infinites mercès a la meva tutora, Pilar Adell i Gutiérrez, que m'ha recolzat des d'un bon principi, m'ha animat a no desistir en els moments de crisi i angoixa, m'ha escoltat sempre, m'ha descobert el màgic i emocionant món de la lingüística i per totes les converses, sigui pel mitjà que sigui i a l'hora que sigui, que hem mantingut. Gràcies Pilar, t'estic immensament agraïda.

Vull agrair el suport i els ànims que m'ha brindat la meva família. Gràcies per totes les hores que m'heu aguantat, animat i recolzat. Sense vosaltres, no sé pas si hauria continuat amb aquest treball.

Agrair també als professors de l'INS Angeleta Ferrer i Sensat el fet d'haver-me deixat passar les enquestes als alumnes tot i ser al mig d'una classe. A ells mateixos, també, per respondre-les i a la Direcció del centre per deixar-me consultar les dades d'alumnes i professors del centre.

M'agradaria donar les gràcies, en especial, al Departament de Llengua i Literatura Catalanes que m'han prestat gran part dels llibres amb els quals he pogut confegir el marc teòric i el pràctic.

I, en darrer terme, a tots els meus amics i amigues que m'han encoratjat a seguir endavant i s'han interessat pel meu treball.

ÍNDEX

-Introducció

1. **Motivació**.....6-7
2. **Objectius i hipòtesis**.....8-9

-Marc teòric

1. **Característiques generals de la comunicació humana**.....10-19
2. **Llengua oral i llengua escrita**.....20-42
    a) Llenguatge, llengua i parla.....20-21
    b) Llengua oral i llengua escrita.....21-42
3. **Registres i varietats dialectals**.....43-71
    a) Dialectes de la llengua catalana.....50-54
    b) Els registres lingüístics.....54-68
    c) Els registres en la interacció acadèmia: La cortesia lingüística.....69-71
4. **Llengua oral formal i informal**.....72-105

- La Recerca

1. **Metodologia de recerca**.....106-130
2. **Corpus d'anàlisi**.....131-165
3. **La interpretació de les dades**.....166-174

-Conclusions.....175 a 177

-Bibliografia.....178-180

Saber narrar en llenguatge vigorós
Deler i desig, i plers, i, sense esforç
Rimar bells mots amb el ritme dels cors
Amants o folls; , gens fantasiós,

-Oh dolç fallir!-, coronar de lluors
Éssers de carn, tot oblidant els morts
I l'ombra llur, reial, i d'un bell tors
Reprendre el tot vital i rigorós.

Saber sofrir sense llanguir, i amar
Sense esperar, i essent, ardit, del segle,
Témer l'enuig i al nàufrag dar la mà;

Viure l'instant i obrir els ulls al demà,
Del clar i l'obscur seguir normes i regla
I enmig d'orats i savis, raonar.

Sol i de dol, J.V.Foix

INTRODUCCIÓ:

-Motivació.

Juliol de 2011. Un dia molt calorós en una illa d'ensomni, Menorca i en un poble encisador, Es Mercadal. Les vacances, un any més, eren complet relax: hores i hores al sol i entre aigües cristal·lines, volts per l'illa a peu o amb cotxe, jaleos i capvespres de xerrades a la fresca.

Un dia com qualsevol altre, vam sortir a donar un volt per Fornells (un petit poble pescador just al costat d'Es Mercadal). I, tot passejant, rient i observant petits detalls que acabarien en les mans de qualsevol "guiri", el vaig veure. Un llibre petit, col·locat en una vella taula de fusta ja corcada. M'hi vaig atansar no sé molt bé per què i em vaig sentit enormement atreta per aquell conjunt de pàgines, insignificants fins al moment.

El títol. El títol em va dir quelcom, em va cridar l'atenció i em va sorprendre *L'illa dels 5 fars. Un recorregut per les claus de la comunicació.* I es que, una apassionada com jo de Menorca, no se'n podia estar. Necessitava comprar aquell llibre; però, el que hi vaig trobar allà dins va ser molt més del que m'esperava, era molt més que una nova guia de visita dels fars de l'illa.

D'entre aquelles pàgines va sorgir la idea per a fer aquest treball de recerca. El llibre em va brindar les cinc claus de la comunicació:

- Un únic gran missatge...
- ...explicat de forma memorable...
- ... amb un llenguatge que connecti...
- ...tenint en compte que el missatge que val és el que capta la gent...
- ...convidant en lloc d'intentar convèncer

Un cop el vaig acabar, tenia clar quin seria el tema del meu treball: la comunicació, aquell element distintiu de l'espècie humana, que ens feia únics però que alhora era el "gran oblidat". Perquè, quan en sentim a parlar al telenotícies? Al diari? En canvi, constantment ens afusellen amb notícies mèdiques, tecnològiques i artístiques.

Van anar passant els dies de sol i tranquil·litat i vam haver de tornar a la rutina. Un cop vaig tornar a entrar per la porta de l'institut, veia cada cop més clar que aquell havia de ser el meu tema, que es mereixia que algú li dediqués un treball.

Em vaig disposar a buscar un tutor/a i, no podia ser ningú més que la persona que a 1r d'ESO, quan érem uns simples vailets nouvinguts en un centre on tot se'ns feia gran, ens va engrescar a demostrar a tothom tot el que valíem mitjançant les paraules; ens va demostrar el valor i el poder que aquestes tenien i a saber-les emprar bé. Quan la vaig anar a buscar, no vaig saber veure si era jo o ella qui estava més engrescada amb aquest treball però va ser ella qui em va fer veure que havia d'acotar més el tema ja que fer-lo sobre la COMUNICACIÓ era inabordable.

Així que, com qui no vol la cosa, un diumenge dinant a casa amb els meus pares, les meves germanes i la meva àvia, la idea va sorgir sola: per què no investigar la comunicació a través de les generacions? Per què no buscar el per què tothom deia que no es podia entendre amb les altres generacions? Per què la gent gran deia que els joves no els entenien i viceversa? Per què els joves creien que els adults i ells no tenien res a compartir?

I, així va ser com em vaig decidir. El meu treball intentaria esbrinar el per què o el com d'aquest canvi. Intentaria buscar en quin moment, quan o per què s'havia inserit aquesta idea en la mentalitat global que la comunicació amb les altres generacions era impossible, inviable?

Us convido a intentar esbrinar, amb aquest petit tast de què és la comunicació entre generacions, si aquesta vessant s'ha vist modificada al llarg del temps o no i per què.

Espero que la llum que desprenen els cinc fars de l'illa de Menorca em duguin a fer un llarg viatge educatiu, instructiu i de plaer, arribant a bon port i sense embarrancant-me enlloc.

-Objectius i hipòtesis.

Amb aquest treball, vull i m'agradaria esbrinar si...

- ✓ Els joves d'avui dia han perdut el respecte envers pares, professors, avis i adults.
- ✓ Els adults consideren que els joves d'avui dia no tenen res interessant a oferir-los.
- ✓ Els joves d'avui dia creuen que la comunicació i les converses que mantenien els seus pares i els seus avis amb les seves figures paternes eren iguals, millors o pitjors que les actuals.
- ✓ Conèixer el grau de satisfacció de les tres generacions (avis, pares i fills) envers els tipus i les maneres de comunicació que mantenen amb les altres generacions.
- ✓ Esbrinar si els següents factors poden influenciar en la comunicació entre generacions:
    - Distància espacial entre els individus
    - Diferència d'edat entre les generacions
    - Freqüència de visites i comunicació entre les generacions
    - Gustos de cada individu
    - La llengua que s'empra
    - Guerres o altres esdeveniments històrics amb transcendència
- ✓ Esbrinar si existeixen estereotips per a cada "línia generacional"
- ✓ Investigar si hi ha res escrit sobre la comunicació entre generacions en base a la lingüística
- ✓ Som capaços de comunicar sempre el que volem dir i amb tothom igual?
- ✓ Resseguir el tracte (tu, vós i vostè) i el respecte a través de les generacions

És a dir, vull respondre la següent pregunta:

Ens entenem amb les altres generacions (pares, avis i fills); ens hem entès mai, ens entendrem algun dia?

Tot i això, sé que com que sóc una única persona i el que vull conèixer forma part d'un terreny molt abastable, hauré d'acotar, encara més, el meu objecte d'estudi.

MARC TEÒRIC:

1.- Característiques generals de la comunicació humana.

La comunicació entre els éssers humans forma part, indiscutiblement, del nostre dia a dia, una comunicació que pren moltes formes tant orals com gràfiques. De tota manera, quan parlem de comunicació sovint ens referim a una de les formes més evidents de realitzar aquesta comunicació: la conversa. El terme "conversar" prové del llatí *conversari* que vol dir "conviure" (*cum*-con- i *versare*- fer voltes). Les persones, per tant, ens diferenciem dels altres éssers vius per la capacitat de conversar, no només de xerrar sinó de mantenir relacions de convivència, tracte i amistat per mitjà de la paraula. Conversar ens permet dur a terme treballs grupals i és el que permet iniciar i mantenir qualsevol relació social que sense l'intercanvi d'idees, no es podria esdevenir. I aquesta és una de les claus de la comunicació humana: la sociabilitat, la necessitat dels altres per tal que es pugui realitzar allò que hom coneix amb el nom de "comunicació" i que és l'essència de la diferenciació humana respecte del regne animal.

Un dels nostres grans lingüistes, el Dr. Jesús Tuson, defineix la comunicació com , *"un procés per a la transmissió de senyals informatius entre una font emissora i un destí o receptor."* [1]. Aquesta comunicació presenta formes ben diverses: de la més simple, emprada quotidianament (demanar un cafè al bar), a la més complexa com pot ser la informació que ens dóna un semàfor: les normes de circulació establertes fan que un servei municipal instal·li uns mecanismes de senyalització vertical amb què es donen les indicacions oportunes a un nombre no determinat de persones (vianants i conductors), que rebran els missatge i hauran de captenir-se d'acord amb les indicacions del semàfor. A més, el semàfor emet els senyals independentment de la presència de vehicles i vianants; és insensible als receptors.

[1] TUSON, J. a *Introducció al llenguatge* (1999) pàg. 38

Un altre gran lingüista, Jakobson[2] ens va oferir l'esquema més conegut de la comunicació humana. Segons ell, qualsevol procés comunicatiu necessita, sense excepcions, sis elements: ***el referent*** (també anomenat context en què es produeix la comunicació o l'acte de parla) , ***l'emissor/a*** (la persona que emet la codificació de l'enunciat) , ***el missatge*** (allò de què es parla) , ***el receptor/a*** (la persona que pot descodificar-lo i entendre'l, el destinatari o destinatària del missatge) , ***el canal*** (el "suport" físic a través del qual arriba el missatge) i, finalment, ***el codi*** (el sistema de signes lingüístics que "codifica" el missatge i que ha de ser compartit per l'emissor i el receptor).

Fixem-nos en el conegut quadre elaborat per Jakobson:

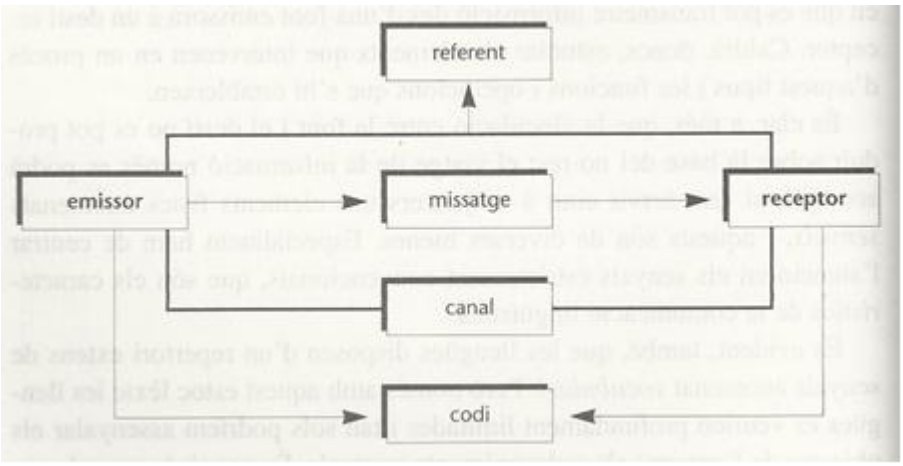

L'emissor emet un missatge que es converteix en un senyal o en un conjunt d'aquests, adreçats a un receptor. El missatge farà referència a alguna realitat: tindrà un referent i viatjarà, a més, per un canal de transmissió, un mitjà físic. La transmissió del missatge però, no seria possible si l'emissor i el receptor no compartissin un codi que els permetés elaborar el senyal i poder-lo descodificar; és a dir, entendre'l.

[2] JAKOBSON, R. (1960)

L'esquema que acabem de descriure admet moltes variants: l'emissor pot o no ser directe; el receptor pot ser singular o plural (un o més d'un); el missatge pot ser verbal o visual; els referents d'aquests poden ser molt senzills o molt complexos ja que els únics límits que presenten són els del nostre pensament; i el codi pot variar en un nombre immens, tant elevat com llengües existeixen al món –unes sis mil. Tota llengua a més, presenta subcodis (els dialectes, els registres i els argots). El canal, el darrer element de l'acte comunicatiu, pot ser l'aire, el paper, l'espai visual o fins i tot algun mitjà tecnològic (molt utilitzats en les anomenades "xarxes socials" com ara el Facebook o el Twitter). Ras i curt: la multifactorialitat implicada en el procés comunicatiu acaba complicant encara més la comunicació i la seva posterior anàlisi ja que els malentesos poden esdevenir més freqüents.

Més enllà de l'esquema de la comunicació humana, Jakobson també determinà les possibles "finalitats" associades a cadascun dels elements comunicatius: són les anomenades "funcions del llenguatge": expressiva, conativa, poètica, referencial, metalingüística i fàtica de les quals ja en parlarem al següent apartat. A través d'aquests sis elements que assenyala l'autor, podem dur a terme un elevat nombre de models de comunicació. Tanmateix, ara només ens centrarem en dos d'ells per analitzar-los amb més deteniment: en els pols emissor i receptor.

La comunicació unidireccional és la que s'esdevé quan l'emissor i el receptor mantenen sempre els seus papers tot i que convé distingir tres variants possibles: d'un a un, d'un a molts o de molts a un.

a) Quan la comunicació s'esdevé d'un a un es produeix la representació d'una ordre donada a algú, a un subordinat, que no té poder per respondre-la;

b) quan s'esdevé d'un a molts, ens podem trobar davant de diferents situacions com una classe, una conferència, la premsa o el telenotícies. En aquests casos, l'emissor haurà tenir molta cura a l'hora d'adreçar-se a un públic que serà

heterogeni i el text que prepari haurà de ser autosuficient i no deixar cap mena de dubte ja que, en la majoria de casos, els receptors no s'hi podran dirigir per aclarir-lo;

c) El tercer cas, de molts a un, es presenta quan la comunicació està estructurada i organitzada; és la típica situació en què algú està sent valorat per un tribunal i rep les opinions de cadascun dels membres que el conformen. La resposta en aquests casos es correspondria al segon tipus: d'un a molts. I, quan els emissors no respecten els torns de paraula és quan ens trobem davant de, per exemple, un debat televisiu.

La comunicació bidireccional és la modalitat on l'emissor i el receptor no sempre actuen com a tals sinó que es van alternant els papers. Els dos models més coneguts són: la conversa o el diàleg i el debat.

- La ***conversa o diàleg*** es caracteritza per "l'alternança dels torns de paraula" que té les seves regles i fins i tot es marca expressament amb pauses fetes per l'emissor que deixen lloc a la intervenció d'un altre, amb preguntes, amb la represa d'un fragment de la intervenció anterior, amb gestos inquisitius que afavoreixen la resposta o amb peticions de paraula,entre d'altres.

- El ***debat***, la situació més complexa, fa necessari en moltes ocasions, la presència d'un moderador que controli les intervencions. Aquest model de comunicació bibliogràfica es pot aplicar tant als debats habituals en els mitjans de comunicació com a les classes participatives, a les taules rodones i a les conferències obertes que es porten a terme gràcies a les xarxes electròniques. no només aplicable als debats.

Tot i la variabilitat que presenta la comunicació verbal, la conducta comunicativa més característica és el diàleg o conversa que és, d'altra banda, la modalitat gràcies a la qual arribem a la plena possessió del llenguatge.

De tota manera, cal matisar que, com assenyala Tuson, qualsevol tipus de comunicació no es podria dur a terme sense el vincle del senyal físic ja que *"vivim en un món absolutament dominat pels senyals de tota mena: rètols de direcció, semàfor [...]. Les estacions ferroviàries [...] són llocs ideals per copsar fins a quin punt són necessaris els senyals."*[3] És evident que els senyals artificials també són presents a la natura, com ara els núvols, i fins i tot hi ha cultures que arriben a atorgar alguna realitat a la condició d'un senyal, com el Sol, que els representa.

Podríem dir, doncs, que la realitat es divideix en *objectes naturals* (com els arbres) i *objectes artificials* (com una taula) Tanmateix, deixant a banda la realitat especial, els senyals, tenen una existència caracteritzada per la mediació que s'esdevé: els percebem i ens donen informació sobre una altra realitat. "*Un senyal és un element interposat entre nosaltres i un tipus d'informació (o referent)".* Els senyals però, sempre tenen algun tipus de relació amb allò que assenyalen, relació que pot ser de tres tipus:

- **Relació de contacte** (o contigüitat): quan entre el senyal i allò que assenyala hi ha una relació natural (el fum el produeix el foc i aquest primer informa que alguna es crema). És una clara relació de causa (foc) i efecte (fum) on l'efecte sempre ens parlarà de la causa. És el que anomenem *indici o símptoma*.

[3] TUSON, J (1999) pàg. 47

- **Relació de semblança.** És una relació no natural que s'esdevé quan els senyals informen d'una realitat perquè la representen de manera figurativa (el dibuix d'un bou dins un triangle vermell ens informa que hem d'anar alerta perquè aquell animal pot passar per allà). Aquest tipus de senyal és molt emprat, per exemple, en els senyals de trànsit i es basa en les relacions de semblança entre el senyal i allò a què fa referència. A la llengua, això es tradueix en les onomatopeies. S'anomenen *icones o imatges*.

- **Relació arbitrària** (o convencional). Tampoc és natural i és on trobem els senyals que funcionen en base a un pacte arbitrari. Els colors d'un semàfor, per exemple, estableixen quan es pot i quan no es pot creuar perquè s'ha establert així. La majoria de senyals lingüístics, les paraules, mantenen relacions convencionals ja que la paraula *aigua* no refreda, no mulla, no s'origina per aigua i no s'assembla a l'aigua real. Aquests senyals es coneixen com a *símbols o signes convencionals.*

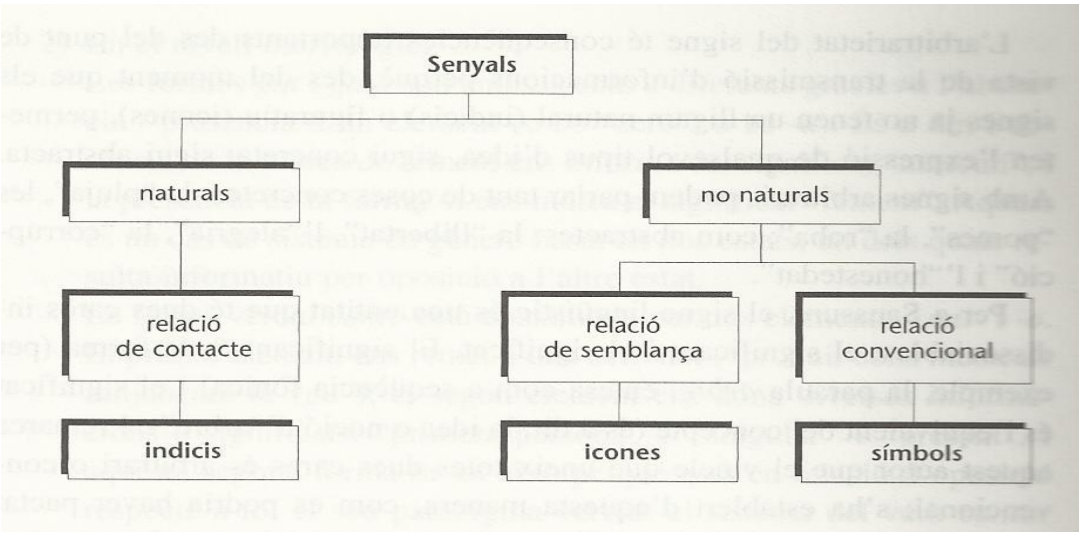

Diagrama de classificació proposat pel lògic i semiòleg nord-americà Charles S. Pierce [4]

Els indicis bàsics com el fum, es poden entendre a partir de l'experiència humana general però n'hi ha d'especials, que no es poden interpretar d'aquesta manera sinó que demanen una preparació especial: un estudiant de medicina és ensenyat perquè

[4] TUSON, J. (1999) pàg. 49 de PIERCE, Ch. (1988)

interpreti uns indicis que són considerats "símptomes" de l'estat del pacient. Les icones, en canvi, funcionen dins un marc cultural i són interpretades a través d'un aprenentatge, com els senyals de trànsit. Els símbols només són útils si el grup que en fa ús coneix les convencions adequades; tal i com passa amb les llengües.

Ferdinand de Saussure, lingüista suís, introduí en el seu llibre *Curs de lingüística general* (1916) la idea d'*arbitrarieta*t del signe en la lingüística. Aquesta arbitrarietat es fa notòria en la transmissió d'informacions ja que en el moment en què els signes deixen de tenir un significat (ja sigui natural –els indicis- o figuratiu -les icones-), passen a poder expressar qualsevol idea,concreta com la pluja o abstracta com la tristesa. Segons Saussure *"el signe lingüístic és una entitat que té dues cares indissociables: el significant i el significat."*[5] El significant és la forma i el significat, el concepte d'allò a que ens referim. A més, Saussure considera que el vincle que uneix ambdues cares és convencional, ha estat establert així perquè el grup de sons que configura cada paraula i el significat que tenen atribuït per a cadascuna d'aquestes és el fruit d'un "pacte" entre els parlants d'una mateixa comunitat lingüística i que és " particular" de cada llengua.

Els signes lingüístics però, no funcionen mai sols sinó que funcionen dins d'uns sistemes perfectament "construïts", reglamentats en les seves relacions i combinacions : parlem de les llengües, també conegudes com a sistemes de signes. El significat de cada senyal, a més, queda delimitat pel dels altres i és així com es poden construir sistemes efectius que, normalment, són d'oposició (com en el cas d'un semàfor que el verd significa "Passeu" i el vermell "No passeu"). Aquestes relacions d'oposició i de combinació són molt comunes en les llengües i es poden donar a diferents nivells: a nivell lèxic, morfològic i de les unitat mínimes que constitueixen els sistemes fonètic i fonològic.

[5] TUSON, J. a *Introducció al llenguatge* (1999) pàg. 50

- A **nivell lèxic,** trobem tota la col·lecció d'antònims que ens ofereix la llengua com *alt/baix* i tots aquells verbs que també són contraris com *pujar* i *baixar.*

- A **nivell morfològic,** trobem també dos tipus d'exemples: les formes femenines i masculines de les paraules (*gos/gossa)* que són un cas de sistema de gènere basat en dos estats on un dels quals resulta informatiu per l'oposició a l'altre estat; i les formes verbals que es constitueixen per dos elements: el lexema que ens informa d'una activitat determinada, com *cantar,* i el morfema que ens dóna altra informació com la persona, el nombre i el temps; única en cada cas i que atorga diferents significats.

- En un darrer nivell, el **fonètic i fonològic**, trobem les relacions d'oposició de les unitats mínimes de les paraules (els fonemes) i les seves realitzacions, els sons. La seva presència, absència i combinatòria poden transformar el significat de les paraules de les quals són constituents: per exemple, si modifiquem un so (i la seva corresponent grafia) , varien de significat : *tassa* i *gassa; casa i caça, els ous o els sous, etc.* D'aquesta manera, amb un simple i quasi bé canvi insignificant, podem donar lloc a milers de noves paraules i nous significats.

Així que, podem determinar que allò que els parlants utilitzem fonamentalment per a intercomunicar-nos és la llengua entesa com un sistema *"de signes (convencionals o arbitraris) molt efectius des del punt de vista semiòtic[...] que aprofiten els mecanismes opositius i combinatoris de forma generalitzada per a transmetre informacions.*[6]*"*

La possibilitat de construir un nombre il·limitat d'enunciats és una conseqüència de la capacitat concatenativa dels sistemes lingüístics que permeten produir cadenes de

[6] TUSON, J. a *Introducció al llenguatge* (1999) pàg. 51

senyals convencionals als que Saussure anomena “signes lingüístics”. Els indicis, senyals aïllats, i les icones no permeten fer-ne aquest tipus de lectura; quedant limitada als jeroglífics de diaris o revistes. En canvi, hi ha altres elements que permeten la unió entre ells per tal de construir oracions o textos on a cadascuna d’aquestes unitats li seria assignat un paper sintàctic tot permetent-nos una enorme varietat de configuracions sintàctiques, amb alguna limitació. Sempre podrem dir qualsevol cosa però no de qualsevol manera ja que ens hem de cenyir a les regles sintàctiques i si no ho féssim, es destruirien els patrons comunicatius i aquest acte fracassaria constantment. Una oració no es pot construir sempre, com vulguem ja que qualsevol les “regles” del codi lingüístic exigeixen que les oracions es construeixin amb una sèrie d’elements (sintagmes) que no es poden desarticular.

Aquesta concatenació, està regulada per l’ordre d’aparició dels elements, per les concordances, per les relacions entre nucli i complement i pels marcadors anafòrics. Hi ha però, estructures sintàctiques que es poden descodificar de dues o més maneres i que impliquen una ambigüitat estructural, poc freqüent en la pràctica ja que les emissions es troben sempre contextualitzades; però més freqüent en l’expressió escrita on podem trobar més casos d’ambigüitat.

Durant dècades, i per la idealització de les teories lingüístiques, s’havia oblidat el fet elemental que el llenguatge ocorre en la interacció humana. Tot i la definició saussureana de la *langue* com un fenomen social, cap altre estudi conduïa a l’estudi de les relacions entre llengua i societat; sinó que l’interès sobre l’autonomia de la lingüística en desvià l’interès cap a altres qüestions. De fet, no solament existeix una relació entre ambdós termes sinó que el comportament lingüístic forma part dels comportaments socials. Al 1853, aparegué *Llengües en contacte* de U. Weinreich on s’afirmava, tot trastocant la visió clàssicament assumida per la lingüística, l’existència d’una tendència habitual a considerar l’unilingüisme com la regla i el plurilingüisme com una cosa excepcional. Però, en el mateix text, Weinreich afirmava també que calia recordar que una persona podia adquirir el control de més d’un sistema lingüístic

durant la seva vida, i que farà servir segons el context i les necessitats del moment, adaptant-se a les normes de cada context. De l'obra de Weinreich, n'han resultat un bon nombre d'estudis sobre la diversitat lingüística en situacions de llengües o dialectes en contacte.

Així, es considera que al 1964 nasqué la sociolingüística oficialment. L'impuls inicial per a la recerca el donà la política sobre educació i integració lingüística de les minories als Estats Units. Els treballs d'aquesta disciplina es poden dividir en els dos camps següents:

a) **Lingüística social.** És l'estudi de la llengua en relació amb la societat; l'estudi dels fenòmens lingüístics que tenen una explicació social. S'ocupa de les formes lingüístiques col·lectives que caracteritzen els grups socials i es defineix com una dialectologia o *estudi de la variació lingüística* entre individus i col·lectivitats. Forma part de l'estudi de la llengua i els conceptes més habituals són *variació, dialecte, argot i registre.*
b) **Sociologia de la llengua.** És l'estudi de la societat en relació amb el llenguatge i concep el llenguatge com a ens social. S'encarrega dels aspectes relacionats amb l'*organització social dels comportaments lingüístics* i forma part de l'estudi de la societat. Els termes típics d'aquest camp d'estudi són *comunitat lingüística, substitució, normalització, diglòssia, bilingüisme,* etc...

La lingüística social és considerada com la *sociolingüística* pròpiament dita per la majoria d'autors, com Fishman. En l'àmbit català, aquesta etiqueta s'usa per ambdós camps a causa de la visió unificada que en presenta Ll. V. Aracil.

2.- Llengua oral i llengua escrita.

2.1. Llenguatge, llengua i parla:

La llengua, entesa com un "sistema de sistemes" com hem dit anteriorment, és quelcom abstracte[7]: una mena de "programa de possibilitats combinatòries gairebé il·limitades" a partir d'una sèrie limitada d'elements (sons i grafies) que constitueixen els signes lingüístics. De fet, aquesta capacitat combinatòria i creativa infinita (que alguns han considerat innata, com el lingüista Noam Chomsky[8]) ha estat considerada com l'element distintiu entre els éssers humans i els animals. Fins i tot hi ha qui a arribat a dir (Tuson[9]) que és el que defineix l'*Homo sapiens.* De fet, la psicologia cognitiva i de l'aprenentatge vincula indestriablement el pensament i el llenguatge (Vigotski[10]) però això ens portaria lluny del que aquí pretenem tractar.

La llengua és "realitzada", és a dir, parlada, per una comunitat de parlants; normalment es circumscriu en territoris concrets (delimitats per unes isoglosses força definides); és una realitat viva unida inextricablement als éssers humans i que va unida als esdeveniments i activitats que es desenvolupen en aquestes comunitats d'éssers vius. És per això que aquesta capacitat humana de comunicar-se a través de la llengua s'ha anat modificant i transformant de formes molt diverses al llarg de la història, per exemple, fins a fragmentar-se d'una forma tan radical que han donar lloc a les sis mil llengües perfectament diferenciades que es calcula que existeixen avui dia en tot el planeta. En altres paraules: sabem que hi ha moltes llengües que es parlen arreu del món que conformen grups lingüístics diferenciats (llengües diferents) però que alhora formen part de grups de llengües semblants (les famílies lingüístiques o les varietats territorials de la mateixa llengua, els dialectes, per exemple). Malauradament, també sabem que moltes d'elles estan en seriós perill d'extinció o fins i tot que han desaparegut en deixar de ser parlades per la seva comunitat.

[7] Cal distingir entre "llengua" com a codi i "parla", que és la realització particular que en fa cada parlant.
[8] CHOMSKY, N. (1985) postula la Teoria de l'Innatisme: el llenguatge no és un codi que s'adquireixi; sinó que és la facultat que defineix l'home i la condició que presenta per posar nom a tot
[9] TUSON, J. (1999)
[10] VIGOTSKI, P. (1962)

Tot i així, cadascun d'aquests grups lingüístics o dialectes, veurà com el seu repertori es veu disminuït o augmentat per cada individu que se'l farà "seu". És per això que la llengua, o les llengües (enteses com a codi, com a "entitat abstracta") no es poden trobar en un lloc concret sinó que són un ens abstracte i només poden ser percebudes pels humans que som els que en fem ús (i conegudes quan les estudiem, a l'escolarització, quan hi reflexionem i conscienciem com parlem i per què).

Gràcies a la llengua, doncs, s'origina possibilitat comunicativa de interacció entre els éssers humans: concretar i compartir amb altres allò que ens permet comunicar-nos i de què disposa cada individu, segons les teories chomskianes.

Totes les sistematitzacions per a l'estudi de la llengua que avui dia coneixem (la fonètica, la morfologia i la sintaxi) no sempre han existit com ara les coneixem, sinó que s'han anat configurant i complicant a mesura que ho feia la llengua i l'espècie humana. Així que, els que ens cal és esbrinar l'origen del llenguatge, les bases d'aquest sistema. Aquest, ha estat investigat des de molts camps i per multitud de persones que no han aconseguit però, postular un origen clar i irrefutable del llenguatge. La investigació sobre l'origen del llenguatge porta alhora a una investigació sobre l'origen de la humanitat i sobre la complexitat de la ment actual de la què gaudim.

2.2. Llengua oral i llengua escrita.

Així com ja hem dit, el llenguatge és o així fou considerat per lingüistes com Noam Chomsky (1928-), l'element distintiu entre els éssers humans i els animals; l'element sobresortint segons Jesús Tuson i el que defineix l'*Homo sapiens.* El llenguatge és quelcom abstracte ja que aquest s'ha anat fragmentant i dividint fins a donar lloc a les, més o menys, sis mil llengües existents avui dia que es parlen arreu del món i que conformen els grups lingüístics. Dins de cadascuna d'aquestes, mai hi haurà bons o mals parlants sinó que aquesta distinció vindrà determinada per l'ús i el seguiment d'unes normes lingüístiques i pels qui se'n mantenen al marge, els *parlants feréstecs.*

Des de sempre, s'ha considerat que en la modalitat escrita de qualsevol llengua era on hi podíem trobar la vertadera essència d'aquestes; i és per això que quan algú parla (o parlava) bé diem que "parla com un llibre". Aquest concepte rau en què antigament, el

poder el concentraven aquell que sabien escriure, dotant l'escriptura d'una consideració superior, un tresor amagat i reservat a uns quants privilegiats. D'aquesta manera, la gramàtica occidental va considerar que allò que estava escrit, ho estava per sempre i que aquella Paraula mai podia admetre canvis. D'aquesta manera, Occident se centrà en l'estudi de l'escriptura com a forma no degradada de la llengua. John Lyons[11] anomenà aquesta idea la "fal·làcia clàssica": la idea que la llengua bona era aquella que havien emprat els literats clàssics menyspreant així la dimensió oral del llenguatge; la primària.

A més, hi ha hagut i hi ha un munt de llengües sense escriptura, i moltes de les que gaudeixen avui dia d'una dimensió escrita han existit durant períodes enormes de temps de la mà de pobles amb un grau elevadíssim d'analfabetisme. I, no cal pensar massa per adonar-nos que tot i que la producció de premsa, diaris i revista és realment enorme, són molt pocs els que llegeixen i encara menys els que escriuen.

És més, l'escriptura va néixer per a servir l'oralitat de les llengües perquè, com molt bé deien els romans: *"Verba volant, scripta manent."* Tot i així, existeixen "feines" tan curioses com la d'un poeta que és qui, sol amb les paraules, unes paraules més que emprades; ha de poder treballar les estructures existents però des d'un punt de vista mai tractat per acabar constituint un text bell. La tasca dels poetes és dons, una edificació sobre els fonaments de l'autoconsciència lingüística i no és res sense un control acurat de la llengua.

L'ús d'una llengua és totalment transparent ja que mentre la fem servir, no pensem en quina estructura és la més correcta, ni mirem de formar hendecasíl·labs ni pensem en quina és la paraula que més s'adequa a la perfecció a allò que diem, les formes queden en un segon pla. Només així és com acomplirem amb la condició principal dels processos semiòtics: els senyals ens dirigeixen als seus referents sense que ens adonem de la mediació que seguim; han de ser sempre transcendits: gràcies a les paraules hem de poder veure més enllà del que ens permet la vista (a diferència de la poesia que ens fa copsar els senyals i els converteix en els seus propis signes sense significació). La poesia busca ser allò que la llengua no permet: una forma lingüística

[11] TUSON, J. a *El luxe del llenguatge*(2000) de Lyons, J. (1979)

objectivada, la forma pura bastida sobre l'opacitat del significat. És, com, la destrucció del llenguatge que acaba aportant noves significacions i noves formes sense que les paraules però, perdin el seu compromís de significació amb el significat de la paraula què provenen.

Els treballs de lingüistes de corrents diversos que segueixen una orientació pragmàtica, han posat de manifest que els parlants, voluntària o involuntàriament, ofereixen sempre una imatge d'ells mateixos; fins i tot quan parlen d'altres temes. La imatge que es dóna es transmet a través d'una manera de dir que suggereix una manera de ser en un escenari discursiu concret. Els locutors adoptem, deliberadament o no, una posició en el discurs que és una presentació de la personalitat discursiva pròpia i que atribueix també una imatge als interlocutors. És per això que en qualsevol intercanvi comunicatiu, la tria de paraules que s'usa va teixint un tipus de relació en funció de la imatge que els interlocutors anem oferint de nosaltres mateixos i que aquestes, contribueixen a crear.

Aquesta orientació pragmàtica ens ha fet retornar als plantejaments de la retòrica clàssica tot plantejant-nos de nou la importància de l'*ethos* de la construcció d'una imatge d'un mateix que ha de garantir l'èxit de la comunicació, tal i com comentarem més endavant.

Cadascun dels grups lingüístics o dialectes, veurà com el seu repertori es veu disminuït o augmentat per cada individu que se'l farà "seu". És per això que la llengua, o les llengües, no es poden trobar en un lloc concret sinó que són un ens abstracte i només poden ser percebudes pels humans que som els que en fem ús. Gràcies a la llengua, s'origina la facultat comunicativa: allò que ens permet comunicar-nos i de què disposa cada individu. Totes les complexitats lingüístiques que existeixen avui dia però, la fonètica, la morfologia i la sintaxi, no sempre han existit; sinó que s'han anat configurant i complicant a mesura que ho feia la llengua i l'espècie humana. Així que, els que ens cal és esbrinar l'origen del llenguatge, les bases d'aquest sistema. Aquest, ha estat investigat des de molts camps i per multitud de persones que no han aconseguit però, postular un origen clar i irrefutable del llenguatge. La investigació

sobre l'origen del llenguatge porta alhora a una investigació sobre l'origen de la humanitat i sobre la complexitat de la ment actual de la què gaudim.

D'aquesta manera, l'activitat de la parla anterior (d'uns noranta-cinc mil anys) no ha deixat cap tipus d'empremta i resulta impossible d'estudiar. Les investigacions més recents i dominants sobre el llenguatge s'orienten en dues direccions: l'estudi comparatiu i històric que s'ha fet de les protollengües en base als testimonis escrits que s'han aconseguit, i l'estudi de les llengües vives estructurades com a un sistema.

Tot i que l'origen del llenguatge no sigui clar, el que sí que podem assegurar és que les llengües no mereixen cap altre adjectiu que el que reben dels lingüistes (com *indoeuropea* o *anglesa);* ja que són les comunitats de parlants les que són primitives o modernes. La consideració de *llengua primitiva* és totalment incerta ja que totes les llengües, des dels inicis, poden expressar el mateix; igual que l'estudi de l'origen del llenguatge en base al llenguatge infantil és del tot erroni perquè arribar a dominar una llengua, abans portava molts més anys de treball sense cap mestratge per assolir el màxim coneixement.

Avui dia, podríem dir que el llenguatge està completament relacionat amb la idea d'evolució postulada per naturalistes com Darwin o Linné que consideraven que l'evolució humana provocà entre d'altres, la necessitat de comunicar amb quelcom més poderós que simples pintures, tot allò que s'esdevenia en el món que els envoltava i que també s'ha pogut observar en les restes fòssils que s'han trobat. Els cranis descoberts d'*Australopithecus africanus* mesuraven uns 400 cm^3 mentre que els d'*Homo sapiens* en feien uns 1400 cm^3. Una de les altres proves que reafirma aquesta teoria es basa en l'evolució i configuració al llarg de les espècies d'homínids de dues àrees responsables del llenguatge: la de Broca i Wernicke, que han deixat marques cada cop més complexes al cervell de les diferents espècies. Com a darrera i clara prova de l'evolució del llenguatge, es mostra la redistribució que van patir la glotis i les cordes vocals al llarg de les espècies d'homínids, per tal de facilitar-ne la parla: varen passar d'estar situades ben amunt a trobar-se més avall, a tocar del cartílag tiroide.

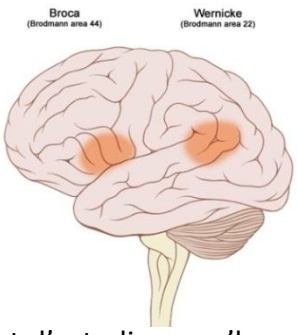

s de Broca i Wernicke

Tot i l'enorme quantitat d'estudis que s'han realitzat encara hi ha una pregunta sense resposta; no s'ha esbrinat el moment en què sorgí la necessitat del llenguatge; àmbit en el qual tots els experts, des de lingüistes a paleontòlegs, s'han posat d'acord en admetre que l'aparició de l'*Homo sapiens* està totalment relacionada amb la del llenguatge.

D'aquesta manera, podem definir el llenguatge com l'element únic dels humans que es forma a partir d'una base vocal i auditiva, ja que no seria possible sense els sons, i que serveix per comunicar-nos i expressar-nos format a partir d'un lèxic i una sintaxi que donen infinites possibilitats comunicatives i lingüístiques. Aquesta possibilitat il·limitada del llenguatge fou postulada fa un segle i mig per Wilhelm bon Humnoldt (lingüista i filòsof) que considerava que si el pensament humà era infinit, l'instrument que fèiem servir, el llenguatge, també ho havia de ser. El llenguatge però, no només es limita a les funcions ja comentades sinó que esdevé, en paraules del professor Tuson, *"l'instrument principal del "jo", d'autoexpressió, de comunicació i de la nostra ordenació del món".* La construcció del "jo" intrapersonal necessita indiscutiblement, el llenguatge: totes les llengües disposen d'un pronom per a designar qui parla i un altre per a designar a qui li parla (en una o més formes, és clar). En primer lloc, el pronom per a referir-se a un mateix, de primera persona singular, reafirma l'autoconsciència i l'expressa d'una manera concreta i en segon lloc, el llenguatge s'usa per a l'autoexpressió lliure. Gràcies a aquest sistema, tots i cadascun de nosaltres podrem elaborar un discurs intern que no ens lliurarà d'anar fent moviments subvocals, els de la parla, però sense articulació sonora; és a dir que els nostres pensaments més íntims també tindran el llenguatge com a suport. Una de les moltes funcions del llenguatge és la d'esdevenir una eina privilegiada per a la comunicació, convertint-lo així en un instrument d'informació.

La dimensió comunicativa i la capacitat comunicativa que tots presentem són les que permeten la socialització i la interacció entre els parlants i s'ha arribat a considerar que el llenguatge és el que fa possible l'organització del treball i de les diferents tasques en què aquest es divideix. Per últim, la nostra facultat lingüística (el llenguatge) és l'eina amb la què ordenem el món i que ens permet anomenar amb un mateix nom tots els esdeveniments iguals, es donin en un context igual o diferent, (un *naixement* seguirà essent-ho encara que no es dugui a terme en un quiròfan d'un hospital amb l'instrumental necessari i el personal dotat) i classificar i dividir la realitat d'una manera més o menys concreta.

Igual que el llenguatge humà, l'animal també presenta eines per tal que les espècies es puguin comunicar, com els ultrasons, amb unes característiques comunes: la comunicació és tancada, els estímuls demanen una certa reacció i els senyals són impossibles d'analitzar. En canvi, en les llengües (el llenguatge humà), la comunicació és oberta i il·limitada, els estímuls poden provocar o no reaccions (que poden ser esperades o no) i els senyals són articulats i permeten una combinatòria molt rica.

Al 1958, Charles F. Hockett (lingüista nord-americà) elaborà una llista, contrastada i citada d'ençà, amb les característiques del llenguatge i que ens permet entendre quins són els trets específics i quins són els generals entre el llenguatge humà, i d'altres com l'animal; de la què, en plasmarem deu punts:

- **Canal vocal-auditiu.** La base fonamental de qualsevol llengua és el so que s'origina en l'aparell vocal de l'emissor que es dirigeix al sistema auditiu del receptor o receptors on la veu arriba a través de la vibració de les partícules d'aire que es troben entre els dos. Aquesta característica però no és exclusiva del llenguatge humà ja que els dofins, els ocells i els simis també empren sons per a comunicar-se.
- **Transmissió radial i recepció unidireccional.** El so s'escampa per tot l'espai, cosa que el fa útil per a la transmissió de senyals. Aquest tret tampoc és únic en l'espècie humana: les espècies comentades anteriorment (dofins, simis i ocells) també el fan servir.

- **Evanescència.** Una de les característiques que comparteixen tots els sistemes de transmissió de senyals que es basen en la sonoritat és l'evanescència o fugacitat del so ja que quan aquest desapareix, deixa l'espai lliure perquè d'altres l'ocupin i es pugui esdevenir així, una parla dialogada, un diàleg.
- **Semanticitat.** Qualsevol senyal lingüístic té una doble dimensió: és perceptible sensorialment i té la capacitat de vehicular significat. Segons establí Ferdinand de Saussure al 1916 a *Curs de lingüística general,* el signe presenta dues vessants: el *significant* i el *significat.* Degut a la possible reacció que poden provocar els sons en altres espècies animals, aquesta tampoc és una característica única del llenguatge humà sinó que és present a tots els sistemes de senyals.
- **Arbitrarietat o convencionalitat.** Els senyals lingüístics que emprem, les paraules, no van lligades a la composició d'allò que designen (la paraula *foc* no crema ni escalfa), però canvien a cada llengua. Així és com la vinculació entre la realitat i les paraules amb les que la designem, és fruit d'un pacte arbitrari: cada grup de parlants ha acordat la seva pròpia manera de designar-ho tot i la seva pròpia manera d'emprar les formes verbals. Aquesta arbitrarietat és una característica universal en totes les llengües i es troba en l'origen del simbolisme.
- **Desplaçament o independència temporal.** Una de les característiques típica i única de les llengües existents és la capacitat de superar el moment present. A partir de les paraules i de les formes verbals, sigui en la llengua que sigui, podem recordar el passat o pensar i preveure el futur.
- **Dualitat o composicionalitat.** Les llengües es formen per signes que vehiculen informació, la unitat bàsica de la significació. Aquestes peces són constituïdes per elements més petits que poden ser analitzats pels elements sonors que la formen. Els elements bàsics, tot i que són pocs, es poden combinar de múltiples maneres per formar el nivell lèxic i els elements gramaticals lingüístics.
- **Productivitat.** La dualitat unida a les estructures sintàctiques fa que el nombre de missatges que es pugui crear sigui infinit. És per això que una llengua mai és tancada, ja que sempre es poden crear noves oracions i textos. La productivitat de tot sistema lingüístic el fa incomparable a cap altre sistema del món animal.

- **Dissimulació o falsificació.** El llenguatge ens permet mentir, dir la veritat o dissimular sempre que ens convingui i com ens convingui; característica única del sistema humà.
- **Reflexivitat.** Les llengües són tan potents que no només ens permeten parlar de persones, objectes i situacions sinó que ens permeten parlar també de les pròpies llengües. Amb aquesta característica, explota el tret reflectiu de la llengua: fer ús de la llengua per parlar de la llengua.

Segons Tuson, aquestes *"deu característiques constitueixen una definició dels trets essencials del llenguatge com a facultat humana i s'apliquen a totes les llengües del món en què es concreta aquesta facultat."*

Tal i com ja hem comentat, fou el lingüista Jakobson qui determinà les sis "funcions del llenguatge", corresponents a cadascun dels elements que intervé en l'acte comunicatiu. Cada element presenta una funció que serà la que predominarà, si l'element és el que domina sobre els altres en el procés comunicatiu. Les funcions investigades i postulades per Jakobson són:

- **Funció expressiva** és la que genera l'emissor o hi dóna lloc. Es mostra en l'ús d'interjeccions i en la construcció de missatges en els quals no només es mostra allò que diem sinó que també es mostra l'actitud que prenem mentre ho diem, la sensibilitat o l'estat d'ànim. Mentre parlem a més, també subministrem el receptor informació sobre nosaltres mateixos: el nostre punt de vista o estat d'ànim sempre són presents. És per això que aquesta funció també rep el nom de funció *emotiva.* Els missatges en aquesta funció són sempre subjectius, crítics; els verbs apareixen en primera persona; apareixen pronoms de primera persona; s'usen exclamacions, interjeccions, sufixos (*pessetones)* i el llenguatge està acolorit i ple de sentits figurats.
- **Funció conativa.** És la que genera el receptor. Es manifesta en l'ús de les formes verbals que ens ofereix la llengua; així, és com es poden donar o no certes ordres per tal que el receptor actuï en una determinada situació; es busca incitar, convèncer, prohibir, seduir, ordenar: provocar una reacció o resposta per part del receptor. Els missatges en aquest cas, són persuasius i

exhortatius, s'adapten a la personalitat cultural i social del receptor i hi són freqüents les construccions d'obligació o l'ús dels vocatius.

- **Funció poètica.** Aquesta funció se centra específicament en el missatge. Quan algú parla, normalment usa el llenguatge de forma instrumental i mai ens parem a observar la forma del discurs; sinó que simplement anem a buscar què ha dit, oblidant el com ho ha dit. Però hi ha ocasions en què el que ens crida l'atenció realment no és què diu l'emissor sinó l'estructura o l'organització del seu discurs. Aquesta funció necessita una certa elaboració dels missatges, típica en la poesia, la publicitat i els eslògans polítics; motiu pel qual s'empren efectes sonors, rítmics, repeticions i imatges.
- **Funció referencial** (o informativa)**.** És la funció produïda per l'emissor que posa de manifest una de les principals característiques del llenguatge: ésser un mitjà de comunicació. La majoria de les emissions lingüístiques es caracteritzen per basar-se en referents clars com objectes de la natura, esdeveniments, situacions,etc. Els missatges són objectius, impersonals, neutres, preciosos i densos. Hi ha certs gèneres periodístics com les cròniques, textos científics i tècnics que es basen en el referent, fent que aquest esdevingui l'element predominant de l'esquema comunicatiu.
- **Funció metalingüística** generada pel codi, és la funció que s'esdevé quan alguns missatges tenen com a objectiu el codi tot presentant la forma d'una petició d'aclariment. En aquests casos, es fa servir la llengua per parlar d'aquesta mateixa. Els diccionaris i les gramàtiques, on predomina aquesta funció no existirien.
- **Funció fàtica** (o de contacte) s'origina al canal. Els missatges de contacte, com els *Que m'escoltes?* enmig d'una conversa telefònica tenen un paper fonamental en aquesta funció ja que verifiquen si el canal que uneix el receptor i l'emissor no s'ha vist interromput i segueix obert o no. Repetir les coses diverses vegades i pujar el to de veu són estratègies molt freqüents en aquest tipus de comunicació per intentar que tot el missatge s'entengui tot i les pertorbacions del canal: els sorolls.

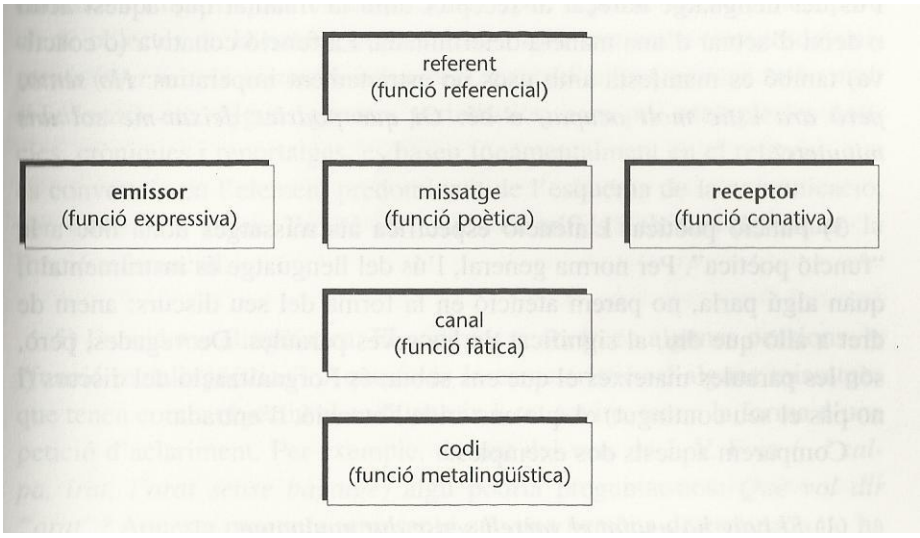

El llenguatge, que com ja hem dit en infinitat d'ocasions, és la propietat única i distintiva de la nostra espècie, no es manifesta en abstracte, no es correspon en una sola llengua i tampoc existeix cap llengua en concret que representi les característiques del llenguatge; tot el contrari: cada llengua del món ha de ser entesa com una realització possible de la predisposició humana vers el llenguatge. Les llengües del món, corresponents amb cada cultura,es poden agrupar de dues maneres: segons el criteri genètic que estableix famílies de llengües en base a l'estudi de les semblances i les diferències; i, segons el criteri tipològic que compara les llengües en base a la seva estructura. D'aquesta segona agrupació en sorgeix l'estudi de les propietats comunes a totes les llengües i la idea que totes elles esdevenen un universal lingüístic i una propietat de la condició humana.

La Geolingüística, ciència que estudia les llengües del món a partir de la seva situació a l'espai i al territori, té com a principal font el cens de població que inclou preguntes sobre condicions lingüístiques dels ciutadans. Cada país hauria de dur a terme unes enquestes demogràfiques anuals per recopilar tot d'informacions demogràfiques dels seus habitants. A l'Estat Espanyol, des del 1857, se n'han fet quinze (1857, 1860, 1877, 1900, 1910, 1920, 1930, 1940, 1950, 1960, 1970, 1981, 1991 i 2001); tot i que és preceptiu fer-ne una cada deu anys. Tot i la informatització de l'enquesta, que impossibilitava incloure-hi preguntes addicionals estadístiques, el Parlament de

Catalunya establí en la Llei del Pla estadístic de Catalunya 2006-2009 l'elaboració d'una enquesta directa per mitjà de l'entrevista personal a una mostra representativa de la població per poder conèixer tant dades estadístiques com demogràfiques d'interès, on inclogueren les qüestions lingüístiques. L'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya) plantejà l'*Enquesta Demogràfica 2007* com una operació estadística amb tradició censal, per donar continuïtat a les sèries històriques derivades dels censos de població, de les renovacions padronals i poder-ho posar en relació amb el pròxim cens del 2011, molt més recent que el del 2001. D'entre els nou blocs dels quals consta aquesta enquesta, un es dedica a la llengua (preguntes adreçades a majors de dos anys) i es forma de tres preguntes: *"Quin és el vostre coneixement de la llengua catalana?"; "Quin és el vostre coneixement de la llengua castellana?"i "Quin és el vostre coneixement de la llengua aranesa?*-vàlida només als municipis d'Era i Val d'Aran; amb les següents opcions: *"No l'entén"; "L'entén"; "La sap parlar"; "La sap llegir"; "La sap parlar i llegir" i "La sap parlar, llegir i escriure".*

L'enquesta es passà a 10580 llars catalanes, a 28910 persones i es tingué en consideració el canvi demogràfic que s'esdevingué a Catalunya en els darrers anys; l'augment de la immigració procedent de l'estranger (que ha influït decisivament en els àmbits socials i en les habilitats lingüístiques. Hi ha tres factors més que han significat discontinuïtats respecte als contextos lingüístics anteriors: les conseqüències òbvies de la renovació generacional (especialment respecte als immigrants dels anys seixanta); la implantació progressiva de l'ensenyament obligatori del català des de 1983; i l'extensió de l'ensenyament obligatori fins als 16 anys des de 1996.

Amb l'enquesta, tal i com podem veure en la gràfica que hi ha tot seguit, es conclogué que totes les habilitats lingüístiques en català augmentaren molt significativament el nombre de persones capaces d'emprar-les (superior al mig milió de persones) entre 2001 i 2007; destacant per sobre de tot, el de la capacitat d'escriure. El nombre d'estrangers que el sap escriure, per exemple, era al 2007 de 194400.

Habilitats en català de la població de Catalunya de 2 anys i més: 2001 i 2007.[12]

Any	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	No l'entén	Població de 2 anys i més
2007	6.610.200	5.331.000	5.143.100	3.967.500	439.600	7.049.900
2001	5.837.874	4.602.611	4.5904.83	3.077.044	338.877	6.176.751
Variació 2001-2007	772.326	728.839	552.617	890.456	100.723	873.149

Com podem observar, el segon augment més alt es produeix en la capacitat d'entendre el català (772.326) i hi ha 753.300 estrangers que declaren que l'entenen, un 72,3% de la població d'aquest origen. Tal i com podrem observar en la següent taula, la capacitat d'escriure augmenta en 6,5 punts percentuals i la capacitat de parlar augmenta en un 1,1; mentre que les habilitats receptives baixen ja que la destresa d'entendre'l es veu disminuïda en 0,7 punts i la de llegir-lo, 1,3.

Coneixement de català de la població de Catalunya de 2 anys i més (1981-2007). [13]

Any	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	Coeficient de competència
1981	79,8	-	-	-	-
1986	90,3	64,0	60,5	31,5	0,62
1991	93,7	68,3	67,5	39,9	0,67
1996	95,0	75,3	72,3	45,8	0,72
2001	94,5	74,5	74,3	49,8	0,73
2007	93,8	75,6	73,0	56,3	0,75

Tot i això, hi ha una gran desigualtat en el repartiment territorial de les quatre habilitats lingüístiques en català entre les províncies, les 41 comarques, les ciutats de més de 100000 habitants i Barcelona i els set àmbits territorials que es poden observar en la següent taula.

Pel que fa a l'evolució de les quatre capacitats lingüístiques, les dues orals i la destresa de llegir tenen descensos lleus respecte al 2001. A l'enquesta del 2007, només l'àmbit metropolità augmenta en totes les seves capacitats. A la

[12] Dades extretes de *Llengua i Ús*(2009,45) "*Demolingüística: nova enquesta demogràfica, nous mètodes i noves dades"* http://www.gencat.cat/llengua (pàg.6)

[13] Dades extretes de *Llengua i Ús*(2009,45) "*Demolingüística: nova enquesta demogràfica, nous mètodes i noves dades"* http://www.gencat.cat/llengua (pàg. 7)

resta de Catalunya, només s'incrementa la capacitat de parlar en 1,4 punts percentuals a les comarques centrals. En la majoria d'àmbits territorials augmenta l'habilitat d'escriure, menys a les terres de l'Ebre i a la zona de Ponent que baixa dues dècimes i 5,4 punts percentuals respectivament. L'escolarització en català és, sens dubte, el factor que més ha afavorit aquests augments.

Evolució dels coneixements de català de la població de Catalunya de 2 i més anys segons els àmbits del Pla territorial de Catalunya: 2001-2007.[14]

	L'entén		El sap parlar		El sap llegir		El sap escriure	
	2001	**2007**	**2001**	**2007**	**2001**	**2007**	**2001**	**2007**
Àmbit metropolità	93,8	94,0	71,0	73,8	71,7	71,9	46,5	5,6
Comarques gironines	95,5	91,5	81,6	76,0	80,3	72,7	58,4	59,5
Camp de Tarragona	95,0	93,1	77,0	75,4	76,6	71,3	53,5	55,2
Terres de l'Ebre	97,4	93,4	87,5	83,4	79,4	74,8	51,8	51,6
Àmbit de ponent	97,1	94,8	86,2	81,5	82,9	77,9	57,8	52,4
Comarques centrals	96,5	94,9	83,8	85,2	81,8	80,5	61,5	63,9
Alt Pirineu i Aran	97,6	96,0	85,9	83,2	82,2	76,8	57,3	58,7
Total Catalunya	**94,5**	**93,8**	**74,5**	**75,6**	**74,3**	**73,0**	**49,8**	**56,3**

L'origen geogràfic és, com ja hem dit i ens han mostrat les anàlisis censals i sociolingüístiques, un factor molt important per explicar les habilitats i els usos lingüístics. Podem establir, per tant, una gradació segons el lloc de naixement: els nascuts a Catalunya tenen els percentatges més alts de coneixement, seguits pels nascuts a l'Estat espanyol i pels nascuts a l'estranger, respectivament.

Població de Catalunya de 2 anys i més segons els coneixements de català per lloc de naixement: 2007.[15]

	No l'entén	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	Total
Catalunya	0,8	99,2	94,8	89,4	75,9	100,0
Resta d'Espanya	7,4	92,6	50,7	52,9	24,1	**100,0**
Estranger	25,3	74,7	33,9	35,3	21,8	**100,0**
Total	6,2	93,8	75,6	73,0	56,3	100,0

[14] Dades extretes de *Llengua i Ús(*2009,45) "*Demolingüística: nova enquesta demogràfica, nous mètodes i noves dades"* http://www.gencat.cat/llengua (pàg. 8)
[15] Dades extretes de *Llengua i Ús(*2009,45) "*Demolingüística: nova enquesta demogràfica, nous mètodes i noves dades"* http://www.gencat.cat/llengua (pàg. 9)

Segons aquest estudi, la nova operació censal del 2007 reflectí un gran canvi demogràfic protagonitzat per les persones nouvingudes estrangeres, que al 2009 eren d'un 16,7% (800000 persones) de la població catalana. D'ençà que es disposen dades sobre el coneixement del català, la tendència a l'augment ha estat molt clara fins al 1996; només es va aturar al 2001 amb dos descensos en les capacitat orals, inferiors als 0,9 punts percentuals. En el cens del 2007, les capacitats de parlar i d'escriure es varen veure augmentades, mentre que la comprensió i la capacitat de llegir disminuïren. Tot i així, el coeficient de competència s'incrementà dues dècimes respecte el 2001 (de 0,73 a 0,75). Aquest tipus d'enquestes ens permetran, d'aquí uns anys, resseguir la transmissió lingüística intergeneracional (com ja fan territoris com el País Basc).

Tal i com hem comentat, és molt difícil determinar quantes llengües hi ha al món per diverses raons: hi ha territoris poc estudiats i difícils de censar,no hi ha cap autoritat internacional disposada a fer un recull de totes i cadascuna de les llengües del món i no sempre és fàcil decidir si una forma de parlar és una llengua o un dialecte ja que el marge entre ambdós conceptes és molt estret. Segons un estudi realitzat per Eric Voegelin (1901-1985) l'any 1977, les llengües amb pocs parlants són la norma i les que es parlen per més de cent mil milions d'habitants són ben poques (una dotzena, més o menys). Si fem un parell de càlculs, en base als set mil milions al món, i dividint aquest nombre per, aproximadament unes sis mil llengües resolem que cadascuna d'aquestes és emprada per un milió cent seixanta sis mil habitants. I, si ara dividim el nombre de llengües existents pel nombre aproximat d'estats al món (25), obtenim una mitjana de dues-centes quaranta llengües per estat. Segons Moreno (1990) les llengües més parlades dl món són el xinès mandarí, l'anglès, l'hindi, l'espanyol, el bengalí, l'àrab, el rus, el portuguès, l'indonesi, el japonès i l'alemany. La realitat però, no està tan ben calculada i existeixen estats com l'Índia on es parlen més de cinc-centes llengües i territoris com Portugal on es parla quasi bé, només una llengua. Tot i l'enorme existència de llengües, molts estats tendeixen a prioritzar-ne una tot deixant en difícil situació tota la resta de llengües i els parlants que l'empren. Així que, si tots els estats es proposessin l'ús d'una única llengua en tot el territori, veuríem desaparèixer unes cinc mil vuit-centes llengües. Molts lingüistes consideren que respecte aquest tema,

vivim en un període de recessió accelerat i s'ha arribat a pronosticar que si no s'inverteix aquesta tendència, a finals del segle XXI hauran desaparegut la meitat de llengües existents. I a més, hi ha llengües que ja podem considerar que s'estan extingint com és el cas del *nitinat* parlat per només cinquanta persones que deixaran morir amb ells, la seva llengua.

El català i l'italià són llengües de les què en coneixem l'origen, la llengua mare: el llatí, conseqüència del procés d'expansió i colonització de l'antiga Roma; teoria corroborada per l'existència d'un gran corpus de textos en llatí i per les enormes semblances estructurals i de vocabulari d'aquestes llengües que reclama, a la força, un origen comú. I, passa igual en les llengües germàniques que, sense l'existència de textos escrits en la llengua antiga comuna, les semblances entre l'anglès, el neerlandès, l'alemany, el noruec, etc... permeten establir-ne un origen comú que es dividí en dues branques: l'occidental (de la què en sorgiren l'anglès, el neerlandès i l'alemany) i la septentrional (d'on sorgiren el feroès, el suec, el danès i el noruec).

El que ens impulsa sobretot a agrupar el català i l'italià com a llengües germanes és la similitud en paraules bàsiques com les de les parts del cos, els noms de parentiu i els numerals; paraules que en el decurs del temps no canvien massa i per això les podem prendre com a referència i dividir-les en famílies. Segons Ruhlen (1987) existeixen dinou famílies, agrupades en disset fílums que inclouen totes les llengües del món. Algunes d'aquestes famílies són, per exemple, la indoeuropea, l'esquimoaleuta, l'altaica, la sinotibetana, l'afroasiàtica, la nigerokurdufaniana, l'ameríndia i la na-dené.

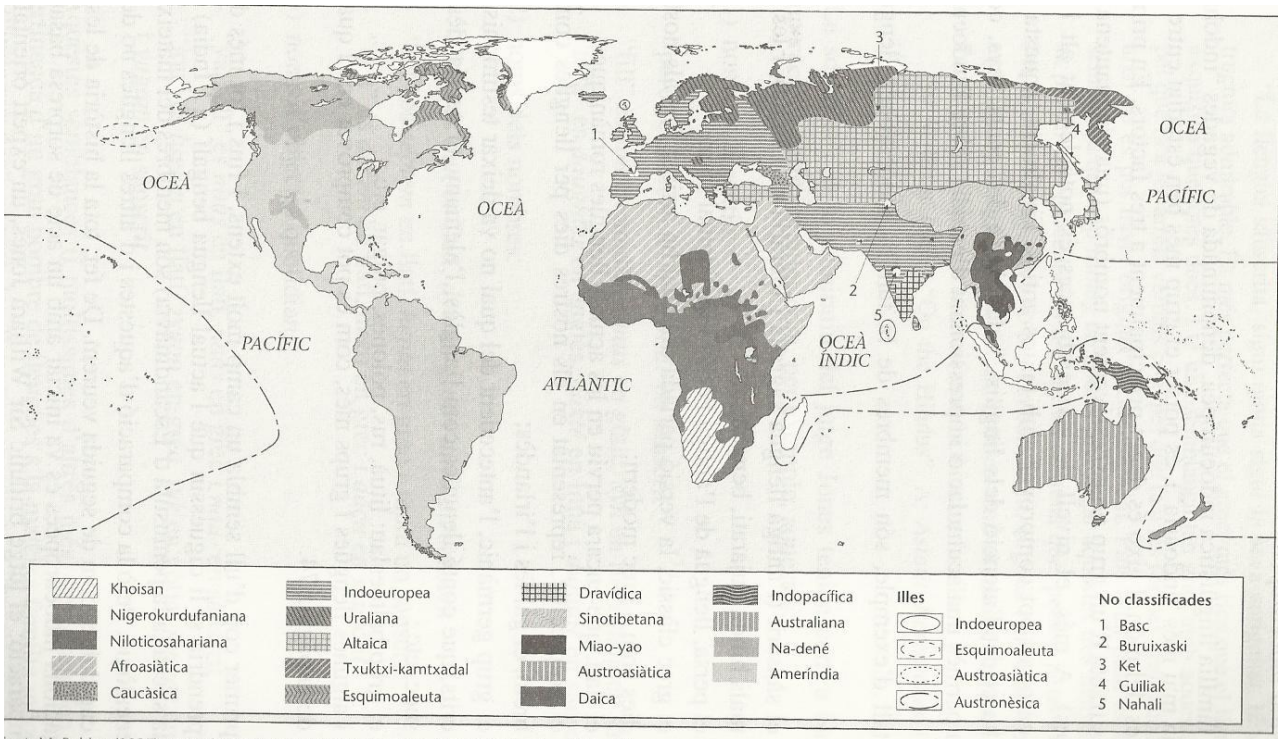

Font: M. Ruhlen (1987). *A Guide to the World's Languages* (pàg. 284-285). Londres: E. Arnold.

La família indoeuropea o "indohitita" és un grup no excessivament nombrós d'una cinquantena de llengües i el nivell de les semblances entre totes elles és molt elevat. Aquesta família inclou llengües ben diverses i allunyades en el mapamundi: llengües des de l'Índia fins a Polònia o França. L'estudi d'aquestes llengües s'inicià l'any 1788 a partir de les declaracions comparatives del jutge britànic Sir William Jones, resident a l'Índia. El text que escriví Sir Jones posava de manifest les semblances entre el llatí, el grec, el sànscrit, el rus, l'anglès i el gòtic. Aquesta família lingüística es divideix en deu grups: el cèltic, l'itàlic, el grec, el germànic, el baltoeslau, l'armeni, l'albanès, l'indoirànic, el tokhari i l'anatòlic; constituïts per una o més llengües. La localització inicial del poble indoeuropeu el situa fa uns sis o set mil anys a les estepes russes; tot i que hi ha altres hipòtesis que el situen a la zona de l'actual Turquia o l'Àsia occidental. El que sap segur és que al III aC ja hi havia pobles indoeuropeus a les estepes de l'Europa oriental. La població indoeuropea però era analfabeta ja que l'escriptura s'inventà a Mesopotàmia sobre l'any 3500 aC, dos mils anys després de l'origen dels indoeuropeus. És per això que, tot allò que es vulgui conèixer culturalment al voltant d'aquest poble s'ha de fer en base a les restes arqueològiques romanes i gregues i la comparació del vocabulari.

La classificació genètica, que pren en consideració les semblances entre les llengües (justificades per l'origen comú), no és l'única manera de relacionar les llengües del món. Existeix també la possibilitat d'agrupar les llengües sobre la base de similituds estructurals, al marge que hi estiguin emparentades o no. En aquest cas, parlem de classificació tipològica, prenent com a patró classificatori el fet que hi trobem semblances com, per exemple, una estructura verbal si fa no fa igual, un mateix sistema vocàlic, una disposició dels elements oracionals idèntica i, sobretot, una mateixa (o molt semblant) estructuració de la paraula.

Els estudis de tipologia lingüística ofereixen un panorama extraordinàriament variat sobre les llengües del món i ens permeten marcar els límits de les llengües possibles ajudant-nos a establir les condicions que restringeixen els productes de la nostra facultat verbal: podem parlar de qualsevol tema, amb tot de variants sintàctiques i estilístiques, però no ho podem fer de qualsevol manera, o fent servir estructures no previstes en les llengües del món. Aquests estudis ajuden alhora, a conèixer l'estructura de la ment humana i la capacitat per processar la informació que rebem. En base a l'estructura de la paraula, les llengües es poden dividir en:

- **Llengües flexives.** Una de les característiques d'aquesta classe és l'enorme capacitat sintètica que presenta; visible en certes formes verbals com *cant-o* on la forma *–o,* una única lletra, ens informa del temps, el nombre i la persona.

- **Llengües aglutinants.** Es constitueixen per paraules com *grang-er-a-Ø* que contenen quatre informacions, cadascuna assignada a un fragment ("*casa de conreu i de cria d'animals"; "persona o cosa relacionada amb (el lloc anterior); "femení" i "singular").* D'aquesta manera, els significats lèxic, derivatiu i gramatical, es corresponen un amb un amb les unitats que integren la paraula.

- **Llengües aïllants.** Es conforma per aquelles paraules com *trencaclosques* en les quals s'han unit dos mots independents. És la forma més analítica a l'hora d'agrupar paraules.

Aquestes tres classes són tipus ideals, punts situats en una línia contínua que va de la síntesi màxima a l'anàlisi màxima. Parlem d'una classificació ideal ja que les tres

paraules pertanyen a una mateixa llengua. En la realitat, la classificació tipològica agrupa tendències dominants, característiques sobresortints de les llengües, compatibles amb procediments diversos. Les llengües predominantment flexives són el grec, l'àrab, el sànscrit, el llatí; i les llengües romàniques. Aquestes llengües presenten flexions nominals i adjectives de cas com el llatí, o tenen paradigmes verbals complexos. Les llengües flexives que inclouen informació de gènere i nombre i marques del cas o relatives a la funció que poden dur a terme en una oració, afavoreixen l'ordre més lliure en les proposicions; a diferència de llengües com el català, sense flexió nominal de cas i amb un ordre fix oracional.

Les llengües aglutinants, com el basc, el turc o les llengües esquimals; es constitueixen en base a l'aglutinament ja que paraules com *i* signifiquen "seu, seva"; característica que també presenten les llengües romàniques com a "derivació" on afegint per exemple la partícula *"re"* creem nous mots: *fes la motxilla/refés la motxilla.*

Les llengües aïllants com el xinès, el vietnamita, el tibetà i el birmà presenten estructures on els elements oracionals són unitats invariables i cadascuna aporta una informació independent. El català, per exemple, també presenta estructures aïllants com *esmaperdut.* Les llengües polisintètiques com el *chinook* (de la zona del riu Colúmbia), són casos especials ja que mostren paraules equivalents a una oració sencera.

La classificació tipològica també investiga l'ordre oracional, que varia segons les llengües: en català i àrab, l'ordre és Subjecte-Verb-Objecte i en canvi en japonès és Subjecte-Objcte-Verb i en gal·lès és Verb-Subjecte-Objecte. I, la distinció tipològica també fa una classificació en base als sistemes fonològics, tant vocàlics com consonàntics: hi ha llengües que presenten tres vocals, d'altres que en presenten cinc i d'altres que en presenten set com el català.

La varietat lingüística mundial és tant extensa que presenta, fins i tot, llengües artificials creades per algú i, llengües mixtes en situacions de contacte lingüístic. Des de mitjans del segle XVII quan John Wilkins (fundador de la *Royal Society)* creà un sistema

d'escriptura científica i filosòfica per tal que els savis poguessin comunicar-se universalment i no causés cap tipus de confusió, s'han creat un bon grapat de llengües artificials semblants a les naturals com l'esperanto. En la història de la humanitat però, hi ha hagut diferents llengües que han dut a terme el paper d'ens globalitzador (com avui dia l'anglès i qui sap si en un futur, el xinès). El llatí, l'àrab, el castellà i el francès, sense tenir cap privilegi estructural sinó per causes d'extensió del poble que les parlava (causes extralingüístiques), han exercit aquest paper en diferents moments de la història.

En certs indrets del món s'han creat noves llengües de manera accelerada, natural, espontània de la mà d'un grup de parlants illetrats; i en només dues generacions. Qualsevol d'aquestes noves llengües, ha de passar per un estat intermedi anomenat *pidgin* per tal que es pugui considerar llengua de ple dret. Si ens trobéssim, per exemple, en una situació de contacte lingüístic on tot de persones d'orígens diferents haguessin estat traslladades a un territori en què es parlava una llengua dominant; entrarien en contacte la llengua A, la B i la X (dominant). Els nouvinguts que aprenguin la llengua X es podran comunicar entre ells (ja que els parlants d'A no coneixen la llengua B i viceversa) i alhora amb els "dominadors". Tot i així, la llengua X mai serà totalment adquirida pels parlants adults d'A i B, només seran semiparlants d'aquestes: parlaran X amb accent d'A o B i n'adaptaran el vocabulari. Aquest procés és el que es coneix com a *pidgin,* una barreja forçada entre dues llengües que es forma pel lèxic d'X més el substrat gramatical, un nivell escàs de flexions i elements funcionals. Els fills d'A i B aprendran al mateix temps ambdues llengües prioritzant X per tal que no tinguin cap problema a l'hora d'entendre's amb els "dominadors". Quan aquests infants es comuniquin entre ells amb aquesta nova llengua, desenvoluparan tots els mecanismes gramaticals d'una llengua, la criolla. La llengua criolla és el resultat de l'aprenentatge d'un *pidgin* per part de la segona generació dels qui l'han creat. Els criolls són un exemple privilegiat de nostre mecanisme d'adquisició de llengües ja que a partir d'una semillengua, construeixen una nova llengua que es podrà desenvolupar en totes les funcions expressives.

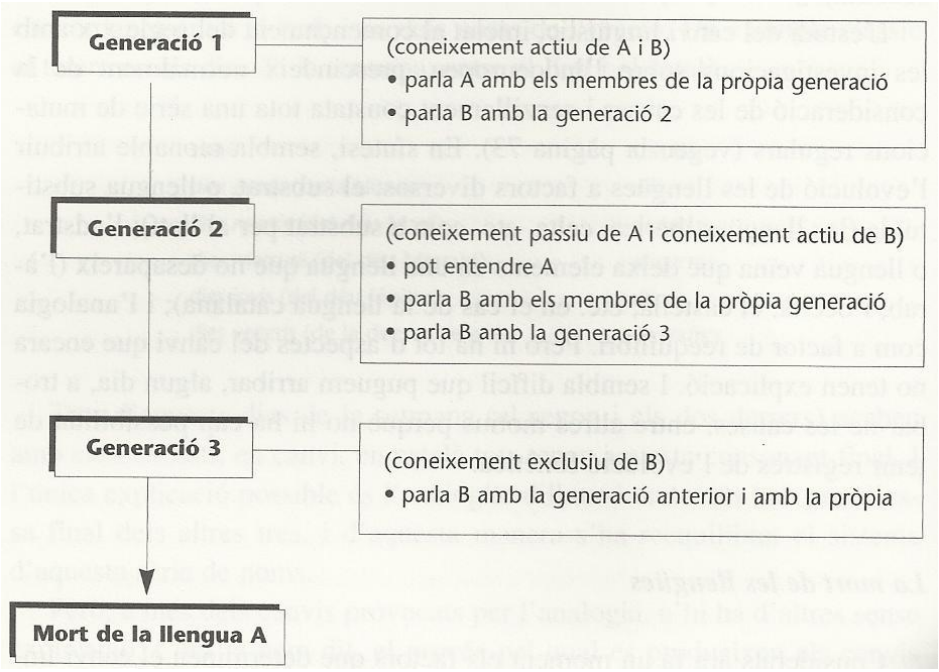

Moltes de les llengües actuals o de les que existeixen, més d'un centenar, han estat criolles amb bases com el castellà, el portuguès o el francès; les llengües colonitzadores. Aquestes llengües criolles s'ubiquen principalment a l'Amèrica Central i del Sud, a les costes de l'Àfrica i en zones riberenques del sud-est d'Àsia i Oceania. Les *linguas francas* són un cas semblant a les llengües criolles, però que han sorgit amb finalitats comercials i de contacte entre pobles. Actualment, la distribució de les llengües criolles es correspon amb els territoris colonitzats durant la història de la humanitat.

Tot i, com ja hem comentat, l'elevat nombre de llengües que existeixen al món, la facilitat amb què es poden traduir i, el fàcil aprenentatge de qualsevol d'aquestes per part d'un nadó, demostra que totes les llengües tenen un seguit de trets comuns: els "universals lingüístics". Els "universals lingüístics" són un conjunt d'elements comuns a totes les llengües, que les agermana i que marca, alhora, els límits de la nostra facultat comunicativa, compatibles amb les varietats que presenten les llengües. Aquests universals poden ser de dos tipus: generals o estructurals. Els universals lingüístics generals corresponen als deu trets específics del llenguatge postulats per Hockett i exposats anteriorment, sobretot la semanticitat, l'arbitrarietat, el desplaçament, la

dualitat, la productivitat, la dissimulació i la reflexivitat. En canvi, els de tipus estructural afecten i condicionen diferents nivells d'estudi:

- A nivell **foneticofonològic,** podem veure com totes les llengües articulen sons que porten associats significacions. Aquests sons, que es poden esdevenir gràcies a la intervenció de certs òrgans, marquen els contactes i les aproximacions amb què s'esdevenen. Totes les llengües, a més, tenen sons vocàlics i consonàntics: no hi ha cap llengua que només presenti un d'aquests dos tipus de sons i en totes les llengües el nombre de vocals és inferior al de consonants (d'entre tres i dotze i d'entre dotze i vint-i-cinc, respectivament).

- A nivell **morfològic** i **sintàctic:** totes les llengües compten amb l'existència de pronoms personals, en menys o més quantitat; i amb díctics (marcadors com *ahir* o *aquí*) generals i que revelen fins a quin punt les llengües tenen una estructura situacional. Totes les llengües presenten noms i verbs: elements per parlar de les coses i les persones, de les accions i dels esdeveniments. Qualsevol llengua presenta l'estructura de nucli+component on, un cop tenim fixats els noms comuns, fem ús dels complements i els col·loquem davant o darrere d'aquests. I, en totes les llengües, els elements que les conformen tenen un cas, un paper dins les oracions que permeten que no hi hagi cap confusió. Altres de les característiques presents a totes les llengües són: l'existència d'oracions asseveratives i interrogatives, construccions afirmatives i negatives, i marques temporals.

- A nivell **semàntic,** podem afirmar que totes les llengües tenen noms comuns i noms propis i que aquests permeten la constitució de classes d'entitats. Totes les llengües presenten paraules de referent concret i d'altres de referent abstracte i tenen construccions predicatives que es componen per dos elements coneguts com a *tema* i *tesi.* També, paga la pena destacar l'existència de paraules polisèmiques, sinònimes, de termes de parentiu i de termes cromàtics; presents en les sis mil llengües existents.

La llengua permet l'ambigüitat, l'ambivalència i la mentida i sempre s'ha de saber trobar el senyal de les intencions de tot el que es diu. Permeten la determinació en

base a la indeterminació i els mots, en qualsevol llengua, no són propietat de les coses i per això els significats són manipulables. L'ambigüitat és un dels universals lingüístics que es troba present tant en les paraules polisèmiques, que pel context o la situació de parla en podem deduir el significat, com en certes característiques de les estructures de les llengües: una part d'una oració pot ser descodificada de més d'una manera; però que també s'acaben resolent o amb una explicació o amb la situació de parla. Les llengües però, disposen de mecanismes per resoldre-la, com el canvi d'ordre de les parts de l'oració; i fins i tot, mecanismes que fan possible la mentida.

Totes les llengües del món, segons deia Umberto Ecco, poden ser enteses com a suplantadores del món real perquè les paraules prenen el lloc de les coses i fins i tot permeten crear situacions o objectes irreals, només mentals. La gran subversió lingüística busca canviar o treure els significats de les coses amb la intenció de controlar-ho tot. La màxima mentida és induir la pau de la consciència, ja sigui pròpia o aliena, i fer creure que fem no allò que fem sinó allò que volen les paraules diuen que fem; trencant així els lligams que uneixen els sons i els sentits i els signes amb les coses (paraules com *vells* per *tercera edat* per encobrir les realitats vergonyoses i estrictes).

3.- Registres i varietats dialectals.

Com ja hem comentat en el primer capítol, existeixen dues vessants de la disciplina sociolingüista: la lingüística social i la sociologia de la llengua. Ens disposem a endinsar-nos en una línia procedent de la lingüística etimològica (la lingüística social) que tracta els dialectes geogràfics (dels què encara se'n parla) resumint-los en el quadre següent:

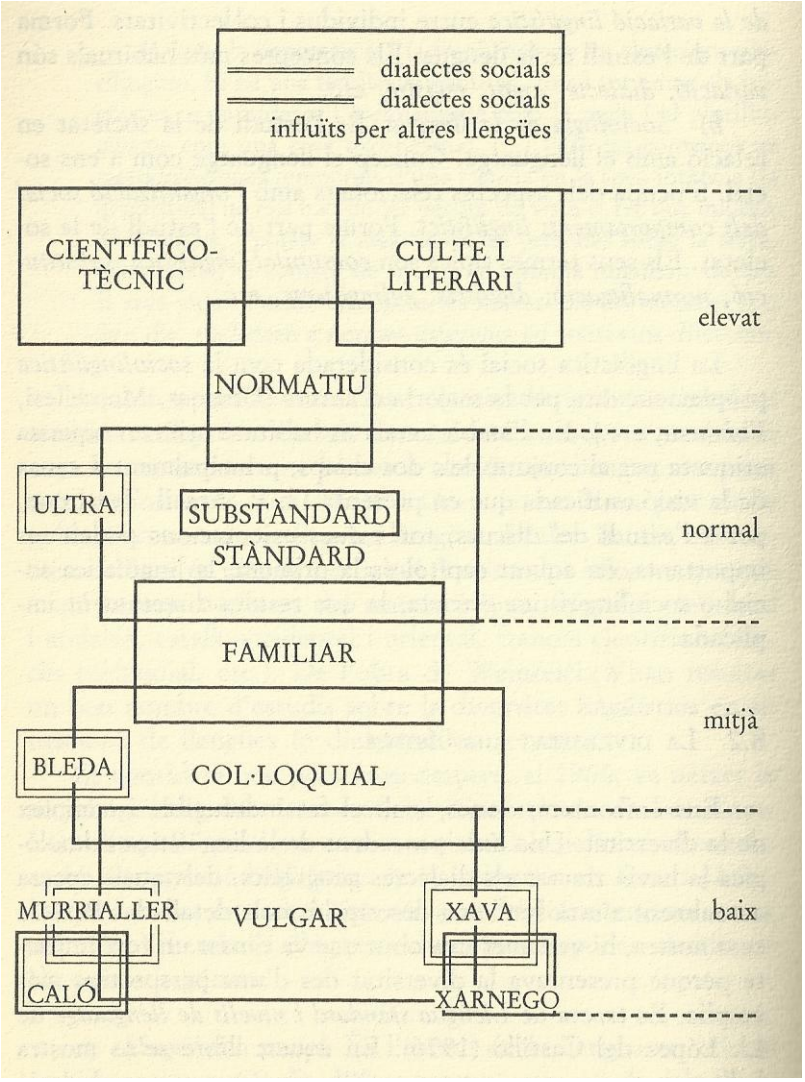

Els nivells de llenguatge en català actual (López del Castillo)

Ll. López del Castillo defineix en el seu llibre *Llengua stàndard i nivells de llenguatge*[16] els nivells de llenguatge i les seves interrelacions, defineix les característiques dels

[16] CASTELLÀ, J.M (1992) de LÓPEZ del CASTILLO, Ll. (1976)

parlars i fa una descripció detallada de la fonologia del nivell estàndard. I. Marí[17] (1983) va presentar un esquema més complex que coincidí amb el de F. Vallverdú[18] (1973) completant i superant formulacions anteriors sobre la diversitat lingüística.

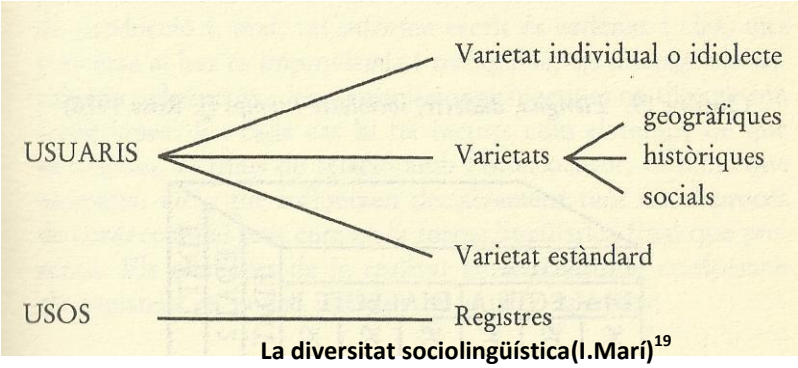

La diversitat sociolingüística(I.Marí)[19]

En base a aquest segon esquema, la distinció principal s'estableix entre les característiques lingüístiques associades als usuaris i als usos. Així, observem que existeixen uns grups de varietats que caracteritzen cada usuari per la llengua parlada individualment (idiolecte), per la llengua que parla cada zona geogràfica, la *diatòpica* (factor espai), per la pertinença a una generació o moment històric, la *diafàsica* (factor temps) i per la provinença a un grup o classe social, la *diastràtica* (factor grup social). Hi ha una altra terminologia però, que anomena aquests conceptes *dialecte, cronolecte* i *sociolecte,* respectivament.

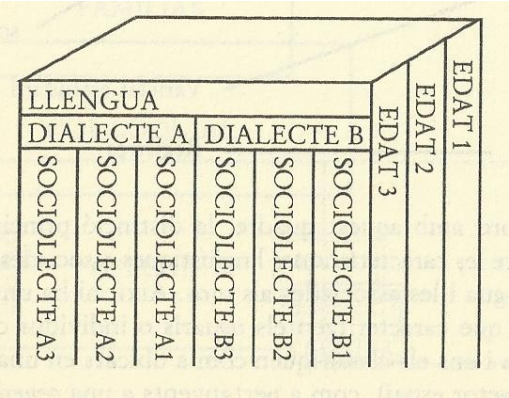

Llengua, dialecte, sociolecte i temps[20]

[17] CASTELLÀ, J.M (1992) de MARÍ, I. (1983)
[18] CASTELLÀ, J.M (1992) de VALLVERDÚ, F. (1973)
[19] MARÍ, I. (1983) a CASTELLÀ, J.M (1992)

Tots tres, juntament amb l'idiolecte, conformen el grup de *lectes* associats a l'individu o el grup; en oposició als registres que es defineixen segons la situació. Al costat dels tres eixos, temporal, social i espacial; trobem l'idiolecte que és la varietat individual consistent en les tries personals, no conscients, que cada parlant fa d'entre les opcions

que li ofereix el codi.

Els **idiolectes** són els camins que connecten els actes de parla recurrents d'una persona amb el marc general de la llengua i es pot recórrer en dues direccions:

llengua → dialecte→idiolecte

En aquest cas, partim d'un sistema general com a conjunt de possibilitats expressives a mans dels parlants (llengua), del què n'examinarem tots els dialectes fins a arribar a l'ús del repertori verbal que da cadascun de nosaltres: els idiolectes, la manera de parlar de cada persona s'adscriu dins un dels dialectes que pot presentar qualsevol llengua.

idiolecte→dialecte→llengua

En el segon punt de vista d'aquesta inclusió, observarem primer la manera de parlar de cadascú i després farem referència al dialecte que empra. Al fer aquest camí invers però, sempre tindrem certes nocions de la llengua que s'usa i dels dialectes que aquesta presenta.

L'idiolecte és *"el conjunt d'usos lingüístics que són propis de cada persona"*[21] i la recurrència de les expressions, diferent en cada persona. Aquesta noció d'idiolecte s'associa també a la de l'estil propi (com el dels autors) i permet que, a través del llenguatge, es noti que l'emissor no és sempre la mateixa persona; sinó que és cadascú de nosaltres. L'idiolecte és per tant, un element més de la nostra identitat personal i afecta la pronúncia, el lèxic i la sintaxi de cada humà. Tot i així, les paraules, les

[20] CASTELLÀ, J.M (1992) de ROSS, J. (1976)
[21] TUSON, J. a *Introducció al llenguatge (*1999) pàg. 101

expressions o les estructures que empri qualsevol parlant estaran "concebudes" dins la llengua ja que si no fos així, la persona no seria entesa per ningú i la comunicació resultaria un fet impossible. Amb l'idiolecte, l'únic que es fa és "adaptar" la llengua a cadascú de nosaltres, fer-nos-la nostra; acció controlada per uns límits dels què es pot entendre i del què no. Els idiolectes són la mostra més clara que no existeixen llengües al marge de les persones, nosaltres som els que les configurem.

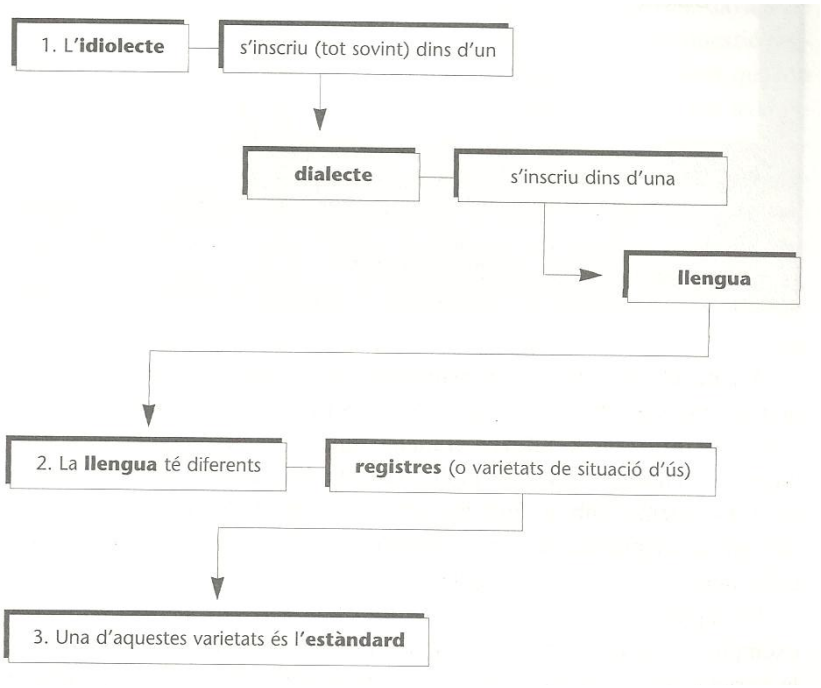

La paraula "dialecte", segons l'especialista en dialectologia, el Dr. Joan Veny, és:

> *"la particularitat que adopta un sistema lingüístic, una llengua històrica, en una àrea determinada, on ve delimitat generalment per un seguit d'isoglosses o línies imaginàries que separen territorialment dos trets"*[22]

I, per tant s'ha d'entendre de dues maneres diferents, se n'han de conèixer les dues cares que presenta:

[22] VENY, J. A *Petit Atles Lingüístic del domini català* (2007) pàg. 17

a) com a llengua derivada d'una altra, l'evolució *in situ* d'aquesta, com seria el cas del català i el llatí, vàlida en l'àmbit de l'historicisme, modificada per factors de diferent caire (com el geogràfic que pot suposar una frontera comunicativa, l'aparició de substrats, superstrats, adstrats o factors interns) i usada com a terme tècnic de la lingüística historicocomparativa;
b) o com a varietat geogràfica dins d'una llengua.

És per això que podem concloure que els idiolectes s'inscriuen dins uns dialectes que conformen les llengües. Al mateix temps, les llengües presenten diferents registres d'ús, com ara l'estàndard com veurem més endavant.

La variació dialectal es deu a diverses causes: l'origen dels pobladors que ja presentaven dialectes en la seva llengua; la influència d'alguna altra llengua i la separació territorial dels habitants que dóna lloc a les diferents evolucions de la llengua.

Per això, els dialectes han de ser entesos com a varietats geogràfiques condicionades històricament: la història dels contactes lingüístics és el factor que determina la diferenciació dialectal. El que fa que aquestes varietats no es considerin una nova llengua és el fet que continuï existint un sistema comú entre els parlants que permet que s'entenguin. La intercomunicació i intercomprensió entre diferents dialectes no és sempre igual de fàcil, sinó que és una qüestió gradual que fa que a mesura que els dialectes es van allunyant, la comprensió entre els seus habitants es va fent més difícil. En aquests casos cal considerar tota una sèrie de factors com, per exemple, la modalitat lingüística que empren els mitjans de comunicació, la varietat que s'ensenya a l'escola, l'existència i difusió de l'estàndard (si n'hi ha un), la voluntat política de mantenir el lligam lingüístic per damunt (o al costat) de la diversificació dialectal, etc. Tots aquests elements poden incidir en la tendència cap a una convergència dialectal, o bé en la consagració de la diferència.

La distinció que es fa entre dialecte i llengua és, en certs casos, realment complexa i l'existència d'un estàndard i la varietat que s'ensenya a les escoles, només en dificulten la feina. És per això que en Dialectologia s'empren les enquestes lingüístiques que ja hem comentat i es confegeixen mapes amb les dades obtingudes per delimitar l'abast de cada dialecte dins el territori i fer-ne generalitzacions. Aquestes enquestes ens permeten determinar la pronúncia, en cada zona, de les paraules que ens interessin i en temes lèxics, per descobrir si existeix o no una divergència en certes paraules. Les línies isoglosses són les que fem servir a l'hora de delimitar diferents zones dins els mapes lingüístics segons les diferències dialectals de cada territori i acaben creant els feixos d'isoglosses als mapes. Tot i això, cap dels dialectes que presenta una llengua s'ha d'infravalorar o sobrevalorar envers els altres ja que tots són igual de vàlids per transmetre la llengua. Qui valora un dialecte per sobre dels altres, normalment, ho fa ja que és el que es troba en la zona més densa demogràficament parlant; perquè és on hi ha les universitats, els centres financers, la cort o els governs; actitud que no s'hauria de prendre mai ja que tots aquests factors són extralingüístics. En paraules de Tuson *"un dialecte és una realització plena de la llengua, diferenciada d'altres realitzacions, també plenes, de la mateixa llengua*[23]*."*

Mapa 6. Divisió dialectal entre el català oriental i l'occidental

Font: Joan Veny (1982). *Els parlars catalans* (pàg. 21). Palma de Mallorca: Moll.

[23] TUSON, J. a *Introducció al llenguatge* (1999) pàg. 106

El concepte de llengua admet, així com el de dialecte, dues definicions ben diferents. La primera definició fa referència a la construcció interna de cada parlant, que posseeix la facultat lingüística pròpia: un lèxic i una sintaxi concrets. Aquesta llengua seria el conjunt de recursos verbals que té cada parlant; mentre que la segona definició fa referència al conjunt de recursos comuns a disposició del col·lectiu dels parlants, i com a marc dins del qual és possible la intercomunicació. La gent té unes certes nocions intuïtives sobre les diferències lingüístiques que empra per distingir la llengua anglesa, per exemple, de la italiana.

Aquestes nocions solen estar induïdes per l'existència d'un estàndard: la llengua del col·lectiu, diferenciada de la resta de llengües. Les diferències entre les llengües però, no s'esdevenen de cop sinó que, a mesura que avancem pel territori podem anar veient com es van modificant estructures, paraules,etc..que acaben donant lloc a una nova llengua; passant abans però, per les zones d'interferència lingüística. La solució a aquest problema pot venir per dues vies: la feble (intercomunicació) i la tècnica (l'opinió dels experts que dictaminen sobre la relativa homogeneïtat d'un sistema perquè aquest sigui comú i es diferenciï dels altres).

La via feble donaria indicis de la construcció d'una Gramàtica i un Diccionari corresponents a les dades lingüístiques del seu territori i del seu entorn que seria una zona d'intersecció entre dues o més llengües. Aquesta zona d'intersecció seria d'on sorgiria la tercera llengua que permetria la comunicació entre els parlants d'ambdues zones. Els experts haurien de descriure aquest sistema i valorar-ne la seva homogeneïtat a través de la via tècnica. Així, amb la fusió de les dues vies podríem definir la llengua com a "*un sistema de recursos verbals (fonològics, morfològics, sintàctics i lèxics) substancialment homogenis que, interioritzats per tots els membres d'una comunitat, permeten un grau raonable d'intercomunicació lingüística.*"[24]

[24] TUSON, J. a *Introducció al llenguatge* (1999) pàg. 109

3.1. Els dialectes de la llengua catalana:

La llengua catalana es constitueix per un "mosaic" no massa diferenciat que permet que els diferents parlants s'entenguin perfectament i constitueixin junts el català com a llengua. L'estudi dels dialectes, la Dialectologia, s'encarrega de classificar-los; tasca que, com ja hem dit, resulta difícil ja que les fronteres no són lineals i entren en conflicte amb el canvi de generació i la influència de l'estàndard. És per això que un bon grapat de dialectòlegs no classifiquen la llengua en dialectes sinó en "límits de trets dialectals" que no se superposen sinó que a cada tret li correspon una isoglossa de límits no coincidents i fins i tot allunyats.

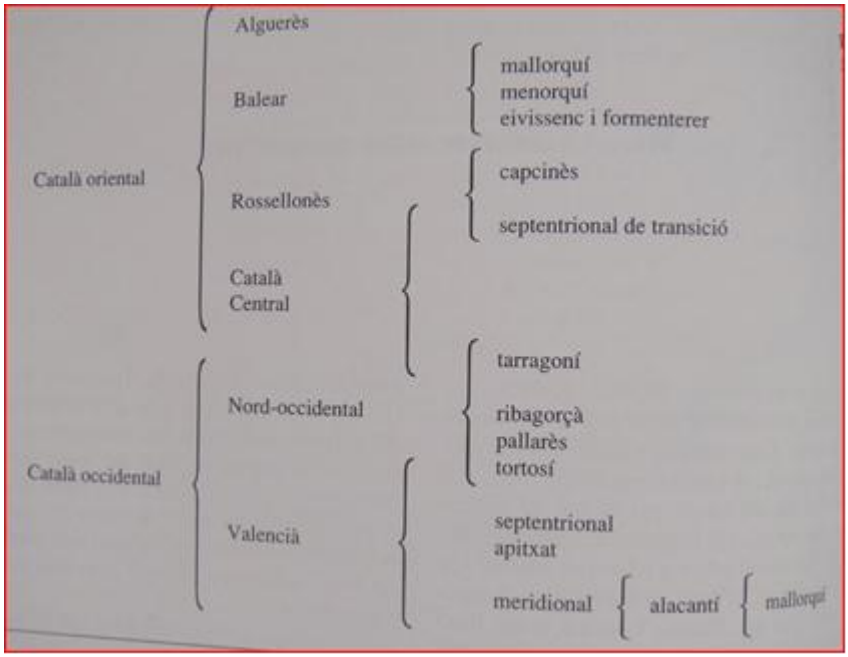

En aquesta classificació es prescindeixi del *salat*, usat des de Blanes a Begur i Cadaqués que empra els articles *es* i *sa* i del *xipella* parlat en certes poblacions de l'est de la Seu d'Urgell, la Segarra i la Conca de Barberà i que es caracteritza per la languidesa d'ús de les *e* finals com *a* i, sobretot en els plurals.

La primera divisió del català que podem fer és entre el català oriental i el català occidental que es diferencien per: la neutralització o diferenciació d' [a] o [e] en [ə] que en l'occidental es mostra com a *p*[a]*lleta* (de "palla" i p[e]lleta –de pell-) i en

l'oriental apareix com a *p*[ə]*lleta* (de "palla" i "pell"); el so diferenciat d' [o] i [u] diferenciades en [u] (en el català occidental trobem *c*[o]*queta* de coca, i *c*[u]*queta* de cuca; i en l'oriental es pronuncia *c*[u]*queta* sigui de coca o cuca).

El català occidental es compon per dos grans dialectes:

- El **nord-occidental** limita al nord amb l'occità i l'aranès, presents en alguna interferència lingüística; a l'oest amb l'aragonès (al nord de Tamarit de la Llitera amb la presència de certs dialectes constitutius) i al sud de Tamarit. La frontera amb el català oriental segueix el curs de les conques fluvials. Algunes de les característiques que presenta són l'ús de l'article *lo* com a article, també personal; la desinència *–o* de la primera persona del present d'indicatiu i en *–e* les de la tercera persona del mateix temps; variacions en les desinències del present de subjuntiu entre *–o, -os, -o, -on* i *–a, -es, -e, -en;* i lexemes com *moixó* (ocell) i *galleta* (galleda). Al seu torn, el català nord-occidental presenta tres subdialectes:

    - ***El pallarès*** destaca pel seu arcaisme i pel seu clar aïllament geogràfic. En aquest territori, es pronuncia *aguet* i *aguell* en comptes d'*aquest* i *aquell;* s'empra l'article plural masculí *les (les hòmens)* i per construir la negació, usen *cap* (*no vinrà cap)*; entre d'altres.
    - ***El ribagorçà***, pont entre el català l'aragonès, es parla des de Tamarit fins a Benasc i comparteix trets amb l'aragonès com les oclusives (i F) + *l* palatalitzades com *pllorar.* Presenta, també, afinitats amb el pallarès com els imperfets acabats en *–iva* i *–eva.* Destaca també l'existència de demostratius de tres graus, que s'han perdut a la majoria del territori, *açò, allò* i *això* i noms com *cotxo* (gos).
    - ***El tortosí*** se situa estrictament al Bai Ebre, al Montsià, a zones de la Ribera d'Ebre, la Terra Alta, el Matarranya, els Ports de Morella i el Maestrat; constituint una àrea de transició entre el nord-occidental (article *lo)* i el valencià (amb *en)*; tot i que els parlars del Matarranya

presenten algunes característica pròpia com la diftongació de la *e* oberta arcaica *piel, pail* "pèl". El tortosí més estricte presenta també arcaismes (*pagor* "por"), arabismes i mots específics com *creixent* "llevat".

- El **valencià** s'estén per la part oriental de l'antic Regne de València excloent-hi l'Alt Millars a la Vall de Cofrents, castellanes des del segle XV. Dins del territori s'inclou, per tant, Requena i Villena, Asp i Montfort i l'Horta d'Oriola. Algunes de les característiques generals són el canvi de sufix *ada* per *à* (*cremà* per cremada); arcaismes com *llavar* i aragonesismes, entre d'altres. El valencià presenta, també, tres subdialectes:
    - **El valencià *apitxat* o *central*** es parla des del Camp de Morvedre fins a la Ribera, incloent-hi entre d'altres, València i Alzira. Es caracteritza per l'ensordiment de [z], [dz] i [dʒ] i els canvis en el perfet simple (*ani* "vaig anar").
    - El **valencià *septentrional,*** amb parlants de transició cap al nord-occidental, es caracteritza pel canvi de pronúncia de [dʒ] per [ʒ] i [jʒ]; per l'ús de l'article *lo* i l'emmudiment de la –r en els infinitius (*fé* "fer"); entre d'altres.
    - El ***valencià meridional*** s'estén des de la Ribera al Baix Vinalopó. Presenta semblances amb el valencià septentrional i especificitats com l'harmonia vocàlica per la *o* i *e* obertes sobre la vocal final *a* que es nota sobretot al sud de la línia Biar-Busot que separa amb l'*alacantí*. Un dels altres trets característics és l'ús dels demostratius *astò,això* i *allò.* Dins el valencià meridional hem de situar-hi **l'*alacantí*** que conté **el *mallorquí*** *residual* a les zones de la Vall de Gallinera i Tàrbena que s'explica per la colonització per part d'unes cent cinquanta famílies mallorquines del territori valencià abandonat per l'expulsió dels moriscos. A Tàrbena, per exemple, es conserva l'article salat *as,* paraules com *melicotó* (préssec) i fora d'aquesta, es troben petites restes del mallorquí en mots com *gruixat* "gruixut".

El català oriental, tanmateix, es compon per quatre subdialectes:

- El **català central** es delimita per l'oest amb el nord-occidental i pel nord amb el septentrional de transició per una isoglossa. Esdevingué el dialecte de referència per a la literatura degut a la seva situació geogràfica, al seu clar distanciament del castellà, a la pròpia producció literària i per incloure-hi la capital, Barcelona. En destaca la neutralització de *a,e* àtones (casa, home); l'emmudiment de la dental final en els grups MP, NT, LT (*ven* "vent) en una àrea compresa entre el Ter, el Llobregat i la zona de la frontera amb l'occidental, excloent-hi Barcelona; l'ús dels articles *el, la* estesos com a articles personals, tot i que *el* s'està disputant amb *en.* Dins el català central, hi podem situar a més:
    - El ***tarragoní*** és un subdialecte de transició entre el català oriental i l'occidental amb els quals presenta afinitats: com l'ús de paraules com *moixó,* pròpies de l'occidental. Les particularitats d'aquest subdialecte es mostren en paraules com *guino* "avar" o *xorc* "brut".
    - **El *català septentrional de transició,*** una mescla de característiques del català central i del rossellonès amb d'altres pròpies. Comprèn les comarques de l'Alt Empordà, el Ripollès, la Garrotxa i la Cerdanya (a la què cal sumar-hi les influències franceses). S'empra *soms* i *sous* en el present d'indicatiu de "ser. Les afinitats que presenta amb el rossellonès es troben en l'ús de paraules com *tacos* "galteres"; i les seves pròpies com, entre d'altres, *vessana* "unitat de mesura agrària".
- El **rossellonès** és un subdialecte del català oriental que es parla, cada cop menys, a la zona del Rosselló, del Vallespir, del Conflent i del Capcir. La base d'aquest rau en el llatí emprat entre les Corberes i les Alberes amb una evolució paral·lela de l'occità. La personalitat rossellonesa es mostra en l'ús de paraules com *oliu* "olivera" i *pallago* "noi". El *capcinès* és un subdialecte molt occitanitzat, tal i com es mostra en l'ús de paraules com *paire* "pare" i en els possessius *miu, tiu, siu* "meu, teu, seu".
- El **balear** es parla a Menorca, Mallorca, Eivissa i Formentera i pren com a base el català oriental que es mostra en la neutralització d' *a* i *e* àtones i la iodització

de mots com *paia* "palla" que pot arribar a ser inexistent *"paa";* i fins i tot, per la presència de cognoms baleàrics corresponents a la topografia de l'àrea oriental (*Manresa, Valls, Mataró).* Els trets característics del balear són el manteniment de la [v] i la geminada no palatalitzada (*batle, espatla);* l'ús dels articles personals *en, na, n'* fidel a l'antiguitat; l'article derivat d' *ipsu, ipsa* a *so, sa, es* i *ses*; i l'ús d'arcaismes com *capell* "barret". El menorquí, per exemple, es caracteritza per l'ús de les desinències *–és,-essis* en comptes d' *às, -assis* i anglicismes com *xoc* "guix de pissarra".

- L'**alguerès** és el més singularitzat per la influència del sard i l'italià. Se situa dins el català oriental per l'aplicació de les vocals àtones *a,e* a una vocal [a], central com la [ə]. Fa ús d'arcaismes com la /v/ labiodental i l'article *lo.* Hi ha també, una influència espanyola en l'administració, visible en mots com *agualdar* "esperar" i del superstrat italià, que s'insereix a través de l'escola i els mitjans de comunicació amb mots com *sècol* "segle".

3.2. Els registres lingüístics:

Els registres són les varietats associades a l'ús, també conegudes com a *varietats funcionals* o *diatípiques* i que es troben relacionades amb moltes de les característiques que defineixen un text respecte del seu context. Són, a més, l'exponent més important de l'enorme capacitat que el llenguatge ha desenvolupat per adaptar-se a les necessitats i a l'entorn comunicatiu dels parlants.

Els registres són, per tant, les diferenciacions en l'ús de la llengua que no es corresponen amb cap límit geogràfic sinó que són determinades per la mateixa situació comunicativa (tipus de relació entre l'emissor i el receptor, context de producció del missatge, finalitat..etc.) Aquestes "variacions d'ús" reben el nom de "registres lingüístics". Són formes lingüístiques corresponents a funcions determinades de la llengua dins la societat.

En altres paraules: una mateixa llengua disposa de diferents "possibilitats d'ús" o "registres" per les diferents situacions comunicatives en què ens podem trobar. Aquests àmbits d'ús exigeixen per convenció un determinat tipus de llengua (des del col·loquial per a les converses familiars al formal per a situacions com un discurs al Parlament).

Segons Tuson, els registres són *"modulacions socials de la llengua adaptada a la realitat de l'ús, diferent en cada cas."*[25] Així és com apareix un valor afegit a l'existència dels dialectes que presenta la llengua, imposat per les circumstàncies i natural; que en molts casos, com en el solemne, ha de ser ensenyat a l'escola. La variació entre els registres que fem servir està prefigurada en els canvis de posició que executem de manera natural en els intercanvis lingüístics; canvis que duem a terme cada dia ja que no parlem igual a un professor que a un infant.

Cada text s'emmotlla a les condicions de producció i als factors que cal tenir en compte, com el temps de què es disposa, el tipus de relació amb l'interlocutor, el tema que es tracta, etc... Aquests factors acaben influenciant decisivament tant en el procés de confecció del text com en la forma lingüística final que presenta. Els elements de la realitat que conformen els registres s'agrupen en:

a) El tema de què es tracta (camp).
b) El canal de producció, transmissió i recepció del text (mode).
c) La relació interpersonal entre els interlocutors (tenor interpersonal).
d) El propòsit o intenció de l'emissor (tenor funcional)

Aquestes característiques dels registres es corresponen amb els elements de l'esquema de la comunicació:

[25] TUSON, J. a *Introducció al llenguatge* (1999) pàg. 110

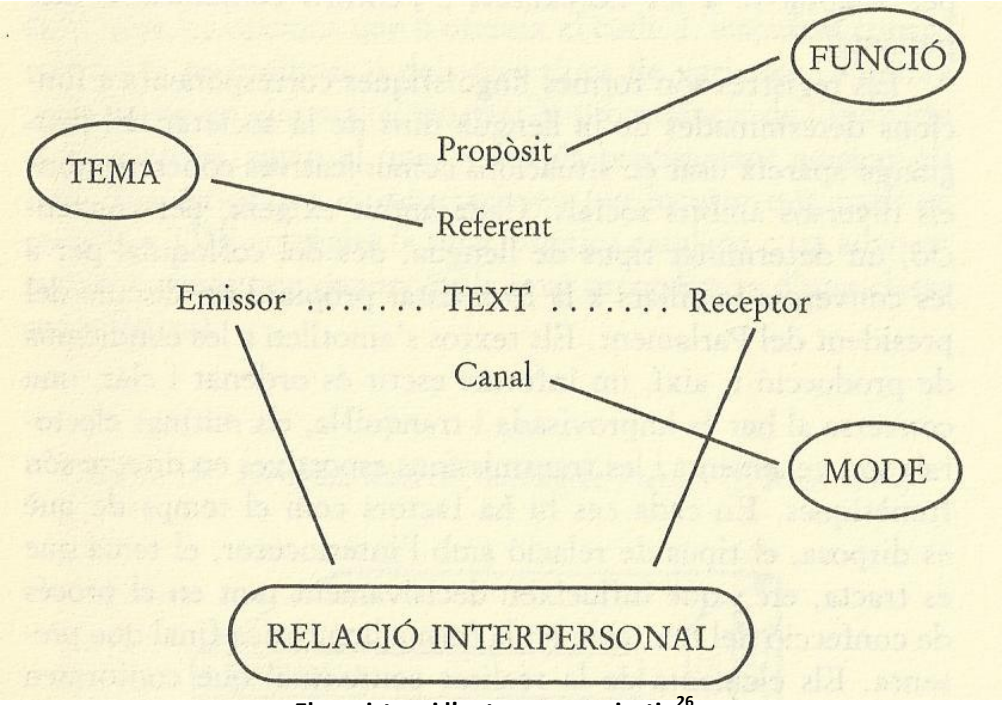

Els registres i l'entorn comunicatiu[26]

a) El **tema del text(camp):** El tema d'un text és el camp de la realitat a què fa referència, en la mesura que és exponent de la funció referencial (Jakobson) o ideativa (Halliday) del llenguatge. És evident que temàtiques diferents donen lloc a textos diferents. Els textos es poden dividir en base al tema, majoritàriament, en dos grups: de tema general o de tema específic.

Els temes *específics* acaben conduint a emprar un llenguatge especialitzat i l'indicador més evident és el lèxic. Un text es considera específic quan presenta una determinada classe de mots coneguts com a *termes,* que es diferencien de les paraules corrents pel fet de ser unívocs o monoreferencials, per tenir un únic significat, definit amb precisió i conegut pels especialistes en la matèria; significat diferent dels que pot tenir col·loquialment si s'empra en el llenguatge corrent. Tot i això, aquests *termes* acostumen a ser neologismes de l'anglès, el llatí o el grec i s'usen i es coneixen només en els seu àmbit. Els camps d'especialitat es poden dividir horitzontalment en tants com especialitats

[26] BORDONS, G. ; CASTELLÀ, J.M.; MONNÉ, P. (1988) a CASTELLÀ, J.M. (1992)

existeixin; i verticalment, es poden considerar diferents graus d'abstracció o especialització:

Grau d'abstracció	*Formes d'expressió*	*Medi (tipus d'especialitat)*	*Tipus de llenguatge*
màxim	símbols artificials, tant per als elements com per a les relacions	ciències teòriques	llenguatge simbòlic
molt alt	elements: símbols artificials; relacions: llengua natural	ciències experimentals	llenguatge científic
alt	llengua natural amb una alta proporció de termes especials i sintaxi estrictament controlada	tècniques	llenguatge tècnic
baix	llengua natural amb una alta proporció de termes especials i sintaxi relativament lliure	producció	llenguatge professional
molt baix	llengua natural amb pocs termes i sintaxi lliure	consum	llenguatge corrent

Tipus de llenguatge (segons Hoffmann i Kocourek)[27]

Així com se'ns mostra al quadre, no hi ha una divisió rígida entre textos generals i específics; sinó que més aviat, hi ha una gradació d'especialitat que va des del llenguatge professional fins al simbòlic, sense obviar el llenguatge corrent que també pot contenir alguns termes. En la nostra societat de fet, es produeix una contínua popularització de termes que, perdent o no el seu sentit específic, passen a formar part del vocabulari corrent (*hidroteràpia*, per exemple).

Hi ha camps que són tant de domini general com els seus termes que, tot i mantenir el seu valor exacte, són coneguts per gran de la població (com *córner).* Els textos específics es caracteritzen, més enllà del lèxic, per l'abundància de recursos com els següents: frases en passiva, formes no personals del verb, nominalitzacions, especificació de noms i l'ús de la tercera persona del singular o primera del plural. Hi

[27] HOFFMAN; KOCOUREK citats per XIRINACHS, M. (1990) a CASTELLÀ, J. M. (1992)

pot haver, a més, modismes o fórmules expressives, com la fraseologia administrativa, procediments específics de cohesió com referències bibliogràfiques o notes, i codis no verbals inherents a cada especialitat, com les notes musicals. Aquests llenguatge específics són emprats, a vegades, en contextos en què el receptor no coneix els termes de l'especialitat com els casos en què el metge es dirigeix al pacient fent servir terminologia concreta que el pacient no entén. Aquests usos són una varietat del que s'anomena *exercici de poder* que poden ser interpretats amb admiració per part del receptor, com a signes de saviesa o coneixement, o amb desconfiança, recel o por.

b) El **canal de producció (mode)**: La principal diferència del canal és allò que separa l'oral i l'escrit. La comunicació oral cara a cara, amb presència simultània dels dos interlocutors, fou la forma primigènia i única durant mil·lennis per comunicar-se. Més endavant, aparegué l'escriptura que permeté transmetre missatges a través de l'espai i del temps. Avui dia a més, l'explosió tecnològica ha comportat una diversificació enorme de canals i modes de comunicació.

   És possible desplaçar l'oral en l'espai (telèfon, videoconferència) i en el temps (MP3, iPod, CD), parlar amb acompanyament d'imatges o sense (ràdio o TV), fer emissions en directe o diferit, reproduir un missatge milers de vegades (films), desplaçar missatges escrits en l'espai amb recepció simultània en el temps (Internet) i un munt de possibilitats encara no explotades comercialment (pissarra-ordinadors). Un text pot elaborar-se en les situacions descrites en el següent quadre:

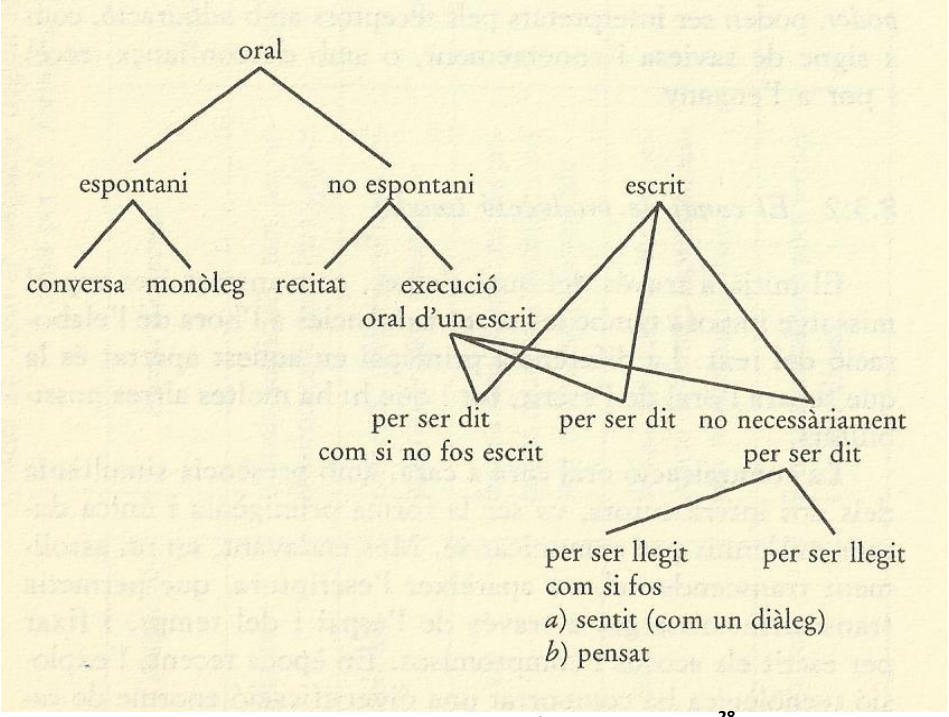

Situacions de producció segons el canal[28]

L'escrit implica un canal visual, utilitza més les convencions normatives i gramaticals i permet un grau més elevat d'elaboració. L'oral empra el canal auditiu, és immediat i efímer, fa més ús dels codis no verbals i sol seguir menys la normativa. Els escrits són més densos lèxicament i els orals exploten al màxim les possibilitats estructurals i prosòdiques de la llengua. La sintaxi del text oral, a més, és molt difícil de descriure degut a la seva elevada complexitat.

Segons molts autors, la pràctica de l'escriptura ha conformat la mentalitat alfabètica en les nostres cultures; totalment diferent a la dels grups humans que no han desenvolupat sistemes d'escriptura. Mentre que la cultura oral és memorística, narrativa, màgica i comunitària; l'alfabètica és arxivística, expositiva, racionalista i personal.

Una distinció important associada amb el canal o mode del registre és el *grau d'espontaneïtat* en la producció de textos. En general, els textos orals

[28] GREGORY, M.; CARROLL, S. (1978) citats per MARÍ, I. (1986) a CASTELLÀ, J. M. (1992)

tendeixen a ser espontanis i els escrits, solen ser preparats prèviament. Però, no sempre és així. Un text és espontani en la mesura que parteix d'una elaboració prèvia; així que un text oral que consisteixi en la lectura d'un text escrit anteriorment per ser llegit, no és espontani en absolut. Un text escrit, alhora, pot tenir un grau d'espontaneïtat elevat si es tracta de qualsevol redactat de poca importància com una nota. Tot i això, els escrits estan sempre mediatitzats i resulta difícil considerar-los completament espontanis.

GRAU 0	Rituals	Fórmules de salutació i de comiat; ritus religiosos, acadèmics, parlamentaris, etc.
GRAU 1	Lectura o memorització d'un text	Noticiaris de ràdio i TV; teatre; cinema; recitació; cançó; lectura d'un discurs; etc.
GRAU 2	Textos amb esquema previ	Conferència; homilia; classe; entrevista (l'entrevistador); presentador d'un concurs; tertúlia; conte explicat; entrevista per demanar feina (l'entrevistador); etc.
GRAU 3	Textos improvisats de tema pensat prèviament	Conferència; homilia; entrevista (l'entrevistat); classe; declaracions d'un polític; intervencions a reunions professionals i tècniques; intervencions a juntes i assemblees; entrevista per demanar feina (el sol·licitant); etc.
GRAU 4	Textos improvisats	Conversa en confiança (el desenvolupament).

Graus d'espontaneïtat[29]

Tal i com podem observar en el quadre, els graus 0 i 1 mantenen un control total, fins al nivell sintàctic i lèxic, del que s'ha de dir. El dos té una estructura preparada amb anterioritat però que permet una certa llibertat en la cohesió i

[29] CASTELLÀ,J.M. i SERENA, A. (1992)

les construccions gramaticals. En el tercer grau, encara hi ha un cert control previ sobre l'estructura del text ja que el tema tractat és conegut i pensat o elaborat anteriorment per part de l'emissor. Al darrer grau, el quart, la llibertat és total i la preparació és pràcticament nul·la.

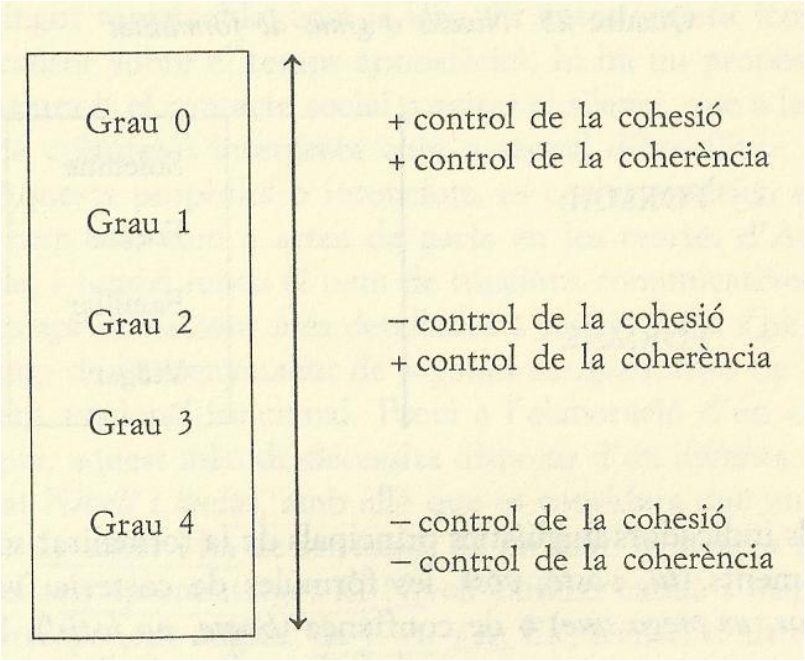

Els graus d'espontaneïtat i el control previ exercit per l'emissor[30]

c) La **relació emissor-receptor** (**tenor interpersonal**): La relació que s'estableix entre els interlocutors en una conversa és el factor que condiciona el *grau* o *nivell de formalitat.* Segons la coneixença personal, la confiança en el tracte, el lloc i la situació en què es trobin, el text esdevindrà més o menys formal. La formalitat és un contínuum que pot variar (com ja hem vist) des de la màxima familiaritat fins a la màxima solemnitat.

Els registres informals corresponen a usos privats de la llengua (família, amics i persones conegudes) i els més formals a usos públics (àmbit professional i destinataris poc coneguts); encara que aquesta correspondència no s'ha

[30] CASTELLÀ, J.M. (1992)

d'interpretar com una operació matemàtica. A grans trets però, es pot parlar de quatre graus de formalitat: solemne, formal, familiar i vulgar.

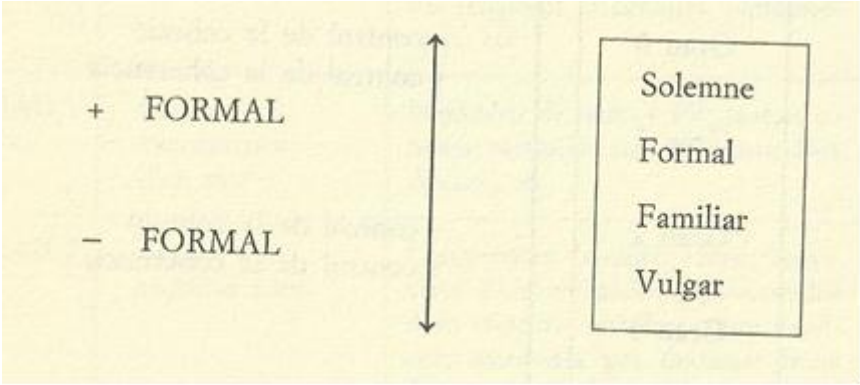

Nivells o graus de formalitat[31]

Els indicadors lingüístics principals de la formalitat són ***els tractaments*** (*tu, vós, vostè),* ***les fórmules de cortesia*** (*vol fer el favor, us prego que)* o ***de confiança*** (*home, no fotis!).* I, per la mateixa llei, un exponent d'informalitat és el grau d'implicació personal de l'emissor en el missatge que acaba dividint els textos en subjectius i objectius. En els textos familiars (subjectius normalment), hi apareixen la primera i la segona persona verbal i exclamacions o vocatius o altres formes expressives del llenguatge. En els textos formals, en canvi, el locutor apareix amagat rere construccions d'objectivitat com les impersonals o les passives i fins i tot, és convenció expressar-se en primera persona del plural o en tercera persona.

d) El **propòsit o intenció (tenor funcional).** Qualsevol text es concep amb un objectiu determinat: informar o demanar informació, aconseguir que els altres facin una acció, obtenir un objecte o un servei, fer riure, mostrar alegria o enuig, i una infinita llista d'intencions. Fins i tot, quan un discurs no transmet cap contingut remarcable (com les converses en un ascensor), existeix un

[31] CASTELLÀ, J.M. (1992)

propòsit que és el de mantenir el contacte social o evitar el silenci, interpretat com a senyal d'hostilitat.

Aquests propòsits reben el nom de funcions comunicatives. Una de les divisions que s'ha fet sobre les funcions ha estat la de definir grans funcions, o metafuncions, que agrupen molts propòsits sota unes característiques comunes. En base a aquest plantejament, existeixen moltes possibilitats com les funcions del llenguatge[32] de molts autors.

Hi ha la tendència, errònia, de creure que cada text pertany a un registre concret, com si aquests fossin termes o conceptes tancats; però no existeixen etiquetes per a totes les combinacions possibles. Per a cada característica del registre, s'estableix una gradació amb límits necessàriament imprecisos.

Els textos són més o menys específics, més o menys formals, etc... motiu pel qual; molts se situen en zones limítrofes, no definibles amb exactitud. Es tracta del contínuum de parla que caracteritza qualsevol realitat lingüística. S'esdevé el mateix fenomen en els dialectes geogràfics que presenten entre ells, àrees de transició, varietats històriques que les fan canviar gradualment, de generació en generació i fins i tot; en casos de llengües en contacte es produeixen sistemes lingüístics mixtos formats per la barreja gradual de llengües diferents. Cada registre és l'associació de quatre punts en el contínuum de parla.

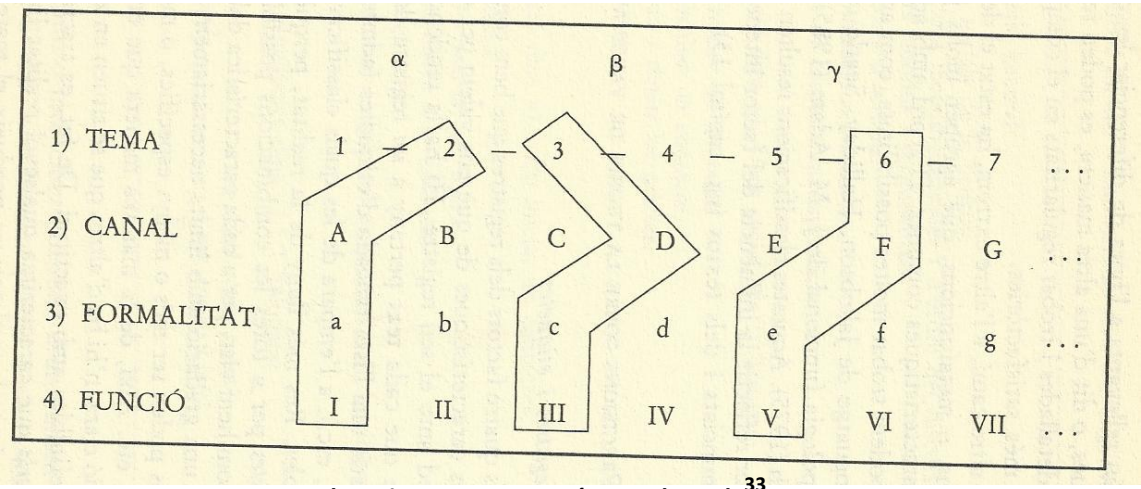

Els registres com a contínuum de parla[33]

[32]Autors ja anomenats com Jakobson, Halliday, Searle o Ervin-Tripp a CASTELLÀ, J. M. (1992)
[33] PAYRATÓ, Ll. (1990) a CASTELLÀ, J. M. (1992)

És per això que qualsevol text es pot explicar en base a quatre factors del registre. Quan existeix una etiqueta per parlar d'aquests quatre elements, podem parlar de *registre col·loquial, administratiu* o *científic*; però en la immensa majoria de casos no existeix un nom convencional per a la classificació d'aquell text, situacions en les què cal definir els quatre factors de registre per separat.

Qualsevol text, en base a la diversitat lingüística, es pot caracteritzar alhora en dos eixos: el dels usuaris i el dels usos; pertanyen alhora a una o unes varietats i a una o uns registres. Encara que hi ha moltes possibilitats combinatòries, hi ha unes correspondències habituals de manera que les varietats no estàndards solen donar-se amb registres informals i l'estàndard amb els formals.

Varietats / *Factors de registre*	*Estàndard*	*No estàndard*
CAMPS	especialitzats	generals, quotidians
MODE	escrit, oral no espontani	(oral) espontani
TENOR	formal	familiar, col·loquial
	impersonal, objectiu	personalitzat, subjectiu

Associacions habituals entre varietat i registre[34]

La confusió entre registre i varietat social és molt comuna; tot i que no són el mateix.

La **varietat social** està relacionada amb el grup a què pertany l'individu mentre que el registre és un ús particular que es fa de la llengua. Un parlant adult (varietat

[34] MARÍ, I. (1986) a CASTELLÀ, J.M. (1992)

generacional) d'una zona geogràfica que treballa en una empresa (grup social) té unes característiques pròpies en el parlar derivades de les seves circumstàncies personals.

Tot i això, aquesta persona fa servir registres diferents segons si es troba a casa (registre col·loquial), quan parla amb un altre treballador de problemes de la seva empresa (llenguatge tècnic) o quan presenta una instància a l'ajuntament (administratiu). Els treballadors de l'ajuntament, alhora, fan servir el registre administratiu, que no és el mateix que les expressions col·loquials típiques del grup humà "funcionaris"; característiques del seu parlar com a grup social.

Tothom que aprengui un registre, el podrà fer servir però només la persona que treballi en aquell àmbit en concret, farà servir determinades paraules o expressions col·loquials habituals en els seus ambients.

Els **registres formals** es fan servir en situacions específiques, com una reunió de feina, on hi ha certs trets que no podem ometre com una pronúncia clara i acurada, una selecció del lèxic que farem servir, una construcció de períodes sintàctics llargs i un conjunt de recursos de la retòrica com l'argumentació; trets que ens cal aprendre a través de la vida escolar o amb un curs específic.

Els **registres informals** per contra, són els propis de situacions diàries com les converses entre amics on el to de l'intercanvi verbal és més aviat relaxat, les intervencions són breus i seguides, hi ha repeticions i hi pot haver canvis sobtats de tema i sobreentesos. En aquest tipus de converses, el llenguatge no verbal pren un paper molt important ja que en molts casos, mostra allò que no hem dit amb paraules. L'elecció d'un dels registres es duu a terme en base al tema, al lloc i als altres participants de la conversa.

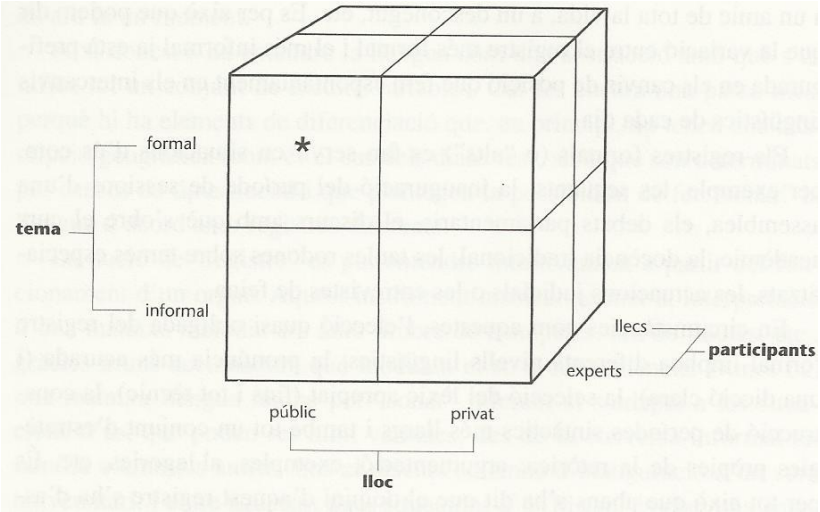

[35]

El **registre culte** és el fruit amarg d'un aparell educatiu que acabarà esborrant els senyals dialectals d'identitat, les característiques de l'idiolecte que ens identifiquen i fins i tot, les altres llengües que no siguin l'oficial de l'estat. Aquest registre pren la parla d'un lloc que es considera de parla "pura", que és igual que el que empren algunes institucions de prestigi i serà emprat com a mitjà de control social; és per això que aquest registre, no resulta fàcilment accessible per a tothom. El registre culte no s'ha de confondre però, amb la norma estàndard.

Gràcies als registres, podem constatar que les llengües estan totalment preparades per fer front a qualsevol tipus de circumstància del nostre dia a dia. Hi ha situacions però, on una llengua és arraconada en els usos formals en favor d'una altra que serà la que s'emprarà i relegarà a la primera als usos, únicament, informals. Aquesta divisió, coneguda com a ***diglòssia***, pot acabar comportant la desaparició de la llengua que havia estat destinada a usos "baixos" i que obliga a fer ús de l'única solució: crear un estàndard o registre formal per recuperar el lloc en els usos "alts". Aquest procés hauria de tenir en compte els altres dialectes –els que no són l'estàndard- perquè aquests no desapareguessin.

[35] TUSON, J. (1999)

L'**estàndard** és una de les varietats que presenta una llengua (un dialecte més) però que té dues funcions especials:

a) Actuar com a element aglutinador que permeti no perdre mai la comunicació entre els parlants d'un mateix territori (sense menysprear cap dels dialectes).
b) Dur a terme una funció terapèutica: quan s'observen clars signes de la hibridació d'una llengua o de la barreja amb una altra fins a la desaparició d'aquesta, l'estàndard té la "missió" de recuperar-la i preparar-la per assumir qualsevol situació (sobretot les "altes"); és a dir, cohesionar el poble.

Podríem dir que, consisteix en la neutralització dels tres tipus de varietats que s'empren per als usos en què no cal mostrar la procedència de l'individu o, al contrari, quan el que es vol és precisament amagar-ne els trets lingüístics que el caracteritzen.

Un estàndard es pot construir de diverses maneres: sobre la base d'un dialecte prestigiós (com en el cas de l'anglès, el d'Oxford o Cambridge que compten amb universitats de renom) que acabarà essent considerat com el de les formes de parla més elevades i les que cal ensenyar a les escoles; o com un acte de voluntat d'unió i de prestigi d'una llengua, de la mà d'experts, on l'estàndard pugui coincidir amb el dialecte amb més pes demogràfic o més usat pels escriptors. Hi ha encara, una altra manera de crear un estàndard compositivament, escollint les solucions de diferents varietats dialectals. La construcció però, s'ha de fer sempre en base a allò que sigui més fàcil d'expressar i de rebre.

La constitució d'un estàndard però, és només una etapa en el procés de dignificació de qualsevol llengua que es completa amb la planificació d'un corpus de la llengua i, posteriorment, amb la planificació de l'estatus d'aquesta. La planificació del corpus és on es tracta de construir l'estàndard eliminant els barbarismes, creant un lèxic tècnic i científic, elaborant un model d'escriptura i unes normes fonètiques. Aquesta planificació es culmina amb la publicació d'un diccionari i una gramàtica normatius

avalats per les institucions que vetllen per aquella llengua. La planificació de l'estatus conté les mesures per fer extensible l'estàndard a tota la població, que han de dur a terme les institucions i els poders públics. L'estàndard però, com ja hem recordat, no ha d'anar mai en contra dels registres d'ús i de les altres varietats dialectals; sinó que ha de ser vàlid per a les comunicacions institucionalitzades.

Tot el que s'ha dit sobre varietat i registre, es pot interpretar de dues maneres pel que fa a l'estudi del producte i del procés. Si entenem el text com a un producte, l'interès se centra en l'activitat classificatòria; es tracta de considerar-lo com a pertanyent a tal varietat o a tal registre. Si el text és concebut com a procés però, amb un enfocament dinàmic, les factors del registre passen a ser *possibilitats lingüístiques* d'adequació a la situació comunicativa, a disposició de l'emissor per construir el missatge. Alhora, per al receptor, el coneixement previ de les característiques dels textos que es produeixen en certs contextos li permet elaborar un conjunt d'expectatives sobre el material lingüístic que haurà d'interpretar. Els registres, per tant, orienten tant l'emissor en la seva producció (adequada a l'entorn, l'interlocutor i les pròpies intencions), com el receptor que intervé de manera activa a la recerca de pistes que corroborin o contradiguin les seves experiències textuals anteriors en les mateixes situacions.

3.3. Els registres en la interacció acadèmica: La cortesia lingüística

Tenint en compte la desigualtat entre el rol del professorat i el de l'alumnat, per abordar l'estudi dels recursos discursius que empra el docent per establir la relació social a l'aula, ens cal una teoria centrada en l'administració lingüística de les formes de poder. D'acord amb el criteri d'un bon nombre d'analistes, parlarem de la *teoria de la cortesia lingüística* i en concret, del model de Brown i Levinson (1978)[36] que consisteix en una anàlisi del llenguatge de la cortesia i el control com a instrument etnogràfic de gran precisió per investigar la qualitat de les relacions socials en qualsevol context.

[36] BROWN, P. ; i LEVINSON, S. C. (1978) de *Modalització i cortesia lingüística (*2007)

La cortesia és considerada com un element universal de l'actuació comunicativa i no un fet variable que depengui de les normes socials i particulars de cada societat, és un artefacte social que permet reduir les tensions inherents a la interacció i incrementar el grau de satisfacció dels interlocutors.

Els orígens d'aquesta teoria rauen en Lakoff (1973)[37] qui, inspirant-se en les màximes de Grice establí les dues regles bàsiques dels intercanvis comunicatius: *Sigues clar* en relació amb la informació i *Sigues cortès* en relació amb la interacció. La segona de les regles a més, es pot dividir en tres subregles: *"No t'imposis", Dóna opcions* i *Reforça la complicitat.*

Leech (1983)[38] replantejà els postulats de Grice i Lakoff i proposà dos eixos fonamentals de regulació dels intercanvis: el principi de *cooperació* i el de *cortesia.* Com que en el primer adoptà les màximes de Grice, se centrà en el segon que dividí en sis màximes: *de tacte, de generositat, d'aprovació, de modèstia, d'acord* i *de simpatia.* Aquestes màximes foren aplicades segons criteris de *cost* i *de benefici* per als participants en la interacció. Per tant, una actuació verbal és poc cortesa si representa un cost alt i un benefici baix per al destinatari (una ordre) i per contra, es converteix en cortesa si aporta prou benefici i poc cost al destinatari (una petició).

Brown i Levinson van oferir, a la mateixa obra, el model pragmàtic més estès i més satisfactori sobre la regulació lingüística de la interacció. En base a la idea psicoantropològica que les societats tendeixen a atenuar l'agressivitat dels individus i, complementàriament, que cada individu ha de poder controlar la seva agressivitat per viure en societat; consideraren que la cortesia era el mecanisme verbal principal per a la convivència. La noció bàsica de què es valen és la d'imatge (*face)*, la imatge amb què l'emissor es presenta al receptor i viceversa. Cadascú busca protegir la seva pròpia imatge i alhora, no agredir la dels altres; en la mesura que les relacions interpersonals són font de conflictes que poden amenaçar els "territoris" respectius, la societat

[37] LAKOFF, R.T. (1973) de *Modalització i cortesia lingüística (*2007)
[38] LEECH, G.N. (1983) de *Modalització i cortesia lingüística (*2007)

desenvolupa estratègies estereotipades per preservar la imatge dels interlocutors (*cortesia negativa)* o per optimitzar-la (*cortesia positiva* o *encoberta)*. En el discurs a l'aula, aquest model posa de relleu tres característiques bàsiques de la interacció:

- Els docents fan molt sovint actes que amenacen les "imatges" dels estudiants: restringeixen la seva llibertat, castiguen, critiquen comportaments, censuren feines, etc...

- Els docents poden suavitzar els efectes d'aquests actes mitjançant les estratègies de cortesia, expressant complicitat i proximitat (cortesia *positiva)* o deferència i respecte (*cortesia negativa).*

- Per al docent i l'estudiant, l'adequació de cada acte depèn de les percepcions respectives de la distància social que els separi, del poder que s'atorga al docent i del grua o de la gravetat de la imposició en el tarannà del professor en una situació determinada.

L'estudi de les formes de cortesia a classe, per tant, se centra en les formes d'atenuació i de variació de la distància social que empra el professorat per relacionar-se amb els nois i noies. El docent tendeix a usar un seguit d'estratègies que consisteixen en la realització d'un doble moviment de distanciació i aproximació envers els estudiants, mantenint o atenuant la distància i l'asimetria que caracteritzen la relació entre els participants del gènere discursiu. Aquest joc de decantació entre la proximitat i la distància, així com la distància social entre professorat i alumnat sempre existirà. Una altra cosa és com varia, segons els contextos i segons les èpoques, la percepció d'aquesta distància i el tipus de resposta que rep.

Aquest conjunt de recursos són coneguts com a *estratègies de relació social,* aquelles que tenen per objectiu construir una imatge dels interlocutors que faciliti la interacció i que atenuï o accentuï la distància social entre els participants en el context escolar (desequilibris de poder, de coneixements, etc.), que pot amenaçar la fluïdesa d'aquesta interacció. Es consideren dos grans tipus d'estratègies de relació social que

es produeixen en el context de l'aula: les estratègies que fa servir el docent per preservar la seva pròpia imatge, per gestionar la seva autoritat i mantenir el seu estatus de docent; i les destinades a valorar la imatge dels estudiants.

Quan el docent les empra, mostra que té en consideració l'audiència que té al davant; audiència a la qual implica i per la què adapta la seva manera de fer; busca cohesionar el grup al voltant d'un objectiu comú i crear un clima equilibrat d'atenció i distensió.

4.- Llengua oral formal i informal.

La conversa és definida per Amparo Tuson com:

> *"L'activitat més típicament humana. És la forma primera i primària en què es manifesta, en què existeix el llenguatge i hem d'entendre-la, a més, com una pràctica social a través de la qual s'expressen i es fan possibles altres pràctiques. A través de les converses, ens comportem com a sers socials: ens relacionem amb la resta de persones conversant, tractem d'aconseguir els nostres propòsits conversant trenquem les relacions conversant o deixant de conversar. Fins i tot quan pensem, en solitari, ho fem, gairebé sempre, en forma de diàleg."*[39]

La conversa forma part, com ja hem comentat, indiscutiblement, del nostre dia a dia. Les persones, per tant, ens diferenciem dels altres éssers vius per la capacitat de conversar, no només de xerrar sinó de mantenir relacions de convivència, tracte i amistat per mitjà de la paraula.

L'adquisició de qualsevol llengua es produeix en condicions normals gràcies a la conversa ordinària i espontània lligada a situacions habituals de l'ús lingüístic. Segons Sacks, Jefferson i Schelegloff, qualsevol conversa espontània es caracteritza en base a catorze trets[40]:

1. La conversa és sempre un diàleg ja que els papers de parlant i receptor s'intercanvien constantment.
2. Es respecten els torns de paraula: dues persones no parlaran alhora
3. Els solapaments són comuns però breus.
4. Els canvis de parlants en la conversa s'esdevenen sense intervals ni solapaments (en ocasions, es pot produir un breu interval).
5. L'ordre dels torns no és fix.

[39] TUSON, A. a *Anàlisi de la conversa* (1995) pàg. 7
[40] TUSON, A. (1995) pàg. 52 de SACKS, H.; SCHLEGLOFF, E.A. i JEFFERSON, G. (1974)

6. La duració de cada torn de paraula no està marcada però acaben sent, més o menys, iguals
7. La duració de la conversa en sí, no és fixa.
8. Allò que diran els parlants no està marcat prèviament; la temàtica no ve prefixada.
9. La distribució dels torns tampoc s'ha fet amb anterioritat.
10. El nombre de parlants pot variar.
11. El discurs pot ser o no continu.
12. Existeixen tècniques per a la distribució dels torns
13. Els torns es construeixen a partir de diferents unitats estructurals (frases, paraules, etc...)
14. Hi ha mecanismes que reparen els errors en la presa de paraula.

La conversa espontània però, està farcida d'indeterminacions, és molt flexible. Tot i així, les indeterminacions acaben donant a lloc a una conversa organitzada i no a un caos de veus. Existeixen però, altres tipus d'interaccions verbals com el debat, l'entrevista i la discussió.

- El ***debat*** com ja hem comentat, forma part de la comunicació bidireccional i resulta ser la situació més complexa. Es caracteritza perquè es parla d'un sol tema decidit amb antelació, té una durada determinada i perquè els que hi participen tenen assignat un rol: el moderador (neutral) i els experts que poden posicionar-se a favor o en contra d'allò que es debat. Els torns de paraula els controla el moderador que presenta a tots els participants, els pot interrompre i canviar el torn de paraula. Un debat pot, a més, comptar o no amb un auditori que pot tenir el dret d'intervenir-hi. La tertúlia es podria considerar un entremig de la conversa i el debat ja que es duu a terme en un lloc i dia preestablerts, en una hora concreta i els participants s'hi reuneixen per compartir un interès (per exemple, la literatura) que serà el tema de la conversa. Pot ser més o menys informal: comptant o no amb un moderador, amb un tema acordat o no i pot ser iniciada per algú o no.

- L'***entrevista*** s'esdevé, normalment, amb dos participants i els rols d'aquests són clars: l'entrevistador, que és qui inicia la interacció, i l'entrevistat. L'estructura d'una entrevista és de pregunta-resposta i la durada dels "torns" està en clar desajust ja que l'entrevistat ha de parlar més que no pas l'entrevistador.

Les llengües s'aprenen interactuant amb els seus parlants i no pas llegint infinitats de llibres o mirant la televisió. Quan parlem, sempre ho fem amb algú, en un espai físic únic i en un lapse temporal concret; en unes coordenades personals, temàtiques i físiques concretes. Aquestes coordenades, sumades a les contextuals permeten que els díctics, dels que en parlarem tot seguit, prenguin sentit dins una conversa. I, encara existeix una tercera coordenada que influeix en la conversa: el coneixement de l'entorn.

Aquest darrer element és en el què es fonamenta la relació entre les llengües i les comunitats humanes ja que no ens podem posar a parlar, per exemple, al mig de Normandia, dels Pirineus perquè ningú ens entendrà. Però, en canvi, parlar d'això al bell mig de Barcelona, ens semblaria el més normal del món i una conversa coherent i adient. I, encara podríem dir considerar que existeix un element més comú a tota la humanitat, el de tot allò que sabem sobre el món físic. El coneixement del món físic es reflecteix en el llenguatge perquè sinó, per què voldríem la paraula *cremar* si no coneguéssim ni el foc ni les seves propietats?

Així que, si amb tots aquests elements, la nostra conversa fracassa serà perquè no donem la informació suficientment contextualitzada, perquè parlem de mons diferents als dels receptors, o perquè algú s'ha creat un univers propi que es regeix per unes lleis diferents a les d'aquest.

El mecanisme de la *dixi* és la unió o connexió més clara entre el llenguatge (la capacitat per produir i entendre les oracions) i el context (la situació comunicativa on

s'intercanvien missatges i es comprenen). Les formes lingüístiques duen a terme aquest mecanisme; els *díctics* o expressions díctiques permeten que la dixi assenyali elements presents en el procés d'enunciació, de manera evident que determina, així, les tres classers de dixis: de persones –les enunciadores-, de temps- els temps de l'enunciació- i d'espai- els llocs de l'enunciació-.

La dixi pot ser considerada una categoria gramatical ja que es compon per pronoms personals, possessius, demostratius, la flexió verbal i uns quants adverbis de lloc i de temps. Tot i així, els elements díctics són, també, molts sintagmes nominals (*l'any passat)*, algunes locucions prepositives (*d'aquí a)* i adverbis com *així* (que no es considera mai perquè no és ni de lloc ni de tempos; sinó de manera i que faria comprensible parlar sobre dixis modals o de manera). Els articles definits també tenen també tenen un component díctic igual que tots els noms propis, ja que tots dos duen a terme una funció identificadora en qualsevol context.

La dixi també és una funció pragmàtica ja que totes les formes esmentades anteriorment no s'omplen de contingut si no tenen una situació comunicativa concreta. El nombre de díctics que trobem en una oració és directament proporcional al grau de dependència contextual d'aquestes:

Ara torno

El professor Tornassol serà al seu despatx a les 19.05 h

En la primera frase, ens trobem davant la necessitat de lligar la frase a un context determinat, a una situació comunicativa per poder entendre "qui torna?", "d'on torna?", "per què torna?"; mentre que a la segona enunciació se'ns dóna tota la informació necessària per entendre-la sense necessitat d'un context.

A banda de la classificació en tres subdixis, s'ha considerat que la concepció de dixi es pot estendre a dos fenòmens més: els que s'esdevenen dins un text (*dixi textual)* i els que tenen relació amb l'estatus social dels interlocutors (*dixi social).*

- La ***dixi textual*** o del *discurs* és aquella que es compon amb elements al text que fan referència a d'altres anomenats anteriorment. Poden ser de dos tipus: *anafòriques* (anteriors) com *en el paràgraf anterior*; i *catafòriques* (posteriors) com *en el capítol posterior.* Aquesta dixi constitueix una confluència entre la dixi pròpiament dita (amb referències exofòriques) i el de les referències endofòriques (entre les entitats del text). La forma més emprada és el demostratiu neutre *això* amb referència anafòrica i que pot contrastar amb l' *allò. Això* és el díctic textual per excel·lència de la llengua oral; i sobretot de la funció anafòrica d'aquesta. Tot i això, aquest díctic té usos molt propers als d' *així* i resulten, a vegades força equivalents; tot i que el primer fa referència a una entitat global (com l'acte de parla) i el segon a un procediment: *Això no ho facis!/ Així no ho facis!*
- La ***dixi social*** és aquella en què relacionem els estatus socials que els parlants tenen d'ells i dels altres interlocutors, que han de fer notori en el discurs a través de, sobretot, els tractaments. En català, comptem amb el *tu, vós* i *vostè.* Aquesta dixi es troba molt lligada a la de persona, que tot seguit explicarem; tant que fins i tot, la podríem considerar una subclasse.

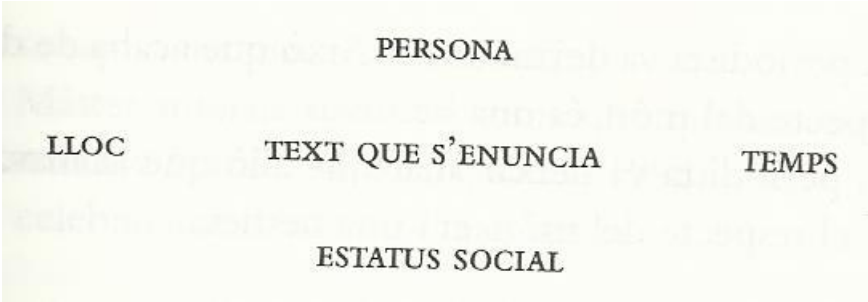

L'esquema anterior anomena les coordenades díctiques sobre les quals es planifiquen i interpreten tots els enunciats que amb l'ajut d'uns punts d'ancoratge del text que quan no es mostren de manera explícita, constitueixen un centre díctic; concretat en el *jo, l'ara* i *l'aquí*: la persona, el moment i el lloc en què parla. Aquest centre per tant, és egocèntric ja que gira al voltant de l'emissor (tot i que hi ha ocasions en què no és així, com les citacions en estil directe). Així podem observar com el canvi cap a l'estil

indirecte modifica tots els díctics dels enunciats: el personal *et* passa a ser *li,* l'espacial *aquí* passa a ser *aquí* o *allà;* el temporal *fa* esdevé *feia;* el textual *això* passa a *allò* i el social *vostè* passa a ser *ell(a).*

Els canvis de punt de vista es combinen amb la idea que els díctics tenen també usos variats i quan s'empren com a díctics, es poden classificar en gestuals (acompanyats d'elements paralingüístics gestuals i només s'entenen veient la situació comunicativa), simbòlics (no admeten gestos simbòlics que l'acompanyin però s'entenen si comptem amb informació contextual), anafòrics, catafòrics i confluents.

- La ***dixi de persona*** es relaciona als pronoms personals, als possessius i a la categoria de persona en la flexió verbal. Els enunciats que contenen aquestes flexions i els que presenten pronoms, es divideixen en els de primera persona (emissor), segona persona (receptor) i tercera persona (les figures de l'enunciació que no pertanyen als dos grups anteriors). Les dues primeres persones, evidentment, constitueixen elements fonamentals per a la comunicació mentre que les de la tercera poden ésser o no presents. La tercera no és pròpiament *persona*; fet que explica les clares diferències entre els pronoms de tercera persona(normalment no són díctics) i els de les altres dues. En el cas de l'ús dels pronoms personals i dels possessius, es coneixen per l'alternança sovint entre la seva aparició explícita i la seva absència, i la diversitat de posicions que poden prendre dins l'oració. Aquesta diversitat posicional dels pronoms s'esdevé ja que en català és possible elidir el subjecte en depèn quines situacions i per tant, el pronom també pot o no aparèixer. Els pronoms a més, donen més èmfasi als enunciats i els fan més explícits (*Arribarem més tard,* ***nosaltres,*** *dineu* ***vosaltres).*** Aquests elements oracionals ens ofereixen a més a més, la possibilitat de seleccionar la informació que donarem de manera explícita i la que ja donem per sabuda. Els pronoms personals forts són *mi* i *nosaltres; tu* i *vosaltres, vostè* i *vostès*, *vós, ell/a, ells/es*. Com podem observar, la segona persona en català presenta més formes que les altres: el *vostè,* el *vostès* i el *vós.* Els dos primers casos, *vostè* i

vostès, concorden amb la tercera persona verbal i el *vós* marca un tractament menys directe i més cortès que *tu* o *vosaltres.* És en aquesta situació quan ens adonem de les diferències sobre el diferent caràcter anafòric i díctic de les formes de primera i segona persona enfront de les de tercera persona que són les que presenten una marca regular de gènere i nombre; mentre que les dues primeres persones presenten formes invariables pel que fa al gènere (*jo mateix/a)* però formes diferents per a singular i plural. A més, les formes plurals de tercera persona són regulars, mentre que les de primera i segona són peculiars. D'aquesta manera podem diferenciar entre dos tipus de plurals: *inclusius* (no exclouen la segona persona i per tant poden ser també presentatius i no els hi cal un referent textual) i *exclusius* (que necessiten un referent).

Al seu torn, els possessius es divideixen igual que els personals en tres persones i igual que els forts, els de primera i segona persona són díctics i els de tercera només ho són quan s'acompanyen d'un díctic gestual o es refereixen a *vostè*; en cas contrari, són anafòrics. Aquesta triple gradació es pot tornar a representar en la dixi d'espai: els demostratius i els adverbis *ací,aquí* i *allí.* La dixi personal s'interrelaciona amb la social ja que cada tractament fa referència a una persona gramatical, tenint en compte que els canvis en l'ús típic dels díctics personals es dóna en els casos en què es vol despersonalitzar o impersonalitzar l'enunciador o reconvertir-lo: *El papa t'ho arreglarà* (quan s'empra la tercera persona en comptes de la primera per parla de l'enunciador). El cas del *jo* es troba sotmès a normes de cortesia i a determinades convencions.

- La ***dixi d'espai*** presenta dos sistemes bàsics expressats en el quadre contigu. Els dos sistemes es diferencien ja que el primer és el propi de la majoria de dialectes avui dia, dividit en proximitat i llunyania en relació a l'espai que hi ha entre tots dos, i respecte l'espai allunyat alhora, de l'enunciador i l'enunciatari. El segon quadre en canvi, s'estructura en tres graus de distància: pròxim, mediat i llunyà. En aquest, els espais sí que es corresponen amb la gradació dels subjectes de l'enunciació: l'espai mediat per a l'enunciador és el pròxim per a l'enunciatari. Aquestes tres formes es mantenen en el català antic i avui

només les presenta el valencià i algun dialecte de la franja d'Aragó i fins i tot, de manera molt esporàdica, en un registre epistolar o administratiu.

Quadre 1

I	aquest, -a, -s, -es	aquí	això
II	aquell, -a, -s, -es	allí / allà	allò

Quadre 2

I	aquest, -a, -s, -es est(e), -a, -s, -es	ací aquí	açò
II	aqueix, -a, -os, -es eix(e), -a, -os, -es	aquí aquí / ahí	això
III	aquell, -a, -s, -es	allí / allà	allò

Hi ha dixis d'espai que es poden usar com a personals, amb un to despectiu usant adverbis com *aquí* i pronoms com *això* i *allò;* com a temporals (*prop, lluny, enllà)* i com a textuals. Els paràmetres de la dixi d'espai es poden subdividir a més en formes segons la direccionalitat, l'orientació i les dimensions de les entitats; concebudes diferents en cada llengua i en cada cultura. En català, s'empren paràmetres com el de la verticalitat, l'horitzontalitat, l'orientació i la proximitat. Quan quelcom no està orientat, l'ús d'aquests termes és completament díctic i no resulta ambigu. Quan una entitat està orientada però, els usos díctics i no díctics es barregen i resulten ambigus.

- La ***dixi de temps*** es construeix en base a la dicotomia *ara* i sobre l'eix *abans-ara-després* aplicat a l'acte d'enunciació. Tots els parlants articulen el seu enunciat en base a l'*ara* enunciatiu, gràcies al qual prenen sentit, retrospectiu o prospectiu, les diverses formes ja siguin relacionades amb el *després* i l'*abans.* Els elements que pertanyen a aquest tipus de dixi poden ser adverbis, com *ara, adés, avui;* locucions adverbials com *d'ara endavant;* preposicions i locucions prepositives com *fins aquí*; i sintagmes nominals com *el trimestre que ve* i *el segle que s'acaba.* Tot i així, *aquí* ha substituït *ara* com a forma díctica no marcada de temps en moltes ocasions. Encara que la codificació té sempre com

a punt de partida el present, el significat de les expressions díctiques no és sempre previsible i la casuística és prou considerable. Darrere dels malentesos que es poden donar a lloc a l'hora d'emprar moltes de les expressions temporals existents, existeix una duplicitat de sentit entre un significat associat al calendari i un significat desvinculat a aquest en què el punt de referència és el temps d'enunciació.

En les relacions temporals expressades pels temps verbals, hi apareix de nou la distinció entre dixi pròpiament dita i relació fòrica; amb una clara distinció entre temps *absolut* i temps *relatiu.* El temps *absolut* es compon pels díctics en sentit estricte i que s'orienten absolutament amb el temps de l'enunciació assenyalant posterioritat, simultaneïtat o anterioritat al moment de parlar; mentre que els *relatius* són anafòrics i no s'orienten directament respecte al temps de l'enunciació sinó que ho fan respecte el moment de referència que es pot recuperar en el discurs assenyalant així una relació temporal a un esdeveniment del discurs, ja sigui anterior, posterior o simultània.

- La ***dixi social***, com ja hem dit, expressa l'estatus dels interlocutors; però de la manera que ells el conceben. Aquesta tria es redueix a tres opcions: *tu, vós* i *vostè;* que poden anar acompanyades de formes complementàries vocatives o fórmules d'adreçament com *senyor, doctora,* etc... En circumstàncies menys ordinàries (registres formals o usos particulars) la tria es determina per ordres concretes i les formes entre les quals escollir, augmenten: apareixen el *nós* (plural majestàtic), *Excel·lentíssim,*etc... Un dels usos que s'hi pot afegir és el de l'article de respecte *En/Na* (una qüestió més de protocol social i de normes d'estil de les institucions que no pas de gramàtica).

  La primera tria, entre *tu, vós* i *vostè,* s'associa a la persona gramatical verbal, quan aquests pronoms es fan servir de subjecte; tenint en compte que en el plural, la diferència entre el *tu* i el *vós* queda anul·lada i esdevé *vosaltres* en ambdós casos. Aquesta forma per tant, només contrasta amb *vostès.* També es neutralitzen les formes de tractament en el canvi a l'estil indirecte en què es produeix un clar desplaçament del centre díctic. Igual que en el cas dels pronoms personals esmentat anteriorment, el fet que la dixi social també es

faci notòria en la flexió verbal fa que quan aquesta actua com a subjecte, tampoc no resulti imprescindible la seva presència per conèixer la relació entre els estatus socials tal com els concep l'enunciador. Hi ha, a més, enunciats que contenen marques estilístiques, expressives i explícites per a fer més notòria encara la seva funció.

Quan ens fixem en el contingut semàntic i sociocomunicatiu a l'hora d'escollir, observem que el *tu* s'usa en àmbits familiars, solidaris i/o informals; el *vós* en situacions de cordialitat i respecte;i el *vostè* en situacions formals, llunyanes i/o distants. El *vós* tot i això, ja no s'empra al País Valencià i a la resta del territori català només es manté en zones rurals i en cercles de l'Administració on darrerament ha revifat, sense sortir però d'un to arcaïtzant o artificial.

Encara que, en darrer terme, l'ús d'un tractament o un altre és una tria personal del parlant; motiu pel qual no es pot formalitzar de manera automàtica. Aquesta tria individual sol estar lligada a caracteritzadors dels actes socioculturals, la jerarquia dels papers socials (la relació entre l'emissor i el receptor), amb trets particulars de cada interlocutor (edat, sexe, etc...) i fins i tot amb tradicions pròpies de grups socials i/o nuclis familiars. És per això que avui dia, quan dos adults es tracten per primera vegada, ho fan emprant el *vostè* i que un/a jove també l'usi quan es dirigeix a una persona adulta. En el si de les famílies, la tendència a la informalitat en el tracte, clarament creixent, es fa palesa en l'augment de l'ús del *tu,* en detriment del *vostè.*

L'ús dels tractaments no ha de ser sempre simètric; sinó que molt sovint pot ser asimètric (quan per exemple, les diferències de jerarquia o edat entre els interlocutors són molt àmplies).

A diferència de les altres dixi que no es negocien entre els parlants, la dixi social és l'objecte d'un procés de negociació explícit entre els interlocutors que determinen el nivell de cortesia i les formes de tractament que s'usaran al llarg de qualsevol intercanvi comunicatiu. Aquestes formes es troben delimitades per dos extrems: el *solemne* (màxima formalitat: *El Molt Honorable...)* i el més informal o col·loquial *(el tio aquell...).*

En el procés de l'enunciació, l'emissor o parlant transmet, com ja hem comentat, una informació o contingut proposicional ancorada en un context situacional de producció-recepció gràcies als elements díctics (implícits o explícits). En aquest procés, l'enunciador transmet una modalitat: informació addicional, explícita o implícita, que podem tractar en dues dimensions: com a informació sobre l'acció o l'acte que el parlant executa, la *modalitat oracional;* o com a informació sobre la seva actitud subjectiva respecte del que enuncia a,b pistes relatives al seu judici sobre la certesa, la necessitat o el caràcter obligatori del contingut proposicional transmès, la *modalitat actitudinal* o *de l'enunciador.* Aquesta segona però, es dividirà en la modalitat *epistèmica,* relativa al coneixement, i la *deòntica,* relativa al concepte d'obligatorietat.

La idea de modalitat (o *modus)* s'oposa a la de *dictum.* La distinció, a *grosso modo,* rau en "allò que es diu" i el "com es diu". El *modus* per tant, es pot expressar de moltes maneres diferents complementàries i no excloents entre elles i, com a manifestació de l'actitud del subjecte inclou aspectes cognitius, afectius, emotius i valoratius. Excloure o incloure algun d'aquests aspectes és el que determina l'abast de la categoria, de les seves classes o de les seves subclasses. Aquesta distinció entre modalitat de l'enunciació i modalitat de l'enunciador facilitat una exposició més clara dels fets mentre n'amaga certs recobriments. Aquesta distinció, a més a més, ha rebut altres noms com els de *modalitat explícita i implícita* (la primera conté elements verbals autònoms que la fan palesa); *externa i interna* (en un sentit molt semblant a l'anterior); *subjectiva* o *objectiva* (en funció de la presentació dels fets) i *modalitat orientada al parlant o l'agent* (reapareix la distinció entre epistèmica i deòntica).

La modalitat queda reflectida en els enunciats de maneres, i a través de processos, ben diversos i el terme, per tant, ha acabat patint una polisèmia (en part per culpa dels múltiples enfocaments teòrics) que han fet que en moltes ocasions s'arribi a la confusió. S'ha acabat relacionant el concepte de *modalitat* restringit, referit als tipus

oracionals amb un concepte més lax, la *modalització* que acaba abrasant aspectes tractats ja en altres corrents, com la *subjectivitat.* S'ha difós també l'ús d'altres termes complementaris com *procediments de modalització, modalitzadors, inductors, marques* o *indicadors de modalitat,* que s'ha demostrat que resulten útils de fer servir en l'anàlisi. És per això que des d'aquest punt de vista, l'enunciador sotmet a un procés de modalització a través de diversos mecanismes entonatius, lèxics, gramaticals i textuals, les proposicions que elabora que, com que formen part d'un enunciat, queden *modalitzades* (o marcades) d'una forma particular. Aquest enfocament és el que denota que tant la modalitat com la dixi, són categories a cavall entre la gramàtica i la pragmàtica.

La part més sintàctica de la modalitat es pot estudiar en base al concepte d'*operador* com a element modificador de l'oració o d'una part d'aquesta. Tot i això, no podem oblidar que la modalitat de l'enunciació (associada únicament a les oracions principals, no a les subordinades) té un abast superior a les modalitats actitudinals que es fan palesa a través dels verbs modals. L'acció a la inversa, provocaria que qualsevol canvi fes perdre el caràcter d'asserció emfàtica o d'expressió anímica dels enunciats precedents.

Qualsevol enunciat presenta marques de modalitat que reflecteixen l'actitud del parlant respecte a l'acte comunicatiu i sobretot, respecte als propòsits de la comunicació i al destinatari. Aquesta modalitat *oracional, comunicativa* o *modalitat de l'enunciació* es fonamenta en el valor modal de cada tipus d'oració i les categories que s'hi distingeixen solen ser tres: **modalitat *declarativa*** (asseverativa o assertiva) quan es dóna informació al receptor; **modalitat *interrogativa*** quan es demana informació i **modalitat *imperativa*** quan s'intenta influir en la conducta del destinatari.

En un segon terme podríem distingir també, la **modalitat *exclamativa*** (o expressiva) que es pot afegir a qualsevol de les tres anteriors i que remarca els aspectes expressius

o subjectius del parlant respecte d'allò que assevera, pregunta o ordena. Es pot afegir, també, la **modalitat *negativa,*** marcada respecte a l'afirmativa i combinable amb cada una de les quatre modalitats anteriors.

$$\text{Modalitat} \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} \text{Declarativa} \\ \text{Interrogativa} \\ \text{Imperativa} \end{array} \right\} \text{(+ Excl.) (+ Neg.)}$$

Tanmateix, l'aparent simplicitat d'aquestes modalitats desapareix per complet quan es considera la complexitat dels actes de parla que a la llum d'una teoria de l'acció humana, un locutor pot executar en un context concret i el fet que no es pot establir una correspondència biunívoca entre cada una de les tres modalitats bàsiques i el conjunt de marques lingüístiques modalitzadores emprades. La interpretació de cadascun d'aquests enunciats, com a pertanyents a una d'aquestes categories, no s'ha de fer només en base als elements gramaticals; sinó que requereix un procés de reconeixement de les intencions de l'emissor que té unes arrels cotextuals o discursives (depenent del text en què s'inclogui) i contextuals (depèn de la situació dels interlocutors).

La classificació de les modalitats oracionals comentada anteriorment, és indissociable d'una teoria dels actes de parla (desenvolupada al llarg de la segona meitat del segle XX pels filòsofs del llenguatge John L. Austin[41] i John R. Searl[e42]) comunicatius, que duem a terme per mitjà del llenguatge verbal. John L. Austin va proposar distingir els enunciats entre *constatatius,* que es poden verificar com a certs o falsos, i *realitzatius* o *performatius,* poc considerats i que es caracteritzen perquè no poden ser verificats com a certs o falsos. Els enunciats *realitzatius* contenen un verb que duu a terme l'acció que enuncien; el verb *realitzatiu.* Els enunciats d'aquest tipus no els hi cal aplicar un criteri de veritat o falsedat ja que les accions que constitueixen (ordre,

[41],[4] SOLÀ, J.; LLORET, M.R; MASCARÓ,J i PÉREZ SALDANYA, M. (2002) pàg. 1184 de AUSTIN, J. (1962) i SEARLE, J. (1976)

promesa, consell) no són ni certes ni falses; són enunciats reeixits o no reeixits només en relació amb unes condicions de reeiximent que depenen de cada tipus d'acte. Aquestes condicions determinaran que l'acte de parla sigui un fracàs o un èxit.

John L. Austin s'adonà que qualsevol acte de parla és realitzatiu (incloent-hi els que aparentment no ho semblen com les connotacions) ja que qualsevol enunciat pot ser cert o fals només pel que fa al contingut proposicional, però se sotmet sempre a les mateixes condicions de reeiximent que qualsevol altre acte. Austin per tant, reformulà la seva teoria incloent-hi una nova distinció (sumada a l'anterior) en base a tres menes d'actes que es donen en l'activitat lingüística entesa com a acció humana: l'acte *locutiu* que inclou els aspectes que inicien el llenguatge com la pronúncia dels sons o les combinacions gramaticals; l'acte *il·locutiu* que recull allò que constitueix l'enunciat com a acció en ser dit com les ordres o les promeses; i l'acte *perlocutiu* que té lloc pel fet de dir l'enunciat, com a efecte en el receptor; per convèncer-lo, lloar-lo,etc... Mentre que l'aspecte locutiu se situa en la zona gramatical i lògica, l'il·locutiu i el perlocutiu posen en relació l'aspecte gramatical i el pragmàtic, l'estructura i l'ús. Així, enunciats com *Jo t'insulto!** resulten impossibles ja que perquè aquests enunciats fossin possibles caldria dur a terme actes il·locutius que, com a resultat perlocutiu, duguessin el destinatari a sentir-se insultat. Aquest i molts altres enunciats són agramaticals perquè resulta impossible usar els verbs respectius de manera realitzada.

La distinció que proposà Austin es basava en la separació entre el que constituiria el contingut proposicional de l'acte i la seva força *il·locutiva.* Aquesta distinció també es troba a la base dels actes indirectes on trobem una duplicitat il·locutiva que només s'aclareix en el context de producció-recepció concret de cada missatge. Aquest explica que enunciats com *Has deixat la porta oberta* no siguin interpretats com a pures constatacions sinó com a ordres, demandes o avisos. Això ens demostra a més, que la forma gramatical i les característiques prosòdiques dels enunciats han de servir només com a pistes o indicis per a la seva interpretació pragmàtica(contextual) i mai com a indicadors exclusius i categòrics d'una interpretació, que es recolza en processos

d'inferència (extracció d'informació implícita en l'enunciat) que duu a terme el destinatari.

Els actes il·locutius es divideixen segons John R. Searle[43] en cinc categories:

- Actes ***assertius*** o ***constatatius*** on el parlant descriu, a través de les paraules, el món: *No hi ha galetes a la cuina.*
- Actes ***directius*** que guien o modifiquen la conducta del destinatari. Acostumen a ser ordres, peticions i precs com *Apaga el llum.*
- Actes ***compromissius*** que expressen el compromís del parlant en l'acció, que es dóna en les promeses, els oferiments i les apostes: *Et prometo que vindré.*
- Actes ***expressius*** que manifesten l'estat anímic del parlant incloent-hi les salutacions, les felicitacions, els agraïments, les mostres de condol,etc... *Per molts anys!*
- Actes que canvien l'estat de coses del món o ***declaracions*** com els nomenaments, les expressions verbals dels bateigs o casaments, els actes de dimissió i vet,etc... Aquest tipus d'acte es contraposa al ***declaratiu*** on les paraules són les que "miren" cap al món: *Declaro inaugurat aquest pont.*

Aquestes categories però, tampoc són excloents entre elles. Tot i així, qualsevol classificació de les oracions gramaticals i els enunciats ha de prendre com a base una classificació dels actes de parla que es poden dur a terme en la conducta comunicativa. Els enunciats i les oracions reflecteixen la base comunicativa i qualsevol producte verbal enunciat queda modalitzat pel fet de parla que constitueix.

Qualsevol enunciat aporta un contingut proposicional i un seguit d'empremtes que ens informen de l'actitud de l'emissor respecte allò que diu configurant així l'enunciat subjectiu que crea; mostrant sobretot el grau d'adhesió o implicació respecte allò que

[43] SOLÀ, J.; LLORET, M.R; MASCARÓ,J i PÉREZ SALDANYA, M. (2002) de SEARLE, J. (1976)

enuncia i la necessitat o no d'allò que expressa. És per això que una primera divisió, com ja hem comentat, de la modalitat ens separa la *deòntica* –relacionada amb l'obligació o la possibilitat, entre d'altres-, de l'*epistèmica.*

En la primera d'aquestes dues modalitats, la *deòntica,* l'enunciador controla allò que emet i ho projecta sobre ell mateix (*M'haig de posar a fer feina)* o sobre el receptor (*Has de trucar la Marta)*. L'*epistèmica* en canvi, es relaciona amb el coneixement i les creences (*Deuen ser les quatre)*; casos en què cal conèixer el grau de certesa o probabilitat que l'emissor jutja que es pot associar amb els fets. Hi ha qui considera que existeixen també tres submodalitats: l'*alètica* (referida a la possibilitat), la *bulomaica (*referida al desig), la *circumstancial* (quan la necessitat o possibilitat està lligada a la disposició de l'agent/s) i la *valorativa* (com a judici de valor: *Lamentablement, ha estat absolt).*

Encara que les modalitats lingüístiques es puguin entendre com subsidiàries de les lògiques, ambdues modalitats no es poden equiparar. En termes lògics, la modalitat fonamental hauria de ser l'*alètica,* desenvolupada en base als eixos de la necessitat i la possibilitat. La necessitat s'associa a l'obligació (deòntica: obligatori-facultatiu, permès-prohibit) i a la possibilitat al coneixement (epistèmica: cert-dubtós, probable-improbable).

Així com no hi ha una estricta correspondència biunívoca entre les modalitats oracionals i les classes d'oracions, tampoc existeix entre altres tipus de modalitats i les marques formals o indicadors gramaticals de la modalitat. Aquesta manca de correspondència es pot comprovar en fets tan simples com la polisèmia, o l'ambigüitat dels verbs modals. És per això que, fent una abstracció dels fets prosòdics, un enunciat com *En Joan pot venir avui* es pot interpretar de manera deòntica ("té permís per venir"), de manera epistèmica ("no sé amb certesa si vindrà"); alèticament ("és possible que vingui"); valorativament ("hi ha el perill que sigui ell qui vingui");

optativament ("desitjo que sigui ell qui vingui") i fins i tot circumstancialment ("en Joan té la disposició de venir avui").

La diversitat existent en els modalitzadors o marques de modalitat es mostra de manera més detallada a mesura que examinem la llengua i les possibilitats de combinatòria que aquesta ens ofereix. El parlant és sempre el responsable dels processos de modalització que acompanyen els enunciats però aquests processos es duen a terme i es fan evidents a través d'uns recursos particulars del sistema lingüístic, classificables en els nivells lingüístics següents:

- A nivell **prosòdic,** hi ha diversos elements que participen en la modalitat (entonació, distribució accentual, capacitat de focalitzar de l'entonació i ritme de l'elocució). L'entonació per exemple, és fonamental en la modalització dels enunciats tant orals com escrits (a través dels signes de puntuació) distingint per tant, diferents tipus d'oracions: *declarativa, interrogativa, imperativa o exclamativa.*
- A nivell **lèxic** el que és més rendible és l'ús d'adverbis modals o avaluatius amb diferents valors modalitzadors: com a expressions d'obligació o necessitat, com a expressions de la realitat d'un fet, com a expressions del dubte o de la probabilitat (epistèmica) o possibilitat (alètica) o com a expressió de l'actitud valorativa i expressió del desig. Aquests adverbis es complementen amb la funció anàloga de les locucions adverbials.

Encara que no es tingui en compte, hi ha altres procediments que fan evident la subjectivitat i l'expressivitat de l'actitud de l'enunciador com són les interjeccions, els vocatius, els renecs o els insults, a través de noms, adjectius i verbs valoratius o perífrasis verbals de modalitat o fins i tot, amb verbs que no són modals però que serveixen també com indicadors de diferents tipus de modalitat.

De fet, encara que es pugui integrar en una subdivisió determinada, qualsevol verb realitzativament implica un tipus concret de modalització: una submodalitat particular dins les grans modalitats de l'enunciació.

- A nivell **morfològic,** l'indicador principal de la modalitat és el mode verbal que expressa valors relacionats tant amb l'anomenada modalitat oracional com amb l'actitudinal (o de l'enunciador). Aquests valors mostren l'actitud del parlant i queden lligats als tipus d'actes de parla executats. Per tant, considerarem que el mode indicatiu s'associa a la modalitat declarativa i amb la interrogativa, el subjuntiu amb la no-asserció (valors concrets molt diversos com el desig) i amb la subordinació, i l'imperatiu amb el mode prototípic de la modalitat imperativa afirmativa. Els temps verbals també poden ser usats com a indicadors de modalitat. El condicional és el procediment modalitzador per excel·lència ja que mostra un valor d'incertesa, probabilitat o possibilitat. El futur indica probabilitat referida al moment de parla.

A part dels processos de modalització que hem explicat, n'hi ha d'altres menys evidents però que també mereixen ser presos en consideració, tot i que es puguin considerar termes frontera entre la modalitat i l'expressió de la subjectivitat de l'enunciador. Gràcies a certs procediments morfològics, s'esdevenen també certs processos de modalització; com en la morfologia derivativa que emprant diminutius i augmentatius, es marca l'actitud del parlant respecte allò que diu. Són aquests procediments els que posen de manifest el valor estilístic dels processos de modalització que es poden basar en mecanismes estructurals, en la tria lèxica i en la configuració del text com a tipus de text (narratiu, descriptiu, argumentatiu, expositiu, etc...). La configuració intrínseca del text participa en la modalització dels enunciats que seran interpretats com a parts d'una narració, descripció,etc...; inserida en un context discursiu i interactiu determinat. L'ús d'eufemismes i disfemismes també es revela com un procediment de modalització amb valors diversos, però relacionats sempre amb l'actitud del parlant vers allò que diu.

A través d'aquestes eleccions, l'enunciador es presenta a ell mateix com a un subjecte enunciador, que haurà de fer altres tries com la de la marca de cortesia que voldrà fer servir en el seu discurs o com la *dixi social* que voldrà emprar respecte als altres interlocutors com a ell mateix i la imatge que es vol donar als altres.

Podríem considerar que tots els recursos estilístics es poden interpretar com a modalitzadors (en el sentit ampli de la paraula) ja que creen, davant dels fets relatats i de l'enunciatari, una imatge i la seva pròpia identitat discursiva, com és el cas de l'ús de frases fetes, refranys o elements propis de cada llengua o fins i tot, l'alternança deliberada de diferents varietats lingüístiques. No s'ha d'oblidar però, que tots aquests recursos s'integren en la dimensió verbal, en la interacció comunicativa oral i que s'han de situar al seu torn, al costat de la no verbal on existeixen també molts procediments gestuals com els manuals i els facials que, entre altres, obtenen el de la modalització dels enunciats verbals.

- **Tipus de modalitat i classes d'oracions:** A l'hora de classificar els tipus de classes d'oracions, se solen emprar els mateixos termes que s'empren amb la classificació del tipus de modalitat: **declarativa, interrogativa** i **imperativa**, en un primer nivell, i **exclamatives i optatives** en un segon nivell. Aquest ús terminològic però, indueix a la confusió entre la modalitat oracional, tal com ja la hem definit, i les *classes* o *tipus* d'oracions en el sentit de formats oracionals, grups d'oracions definits per trets exclusivament sintàctics o gramaticals. Tot i això, la terminologia esmentada està tan consolidada que sembla impossible substituir-la sinó que, sembla més raonable alertar sobre la metonímia que s'ha produït (la classe d'oració per la modalitat com a acte de parla) i no difondre noves denominacions. Tot i la falta de congruència sistemàtica entre les modalitats bàsiques i les classes d'oracions, és possible establir una correspondència elemental entre modalitats i classes d'oracions entesa però, en termes de prototipicitat i no pas de categories excloents. Aquesta correspondència en català es pot presentar de la següent manera:

a) A la modalitat **declarativa**, que es fonamenta en l'acte d'asseverar o declarar, li correspondria com a classe oracional prototípica, declarativa, el tipus d'oració més neutre possible, és a dir, amb poques marques com una entonació de contorn final descendent, el mode indicatiu, l'ordre de mots no massa marcat o no marcat i l'absència de partícules específiques.
b) A la modalitat **interrogativa,** l'acte de preguntar, li correspon com a classe oracional prototípica aquella que té un format oracional amb un contorn melòdic específic, amb final ascendent o descendent, amb un ordre de mots marcat i amb partícules específiques.
c) A la modalitat **imperativa**, basada en l'acte d'ordenar, li correspon una classe oracional prototípica basada en l'ús del mode verbal imperatiu, amb tots els trets gramaticals i prosòdics que aquest mode comporta.
d) En el cas d'altres modalitats o submodalitats, l'**exclamativa** presenta en català una correspondència amb un format oracional que inclou una combinació idiosincràtica de trets típics de les classes declarativa i interrogativa. L' **optativa** presenta, com a tret més destacable, l'ús del mode subjuntiu, l'ús de partícules específiques i una entonació particular.

Tot i això, els conceptes de modalitat o modalització no apareixen esmentats explícitament en cap gramàtica catalana. De fet, Badia (1962:117) ja reconeixia l'existència de "buits" sintàctics de les gramàtiques catalanes i la necessitat d'omplir-los. La situació però, no ha variat substancialment de la seva reflexió ençà i les referències a les modalitats se segueixen reduint a la classificació tradicional de les oracions, feta de manera esquemàtica i sense discussió dels criteris. Badia se'n pot considerar l'excepció ja que fou qui va refer la seva classificació de la gramàtica de 1962 i dividí les classes d'oracions segons dos criteris: el *subjectiu* (manera d'expressar) distingint-les en enunciatives, exclamatives, irreals, interrogatives i volitives; i l'*objectiu* (el *fet* de comunicació), dividint-les entre oracions de predicat nominal i de predicat verbal. Encara que aquesta classificació sembli la presentada en els termes de modalitat oracional i modalitat de l'enunciat, no hi coincideix pas ja que combina d'una manera diferent criteris relatius a la modalitat amb altres d'estrictament sintàctics o gramaticals. La classificació que nosaltres en farem la inclou en part però es fonamenta en l'exposició anterior sobre la modalitat i els tipus d'actes de parla, tot separant les

tres grans classes ja esmentades (oracions declaratives, interrogatives i imperatives) tot recollint, a més, diferents subclasses dins de cada grup i un apartat final amb classes menors d'oracions (exclamatives i optatives).

- **Oracions declaratives**: també anomenades *enunciatives, asseveratives* o *assertives.* Són les que serveixen per donar una informació i formalment, són les menys marcades i neutres de totes les classes d'oracions: presenten una simple corba melòdica descendent, el mode verbal és l'indicatiu i un determinat ordre dels mots, amb lleugeres variacions. És per tot això que des d'un punt de vista pragmàtic són les que poden materialitzar un nombre més gran de tipus d'acte de parla diferents. En relació amb la classificació exposada anteriorment, una oració formalment declarativa, és a dir, que literalment només transmet una informació al destinatari, pot ser en realitat l'expressió verbal d'un acte de parla de naturalesa ven diversa, amb un valor il·locutiu que no se circumscriu a l'asserció. Així, engloba:
    - Oracions (exclusivament) assertives: *Córrer és bo per a la salut*.
    - Oracions directives: Assercions literals amb valor de consell o avís, ordres i interrogacions o demandes com *Et demano el motiu de la negativa*.
    - Oracions compromissives: Són promeses, amenaces o permisos com *Et faré una cara nova.*
    - Oracions expressives com a expressions d'estats d'ànim: *M'alegro de la visita*.
    - Oracions de declaració com modificacions explícites d'un estat de coses del món: *Vetem la resolució quarta.*

Exceptuant el darrer cas, en què és l'estat de les coses del món el que canvia arran de les paraules, en els altres casos són les paraules les que descriuen un estat de la realitat, les que apunten cap al món tot descrivint-lo o reproduint-lo. Només en els casos estrictament assertius, es pot sotmetre l'oració declarativa a condicions de veritat, un dels criteris que ens permet distingir les declaratives "pures", prototípiques, de la resta de declaratives formals o literals. En el cas de les declaratives assertives prototípiques no té cap sentit que s'hi presentin marques de cortesia o certs adverbis

oracionals; de fet, les marques de cortesia indueix a interpretar aquest tipus de declaratives com si fossin directives (precs o ordres) o expressions d'estats d'ànim. En canvi, en el cas de les declaratives directives no hi ha cap anomalia pragmàtica a l'hora d'atenuar-les amb marcadors de cortesia i en el cas de les expressives, hi encaixen a la perfecció certs adverbis oracionals com *Sincerament* o *Francament.*

Adscriure cada oració declarativa a un tipus d'acte de parla concret dependrà dels processos d'inferència que dugui a la pràctica el destinatari en la interpretació de l'enunciat en el context particular de l'enunciació. Aquesta flexibilitat de les oracions declaratives es manifesta també, i com ja hem dit, en les poques marques gramaticals que presenten, en comparació amb els altres tipus. Des d'un punt de vista prosòdic i sintàctic, s'entenen com les oracions més simples i són preses com a punt de referència per a la descripció de la resta. Les submodalitats més generals i fonamentals de les oracions declaratives són l'afirmativa i la negativa, amb el component addicional exclamatiu. En ambdós casos, es presenta un fet com a informació objectiva (afirmant-lo en el primer i negant-lo en el segon) amb una construcció no marcada en el primer cas i marcada en el segon en base al primer caracteritzada per l'ús d'un seguit de marcadors negatius.

A més, qualsevol declarativa es pot submodalitzar també complementàriament, amb un component exclamatiu gràcies als procediments prosòdics, amb entonacions diverses, sense canvis a nivell sintàctic i amb la combinació d'aspecte de les interrogatives i les exclamatives prototípiques.

1. Marques prosòdiques de les oracions declaratives: Les marques prosòdiques, l'entonació canònica o típica de les declaratives presenta un corba melòdica amb una caiguda progressiva al llarg de l'enunciat (*declinació)* i una inflexió final també descendent. Aquest serà el contorn tonal que trobarem en una declarativa neutra on el parlant dóna una informació objectiva, sense cap actitud específica i amb un ordre de mots del tipus Subjecte-Verb-Objecte. Aquesta prosòdia però, canvia d'una banda segons alguns matisos que revelen certes actituds del parlant com el dubte, la incertesa o l'obvietat; i d'una altra banda segons els diversos tipus de desplaçaments d'elements verbals que poden tenir lloc en funció de la manera com l'emissor presenta la informació, a

través d'una tematització (*Tres sentències, va dictar el jutge),* rematitzades (*Va dictar tres sentències, el jutge)* o amb l'ús d'una oració clivellada (*El que va dictar el jutge van ser tres sentències).* En la passivització, es manté l'entonació canònica declarativa. Aquest patró també es manté en modificacions per l'èmfasi, sense desplaçament sintàctic, d'un constituent de l'oració, tant en la versió activa com passiva.

2. Marques sintàctiques de les oracions declaratives: La marca bàsica d'aquest tipus d'oració és el mode verbal indicatiu amb què es presenta el verb. Aquest mode és l'emprat en les enunciacions atemporals, típiques del registre científico-tècnic, o de qualsevol declarativa pròpia del registre corrent, en qualsevol dels tres temps possibles (anterior, simultani o posterior) a l'enunciació. En tots aquests casos, els enunciats poden ser verificats en relació a unes condicions de veritat, diferents en cada enunciat. Les oracions declaratives que presenten una implicació de l'enunciador també presenten el mode indicatiu *Prometo no arribar tard,* igual que les que materialitzen una declaració *Us nomeno cap del Govern*, on ja no són aplicables valors de veritat. Aquesta verificació però, també queda impossibilitada en els casos en què l'acte declaratiu vehicula un acte indirecte, com pot ser d'ordre: *Has deixat la porta oberta* no és ni cert ni fals com a ordre de tancar la porta. En aquests casos, no trobem cap marca explícita que ens enunciï la modalitat de l'enunciat, donant lloc a possibles malentesos. En altres casos, en canvi, trobem ja marques explícites de modalitat no declarativa que poden coexistir amb l'és de l'indicatiu i poden implicar la substitució o complementació amb altres recursos, com poden ser per exemple, marcadors de cortesia.
3. Declaratives i altres processos de submodalització explícits: El mode indicatiu, poc marcat, acaba essent útil per a usos força diversos, no tan neutres o prototípics com els anteriors. En el cas del present d'indicatiu (amb significat de futur) i del futur, es materialitza un clar valor d'acte compromissiu (*Ens trobem demà passat* i *Ens trobarem demà passat);* i en el cas de l'imperfet d'indicatiu amb valor de ficció, duent a terme una declaració com a acte de parla (*Jo era la mestressa).* El condicional, més evident encara, introdueix valors modals de possibilitat respecte d'un fet futur o passat (*Seria genial* i *Hauria estat genial).*

En aquests casos per tant, trobem unes marques de modalització que fan que ja no tingui sentit aplicar uns criteris de veritat a les oracions i que, per conseqüent, puguin ser considerades declaratives no prototípiques submodalitzades o classes d'oracions diferents, bàsicament *optatives* (expressió de desig) o *dubitatives* (expressió de dubte).

Tot i això, l'ús del mode indicatiu no és l'única manera en què poden aparèixer oracions declaratives si s'accepta que els valors com la probabilitat, la possibilitat, el dubte i la irrealitat expressats normalment amb condicionals, perífrasis amb *deure* i adverbis modals, no impliquen forçosament haver de parlar de tipus d'oracions amb modalitats de categoria diferent sinó que es poden considerar valors afegits: el resultat és, per tant, un conjunt de subclasses de la modalitat declarativa; oracions declaratives que han patit un procés de modalització concret tot adquirint valors pròxims a la irrealitat o la incertesa. En aquests casos, l'indicatiu s'alterna amb el subjuntiu.

El mode subjuntiu pot aparèixer com a marca d'incertesa, irrealitat, desig o amb valors similars en el cas de les oracions subordinades substantives (*Desitja que vinguin)* i en algunes subordinades adverbials i adjuntes.

- **Oracions interrogatives.** Són aquelles que, en contrast amb les declaratives, pregunten alguna cosa. L'enunciador interroga algú: el destinatari. Així, en el sentit més prototípic possible, una oració interrogativa es pot entendre com una expressió gramatical d'un acte de parla exhortatiu de demanda d'una informació, d'una sol·licitud d'aportar un determinat contingut proposicional que fa l'enunciador al destinatari, i que marca la incompletesa implícita en l'acte d'interrogació, que obre una expectativa i espera una resposta. Aquestes oracions també impliquen directament l'enunciatari i constitueixen un clar exemple de la funció apel·lativa o conativa del llenguatge. Són típiques d'un context i un cotext no monologal o conversacional, no monogestionat per l'enunciador. Igual del que s'esdevenia en les declaratives, les interrogatives, enteses en un sentit menys restringit, no s'associen a les preguntes. La modalitat oracional interrogativa formal es pot usar per materialitzar molts actes de parla que van més enllà de la demanda d'informació. Aquesta

demanda d'informació però, es pot entendre com quelcom anàleg, una categoria, a qualsevol demanda de realització d'una acció; esvaint els límits entre una demanda d'un tipus (una pregunta) i una de l'altre (un prec). A la vegada, els límits entre precs i ordres són també molt difusos i la mateixa formulació apta per a un prec serveix també, en el context correcte, com a formulació d'un oferiment. Amb una formulació interrogativa també es possible vehicular un avís (*Has vist quina hora és?)*, una queixa, un suggeriment i fins i tot, una asserció encoberta o pressuposada; com en el cas de les anomenades *preguntes* o *interrogatives retòriques.* Les interrogatives es poden submodalitzar, a més, com a exclamatives, amb contorns prosòdics particulars i amb valors que van més enllà de la pregunta neutra com la sorpresa, l'admiració i la incredulitat. Aquesta diversitat, combinada amb un grau de variació notable respecte a factors dialectals i funcionals, en complica molt la descripció. Aquesta descripció és encara més difícil ja que no existeix cap relació biunívoca entre les marques formals de les interrogatives les funcions (com a actes de parla), per una banda, i les actituds dels parlants que reflecteixen, de l'altra. Totes aquestes circumstàncies es fan paleses quan es planteja la classificació de les oracions interrogatives que s'acaben classificant en dos grans grups: *totals* i *parcials.* Les interrogatives *totals* (*absolutes)* són aquelles en què la pregunta es fa sobre el contingut de tot l'enunciat (*M'has cridat?)* i no sobre un constituent en particular com en les *parcials* (*Qui m'ha cridat?*). També es coneixen com de *resposta sí/no* ja que es poden respondre en aquests termes, que no tenen sentit, a diferència d'una parcial que necessita quelcom amb sentit. Encara que existeixen aquests dos grans grups, també hi ha un seguit d'altres classes i subclasses que presenten trets gramaticals particulars: les interrogatives retòriques, les interrogatives indirectes, les confirmatòries i les interrogatives reiteratives o interrogatives, de sorpresa o de demanda de repetició d'una informació.

1. Interrogatives totals: Prosòdicament, les interrogatives totals presenten major complexitat que les declaratives. De forma sintètica, quan la interrogació és neutra vers l'actitud del parlant, el patró entonatiu pot tenir un final ascendent o descendent. El contorn entonatiu descendent és semblant al d'una

declarativa però la corba melòdica és més uniforme i hi ha un progressiu descens menor. Aquest contorn es dóna també en el cas en què la interrogativa és introduïda per la partícula "que". En el cas de les interrogatives totals no neutres, l'actitud del parlant es pot reflectir de maneres molt diverses: focalitzant i emfatitzant un element escindit, manifestant sorpresa, incredulitat o desconcert, demanant confirmació, ordenant o expressant un desig encobert. La construcció amb final descendent sembla menys adequada (formal, cortesa) com més alt és el benefici de l'acció resultant per a l'emissor i com més alt és el cost per al receptor; ja que per exemple, no sembla gaire marcada en el cas d'una pregunta amb oferiment però sí en el d'una pregunta amb prec. Sintàcticament, les interrogatives totals poden presentar l'ordre Subjecte-Verb-Objecte o Verb- Objecte- Subjecte, sense que l'actitud del parlant quedi marcada en cap de les dues construccions. Sí que ja resulten clarament marcades construccions que impliquen dislocacions, desplaçaments o focalitzacions; procediments en què l'enunciador presenta la informació d'una manera menys neutra, emfatitzant alguns elements.

2. Interrogatives parcials: També anomenades *pronominals,* la pregunta no és sobre el contingut de tot l'enunciat, motiu pel qual no es poden respondre amb sí o no, sinó sobre un sol constituent. Aquest tipus d'interrogatives van encapçalades per un mot interrogatiu (*què, quan, com qui, quant, on)* que pot anar precedit d'una preposició. Sintàcticament, les diferències són molt més notables respecte les declaratives que en el cas de les interrogatives totals ja que les marques gramaticals d'aquesta modalitat són molt evidents. El primer membre expressa sempre el constituent interrogat; si hi apareix el subjecte (no interrogat), cal que s'inverteixi amb el verb diferent, amb complements opcionals o sense (*Quantes sentències va dictar, el jutge?).* Prosòdicament, la complexitat és la mateixa que en les totals, tant en les neutres com en les no neutres. Per tant, les marques que poden esdevenir prosòdiques són poques. En les interrogatives neutres, en què en principi no apareix l'actitud de l'enunciador, hi retrobem el doble patró ascendent i descendent i igual que en les totals, caldrien estudis molt detallats per determinar la variació dialectal i funcional dels dos patrons.

3. Interrogatives retòriques i indirectes: conegudes tradicionalment com a *preguntes retòriques.* Presenten trets prosòdics i gramaticals idèntics al de les altres classes d'interrogatives però no s'hi pretén obtenir una informació sinó que es pretén formular assercions encobertes. Igual que en les declaratives, es pot fer una distinció bàsica entre directes i indirectes, en les interrogatives retrobem el fenomen (*Canta bé?).* En aquestes construccions, l'oració subordinada va encapçalada per un element interrogatiu en les parcials i per *si* en les totals. Les anomenades tradicionalment interrogatives indirectes constitueixen un acte de parla estrictament interrogatiu només quan el verb és realitzatiu, però no en els altres casos on tot i que l'estructura gramatical sigui la mateixa, l'acte esdevé assertiu o constatatiu (*Preguntava...)* o; fins i tot si es fa servir l'imperatiu, directiu de demanda (*Jo ja ho tinc, pregunta to com has d'anar-hi).*
4. Interrogatives confirmatòries: Són les que marquen que l'enunciador dóna com a probable una determinada resposta per la qual sol·licita confirmació; és a dir, l'enunciador pressuposa com a (probablement) cert o fals un contingut proposicional i demana al destinatari que li confirmi tal suposició. D'aquesta manera, la peculiaritat de les interrogacions confirmatòries, des del punt de vista modal, és la combinació d'assercions amb interrogacions (sobre el valor de veritat de les primeres). Són sempre totals però es presenten en diferents combinacions de contorns prosòdics i d'estructures gramaticals. La interrogativa confirmatòria prototípica, coneguda en anglès com *tag question,* és aquella en què trobem interjeccions especialitzades en un ús de marcador de confirmació i on aquestes interjeccions es troben subjecte a una forta variació dialectal i poden aparèixer en posició final, inicial o medial i amb reforços o sense (*oi que sí?/ oi que no?/ eh que sí?).* Les frases hipotètiques, que no marquen d'una manera tan decidida la certesa de l'enunciador pel que fa a la resposta esperada però, també es poden considerar interrogatives confirmatòries (*Que no has begut xampany de l'altre?).* Aquestes darreres construccions segueixen els patrons melòdics típics exposats per a les totals.
5. Interrogatives reiteratives: També anomenades *interrogatives eco* o *preguntes eco*, es refereixen a una informació que s'acaba de presentar en el discurs, en

l'enunciat o en el torn de parla precedent. Aquesta repetició es pot referir a diferents aspectes de la informació; i a més, cal afegir-hi les diverses actituds manifestades per l'enunciador, ja siguin neutres o no neutres, el caràcter total o parcial de la interrogació i una varietat notable de models prosòdics i sintàctics. En les reiteratives parcials, el canvi d'ordre no és imprescindible així com sí ho és en les interrogatives parcials no reiteratives. Les marques prosòdiques, entonatives i gramaticals particulars de cadascuna de les subclasses de reiteratives menen cap a una interpretació en termes de sorpresa pel fet enunciat o cap a una interpretació simplement de demanda de repetició de la informació.

- **Oracions imperatives:**

1. Imperatives i exhortatives: entesa en el sentit més restringit possible, la modalitat oracional imperativa, expressa les ordres que l'enunciador adreça a l'enunciatari, és a dir, verbalitza una mena d'actes de parla directius amb què l'emissor exigeix o imposa una conducta determinada al receptor (*Tanca la porta)*. En un sentit més ampli, inclou també les oracions exhortatives o de prec on el parlant *no exigeix* res al receptor i tampoc li hi imposa res al receptor sinó que més aviat l'indueix a fer quelcom, el persuadeix: *Deixa'm els apunts d'ahir...* En tots aquests enunciats apareixen marcadors de cortesia ja que s'entén que el benefici de l'acció serà per a l'enunciador; mentre que en l'imperatiu prototípic, on el beneficiari segueix essent l'emissor, aquestes marques desapareixen.

   En realitat, la distinció entre prec i ordre, i per tant entre una possible submodalitat imperativa i una d'exhortativa, no és gaire clara i es materialitza a través d'altres actes com el suggeriment o el consell, sense solució de continuïtat. Tret de les marques de cortesia, els trets modalitzadors dels enunciats que distingirien aquestes dues subclasses no són pas sintàctics ja que les marques gramaticals són les mateixes, sinó prosòdiques. De fet, a part de la informació contextual i els indicadors no verbals, la prosòdia és sovint l'única marca formal que té el receptor per interpretar l'enunciat com una ordre o un prec.

En aspectes sintàctics, aquest tipus d'oració difereixen molt de les declaratives i en comparteixen algun tret prosòdic com el descens final de l'entonació; de tota manera, en les ordres el *tempo,* el to i la intensitat són més ràpids i alts. Igual que les interrogatives, les imperatives presenten una apel·lació al receptor ja que es vehiculen, en ambdós casos, actes de parla de tipus directiu però se'n separen bastant clarament si tenim en compte també les marques prosòdiques (*tempo* i intensitat) i les marques sintàctiques.

Sintàcticament, la presència del mode verbal imperatiu, sense marca de temps, és el tret principal tot i que només es dóna en les oracions afirmatives ja que quan l'ordre és negativa (una prohibició), el mode verbal és subjuntiu. Malgrat que les gramàtiques presentin un mode imperatiu amb formes per a totes les persones menys la primera singular, les úniques formes imperatives reals són les afirmatives adreçades a una segona persona ja sigui amb un tractament de *tu,* de *vosaltres,* de *vós (*si hi ha un sol receptor) i de *vostè o vostès* en què apareix formalment una tercera persona gramatical però adreçada a l'enunciatari. Només és, per tant, en aquests casos on pot aparèixer l'imperatiu prototípic d'ordre ja que una ordre només es pot expressar directament a la segona persona de l'enunciació, a l'enunciatari o receptor.

Les oracions imperatives es caracteritzen també, perquè solen aparèixer sense subjecte explícit i on els complements verbals han d'anar sempre posposats al verb. El subjecte només apareix en casos molt marcats, com poden ser en oracions compostes, amb valors diversos però que solen contenir un component contrastiu, condicional, causal o de compromís (*Vés a veure'l tu, que jo tinc feina).* En casos com l'anterior, el subjecte pot precedir o seguir el verb però els complements, pronominalitzats o no, sempre van darrere el verb. Només en alguns parlars de les Balears o de certes comarques de Girona, apareixen imperatius de tercera persona adreçats a *vostè/vostès* amb clítics pronominals que els precedeixen (*S'assegui, S'ho miri)*.

2. Altres imperatives no prototípiques: Igual que en casos anteriors, en les imperatives no prototípiques, tampoc no existeix una correspondència biunívoca entre tipus d'actes de parla i mecanismes gramaticals (fora del cas prototípic presentat en el subapartat precedent). Existeixen moltes altres

possibilitat no prototípiques, imperatius, que no ordenen i ordres i precs que no es transmeten per mitjà d'imperatius.

a) En la publicitat i altres registres, l'ús de l'imperatiu és molt freqüent però s'entén òbviament com un suggeriment i no pas com un mandat o una obligació. Alguns imperatius que no ordenen tenen valors molt pròxims a una condicional en oracions coordinades i també, hi ha certes formes de primera persona del plural (*Anem-hi!)* atribuïbles al subjuntiu o a l'imperatiu que no expressen pròpiament una ordre sinó una proposta. En les construccions imprecatives, on no es transmeten tampoc ordres, hi apareix també l'imperatiu (*Fote't!)*I, això també s'esdevé en certes oracions exclamatives (*Fixa't que bé que s'hi va!)*

b) La manera de donar una ordre no és pas únicament usar un imperatiu, i al costat de les formes de subjuntiu; igual que en el cas de les prohibicions. Existeixen altres construccions per expressar ordres, menys usuals que solen quedar restringides a registres determinats: l'infinitiu precedit de la preposició (*A sopar d'una vegada!),* l'infinitiu (*Trucar al podòleg divendres a la tarda* –les construccions amb infinitiu no solen ser acceptades pels gramàtics si es poden substituir per un imperatiu però és molt usual en un bon grapat de contextos i la "prohibició" no té sentit en d'altres, com anotacions o avisos) o el temps futur (*Demà aniràs a escola i et portaràs bé).* Fins i tot, qualsevol gerundi, participi o infinitiu en el context adequat pot acabar transmetent una ordre (*Ho fas i santes pasqües!)*. El subjuntiu pot ser emprat també per donar ordres però només a terceres persones (*Que calli!)* amb un ús que l'acosta als subjuntius emprats en actes expressius de desig tot posant de manifest la relació entre la modalitat imperativa i l'optativa; a més, es fa servir referit a una segona persona si es repeteix l'ordre i es dóna emfàticament (*Que t'estiguis quiet!).*

c) Els verbs *haver de* i *caldre* són els que possibiliten la materialització d'una ordre o un prec en un format declaratiu i combinats amb tot un seguit de marcadors de cortesia; incloent-hi l'ús del temps verbal (*Has/Hauràs/Hauries de baixar les escombraries (si us plau/ per favor).* Aquest mateix propòsit el duen a terme, en un format interrogatiu, els

verbs *poder* i *voler* i fins i tot, expressions com *fer el favor de* o *ser tan amable de* combinades amb els dos verbs ja esmentats.

d) L'infinitiu compost usat com a una mena d'imperatiu de passat, és conegut com a *imperatiu retrospectiu (Haver-ho dit abans!)* Així, l'enunciador expressa el desig de que s'hagués fet una acció com a rèplica o comentari a una intervenció anterior, sense iniciar però cap discurs.

e) Els verbs que expressen ordre o prohibició emprats de manera realitzativa, vehiculen actes directius i de retruc, una modalitat imperativa, tot i que el format gramatical en què apareixen sigui el típic d'una oració declarativa: *Li ordeno que abandoni la sala immediatament.* Així com les declaratives prototípiques no admetien atenuadors, aquestes sí que n'admeten i també admeten marcadors de cortesia que acaben possibilitant el contrast entre *Sisplau, t'ho mano: calla!,* en el registre col·loquial amb casos del llenguatge jurídic amb construccions com *Per mitjà d'aquest escrit li ordeno que (...)* i encara amb l'ús de realitzatius no explícits, com els dels típics cartells d'avís *No es pot /No està permès/Prohibit fumar. Gràcies.* Altres construccions específiques amb valor d'obligació són dialectals o solen considerar-se dubtoses (*ser necessari),* inacceptables (*ser precís)* o emfàtiques i marcades (*ser imprescindible).*

- **Altres (sub)classes d'oracions: exclamatives i optatives:** Així com en el cas de les submodalitats de les declaratives, existeixen unes menes d'oració complementàries, enteses com a classes menors independents o com a subclasses. Les dues més destacables són les exclamatives i les optatives que compten, cadascuna, amb unes marques força peculiars que ens permeten aïllar-les de la resta. Tot i això, ambdues categories compten amb molts aspectes similars que permeten, fins i tot, acabar considerant les segones com una subclasse de les primeres. Ambdues materialitzen verbalment un acte de parla de tipus expressiu ja que l'enunciador expressa un estat d'ànim i unes emocions (en les exclamatives) o un desig en les optatives, que les allunya de les estrictes assercions (modalitat declarativa), de les preguntes (modalitat interrogativa) i de les ordres (modalitat imperativa); tot i que mantenen algun

contacte amb aquestes darreres, les imperatives, no impliquen directament el destinatari.

La diferència més marcada entre aquestes dues subclasses rau en el fet que les primeres donen per suposat un fet, com les assercions en oracions del tipus indirecte o directe i prototípiques: *M'alegro que hagin arribat.* Mentre que les optatives, en canvi, són contrafactives o com a mínim, no són factives ja que expressar un desig pressuposa que és irreal, que no s'ha acomplert. És per aquesta raó que empren el mode subjuntiu tant en les indirectes com en les prototípiques. La diferència entre aquestes dues subclasses, tot i que queda molt neutralitzada, queda clara en certs contextos com per exemple, quan l'enunciador s'exclama tot expressant un desig incert i sense pressuposar el valor de veritat de l'acció entenent l'oració optativa submodalitzada com una exclamativa, de manera anàloga a les declaratives submodalitzades com a exclamatives (*Ha arribat!)*

1. Tipus d'exclamatives: La modalitat exclamativa és aquella que engloba qualsevol tipus o subtipus d'oració declarativa, interrogativa o imperativa submodalitzada prosòdicament gràcies a una entonació característica amb valors que van més enllà de l'asserció, el dubte, la pregunta, l'ordre o el prec neutres (*Hi ha rates a les golfes!)*. El valor il·locutiu dels actes de parla materialitzats per mitjà d'oracions com l'anterior no és el prototípic de les classes oracionals ja comentades: s'hi afegeixen valors modals actitudinals diversos com l'èmfasi o la incertesa; tenint tots com a punt comú la relació que poden mantenir amb els estats d'ànim o les emocions de l'enunciador. Els estats d'ànim es poden expressar també a través d'exclamatives indirectes com *M'admiro de la paciència que arriba a tenir!, s*empre que el verb es presenti en un format realitzatiu, primera persona del present d'indicatiu, a través de patrons similars als de les interrogatives però que ja no vehiculen preguntes sinó que s'han gramaticalitzat com a exclamacions i mitjançant alguns imperatius (*Què hi puc fer!/ Imagina't si anem bé!)*

   La modalitat exclamativa, en un sentit més restringit, es presenta a través d'una classe oracional prototípica amb trets particulars. Els patrons exclamatius de les oracions exclamatives són molt diversos, amb un final

ascendent o descendent, i sintàcticament característics per estar iniciats amb un mot exclamatiu, idèntic al mot interrogatiu, i un constituent destacat, fruit d'un desplaçament (*Que avorrida que era la pel·lícula!)*

Així com en les interrogatives no apareix un *que* àton, en aquestes oracions sí que hi apareix després de l'element que ha sofert el desplaçament. El subjecte, si no s'ha omès i no està afectat pel quantificador, se situa al final. Hi ha construccions que admeten l'elisió del mot interrogatiu (*(Quina) sort que es fa malbé!)* i pel que fa a les construccions amb l'adverbi *si* exclamatiu (àton i sense accent gràfic), al costat d'expressions com *Si n'és, de toia!,* en trobem d'altres que combinen ponderació i admiració i sorpresa: *Si llampega!*.

Una de les subclasses d'aquest tipus d'oracions és la que es basa en un article intensificador que en algun cas pot anar precedit de preposició com *La força que té, la criatura!.* L'article *lo* s'empra amb aquest valor en moltes construccions col·loquials però la normativa no l'admet.

Tot i les oracions anteriors, la modalitat exclamativa acostuma a ser presentada a través de fragments no oracionals amb exclamatives parcials (*Quina pudor!).* De fet, com a recursos verbals més pròxims als no verbals, les interjeccions tant pròpies (*Ep!)* com impròpies (*Bèstia!),* les onomatopeies i els idiòfons – classe de mots diferenciada que expressa típicament o sons distintius o tipus d'acció distints visualment- (*Bum-bum!)* i en conjunt les clàusules exclamatives de tota mena (*Els dònuts!)* són els formats més recurrents amb què es vehicula verbalment l'expressivitat de l'enunciador.

2. Tipus d'optatives: Expressen un desig de l'enunciador, presenten el verb en el mode subjuntiu i s'encapçalen amb formes com *que, tant de bo* i *així (Tant de bo no li hagi passat res!)* S'expressa per tant, un desig i no una ordre com en les imperatives, i tot i que presenten característiques prosòdiques que les fan similars a les exclamatives, es diferencien perquè aquestes duen el verb en indicatiu. Tot i que no són tan freqüents com les precedents, i les gramàtiques no les solen recollir, es poden considerar

optatives també les construccions com *Si plogués!* o *Si callés!,* diferents de les exclamatives per la prosòdia i la presència del mode subjuntiu.

Amb l'introductor *que* només sembla possible l'ús del present i del perfet de subjuntiu per a accions referides al futur o al passat, (*Tant de bo (que) hagi aprovat!)* respectivament; però també es pot fer servir l'imperfet i el plusquamperfet (*Tant de bo (que) aprovés!)*. La diferència entre l'ús dels temps respecte a la modalitat, no és gaire clara si no és en el matís d'un to hipotètic una mica més marcat en l'imperfet i el plusquamperfet. Ara bé, per contraposició de les anteriors, oracions com *Tant de bo (que) hagués aprovat!* en plusquamperfet, permeten una lectura contrafactiva i en la interpretació feta per la majoria de parlants, es pressuposa que el contingut que es vehicula és fals en el sentit que l'acció, totalment certa, no es va realitzar.

Igual que en anteriors modalitats l'ús realitzatiu de certs verbs, els que expressen desig en aquest cas concret, es pot fer servir com a recurs per expressar aquesta modalitat en les optatives indirectes: *Espero que no faci gaire tard* o *Desitjo que s'acabi aquest article.*

LA RECERCA:

1.- Metodologia de recerca.

No em cansaré de remarcar que el meu treball ara per ara només és un “petit tast" del que hom considera “investigació” validada i fiable: en primer lloc, per la naturalesa iniciàtica de la metodologia i característiques d’un treball de recerca de segon de batxillerat; en segon lloc perquè el temps i les possibilitats de realització obliguen a minimitzar la “mostra” dels participants. Per últim, perquè la mateixa naturalesa del tema que triat és extraordinàriament complex. De tota manera, com ja comentaré més endavant, sóc conscient que la realització d’aquest “tast” de recerca m’ha ofert la possibilitat d’entrar en contacte amb una forma de treball molt més rigorosa del que fins ara havia practicat i, fins i tot, m’ha obert la porta a imaginar la possibilitat de continuar-hi en un futur no gaire llunyà.

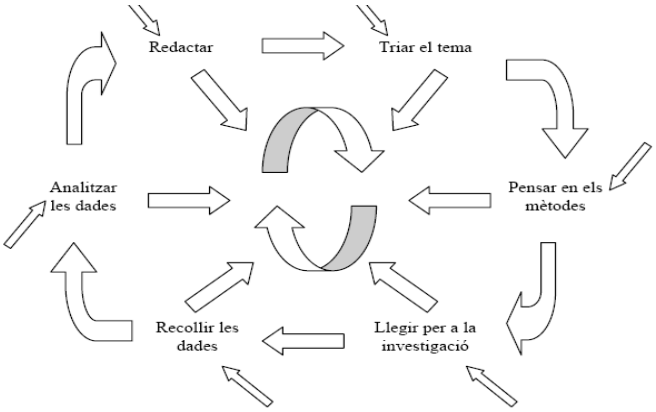

Figura 1. L'espiral de la investigació (Blaxter, Hughes y Tight, 2000)

Autora:
Fernández Núñez, Lissette. Institut de Ciències de l'Educació. Universitat de Barcelona.

Butlletí LaRecerca

Universitat de Barcelona
Institut de Ciències de l'Educació
Secció de Recerca

Fitxa 2. Maig 2005
Fernández, Lissette
Com es porta a terme una investigació?

S’ha de dir que el meu treball presenta característiques comunes a qualsevol investigació en ciències socials on la multifactorialitat implicada en els problemes que es detecten en qualsevol àmbit de la realitat compliquen extraordinàriament la

definició de l'objecte de recerca, en l'acotament del "tema" a investigar. És el cas d'una recerca com la meva que se ubica en l'àmbit comunicatiu de la llengua on tot està perfectament i indivisiblement unit. Tanmateix, el que ha estat feixuc inicialment és acotar el tema objecte d'estudi i realitzar les oportunes "preguntes de recerca" que són les que orienten i ajusten, finalment, la tria del tema, el camí que prendrà la recerca[44].

Un cop contextualitzat el meu objecte d'estudi, el primer que vaig iniciar va ser tot un treball d'emmarcament teòric del tema de recerca i una prospecció metodològica per poder dur a terme la recerca en l'àmbit pràctic.

Després de rumiar-hi molt, i d'haver descartat la idea d'entrevistar el senyor Juli Moll, expert en temes lingüístics, i analitzar una conversa entre tres generacions (pare, fill, avi) per l'elevada complexitat que suposaria analitzar-ne el llenguatge, el tracte, els silencis i els gests. Finalment, vaig concloure que la millor manera per esbrinar si les meves hipòtesis i idees eren compartides per la gent o no, havia de passar per l'elaboració d'un qüestionari complex per obtenir la màxima informació possible d'una sèrie "reduïda" de participants. En altres paraules: necessitava un "instrument de recollida de dades" que fos practicable i, alhora, suficient i "validable" com indica Martínez, F. (2002)[45].

Esperava així, també, despertar una certa intriga als enquestats, que es fessin (si no les mateixes qüestions que jo), alguna pregunta similar, que es paressin a pensar per un segon en accions tan quotidianes i rutinàries com la manera en què es dirigien als seus pares, als seus avis, als seus germans, amics, companys, professors, etc... Volia que, alhora, cadascun dels enquestats tragués quelcom de profit (com aprendre el significat d'alguna de les frases fetes que pregunto) o que s'adonés si podia millorar la relació que mantenia amb la gent dels seus entorn, ho fes i conscienciés, així, a aquesta gent.

A mesura que passaven els dies però, em vaig adonar que dur a terme un qüestionari de manera intuïtiva i impulsiva, sense comptar amb un marc teòric consistent, em

[44] FERNÁNDEZ NÚÑEZ, Lisette (2005)
[45] MARTÍNEZ OLMO, Francesc (2002) *El cuestionario. Un instrumento para la investigación de las cencias sociales*

portaria a no saber bé com analitzar-lo, tot i que ja l'hauria passat i en què moltes de les preguntes, finalment, no podria ni analitzar.

Com molt bé es diu en el llibre del senyor Martínez Olmo, *"hay que tener claro que el hecho de pasar un cuestionario no es por si mismo una investigación"*[46]*;* sinó que aquest és un simple instrument per obtenir dades que seran emprades en una investigació; és a dir, el qüestionari és només, una part d'una investigació.

Així que, per saber si m'era útil un qüestionari, primer em calia saber quin tipus d'investigació volia realitzar: quan una investigació sobre un fenomen social consisteix en conèixer la seva magnitud, la relació existent amb un altre fenomen o necessitem saber com o per què s'esdevé, és fàcil que un qüestionari ens ajudi a obtenir informació necessària; i sobretot si fa falta saber l'opinió d'un conjunt considerable de persones.

La meva investigació, com ja he exposat, busca per tant, esbrinar si existeix una relació entre la freqüència de comunicació de cadascú en els diferents àmbits i la manera en què es dirigeix a la gent que en formen part; és a dir que, el qüestionari és un element necessari.

Quan vaig tenir clar que volia dur a terme un qüestionari, em va sorgir però, un nou dubte: quin tipus de qüestionari em resultaria més efectiu?

Després de tornar a la recerca d'informació en base al llibre esmentat i a *Cómo convertirse en un hábil investigador*[47]*; Recerca al batxillerat*[48]*,* vaig conèixer i vaig poder determinar la primera distinció en el tipus de preguntes que pot presentar un qüestionari:

- Preguntes **obertes,** aquelles en què la persona enquestada respon de manera àmplia, donant la seva opinió amb les seves pròpies paraules. Aquest tipus de pregunta tendeix a ser més fàcil a l'hora de construir-les però la seva anàlisi suposa una despesa de temps considerable. Les enquestes amb aquest tipus de resposta s'usen quan l'investigador no té un coneixement detallat del tema

[46] MARTÍNEZ OLMO, F. (2000)
[47] BOOTH, W. C.; COLOMB, Gregory, G.; WILLIAMS, J. M. (2004)
[48] CAMPS, A.; CASSANY, D.; FERRER, M.; VILÀ, M.; BORDONS, G. (coord) (2002)

que està estudiant i per tant, li és difícil entreveure les possibles respostes que poden donar els enquestats. Aquest model també s'empra quan l'enquestat no vol influir en les possibles respostes.

Els qüestionaris amb aquest tipus de resposta s'apliquen a un nombre reduït de persones per tal que la seva anàlisi no exigeixi massa temps tot i la riquesa de les dades obtingudes.

- Preguntes **tancades,** quan la resposta està limitada a un nombre o a escollir amb un creu entre les opcions que es donen. Aquest model de pregunta comporta un cert temps de construcció, ja que cal pensar la pregunta i les possibles respostes que s'oferiran però la seva posterior anàlisi resulta molt més ràpida.

  S'usen quan és fàcil saber les respostes que poden donar els enquestats i només és qüestió de conèixer per quina opció es decanten. Aquest tipus de qüestionari es pot aplicar a un elevat nombre de persones ja que el temps dedicat a la seva anàlisi no depèn tant de la quantitat de qüestionaris aplicats.

Tot i així, és freqüent trobar qüestionaris que, tot i ser principalment oberts, inclouen alguna pregunta tancada i viceversa.

A l'hora de construir el qüestionari, cal tenir en compte els cinc passos bàsics en l'elaboració:

1. **Descriure la informació necessària**, convé determinar clarament quin tipus d'informació es necessita i de quines persones volem conèixer l'opinió. Aquest apartat ha de permetre prendre certes decisions sobre quines preguntes són necessàries i quines no; i en especial, sobre l'estil lingüístic en el redactat de les preguntes. Cal centrar el tema, la població sobre la qual volem obtenir informació i definir la finalitat.
2. **Redactar les preguntes i la manera de respondre-les.** Qualsevol qüestionari ha d'incloure preguntes de tipus sòcio-demogràfic per poder descriure globalment el col·lectiu de persones que ha respost: sexe, edat i estudis cursats. Cal determinar quin tipus de preguntes i respostes oferirem: tancades o obertes (explicades anteriorment). Les preguntes tancades però, es poden subdividir en

excloents o **no excloents.** Les preguntes excloents són aquelles en que la persona enquestada només pot escollir una resposta; mentre que les no excloents són aquelles en què es permet seleccionar més d'una resposta en una mateixa pregunta. Dins les preguntes tancades també hi trobem les **ordinals** (excloents i ordenades per intensitat, on la persona enquestada pot expressar el grau de la seva opinió).

El redactat de preguntes ha de seguir un procés en què les preguntes han de ser clares, senzilles i concretes; no han de suggerir una determinada resposta; no han de presentar-se en un format negatiu; no han de ser indiscretes i no han de ser dobles. Respondre-les, a més, no pot ocupar més de mitja hora.

3. **Redactar un text introductori i les instruccions.** Per motivar els enquestats, se sol iniciar amb un petit text que resumeixi l'objectiu de l'estudi. Cal aclarir també a cada pregunta (encara que sembli evident) la manera de respondre-les.
4. **Dissenyar l'aspecte formal del qüestionari.** S'ha de fer servir el sentit comú per sobre de tot: deixar suficient espai per a respondre i que sigui atractiu visualment, començar amb preguntes fàcils de respondre i que una pregunta mai quedi dividida en dues pàgines diferents.

   Abans de passar el qüestionari però, cal fer una "prova pilot" per confirmar que no hi ha cap pregunta incomprensible o ambigua.
5. **Reproduir el qüestionari.** Un cop s'ha fet, si cal, alguna rectificació després de la prova pilot, ja podrem passar el qüestionari a la mostra de població que vulguem.

Vaig decidir per tant, en un principi que el meu qüestionari fos únicament de preguntes tancades:

Qüestionari 1

L'objectiu d'aquest qüestionari és conèixer l'opinió que té la gent sobre la comunicació entre generacions: amb la família, a l'escola i al carrer.

1.- Sexe: Home Dona

2.- Edat: 0 a 25 26-50 51-75 76-100

3.- Nivell d'estudis finalitzats: Primària ESO Grau mig/superior Batxillerat Universitat Res

A) A casa:

4.- Parles sovint amb els teus pares, germans, fills i/o avis?

Sí No

5.- Amb qui creus que us enteneu millor i podeu parlar de més coses?

Pares Germans Avis Fills

6.- Tractes a tots els membres de la teva família de la mateixa manera?

Sí No

7.- Creus que els teus pares tractaven als teus avis igual que tu els tractes a ells?

Sí No

8.- Si creus que no, trobes que això ha suposat algun canvi en la comunicació?

Ha empitjorat No influencia Ha millorat

B) A l'escola:

9.- Com tractes els mestres i les metres?

De tu De vostè Com si fossin un company més

10.- Trobaries estrany que se'ls tractés de vostè?

Sí No És el que s'hauria de fer

11.- Saps de quina manera tractaven els teus pares als seus mestres?

De tu De vostè No parlaven amb ells No m'ho han dit mai

12.- I els teus avis?

De tu De vostè No parlaven amb ells No m'ho han dit mai

13.- I els néts? (en el cas que en tingui)

De tu De vostè No parlaven amb ells No m'ho han dit mai

14.- Creus que avui dia es menysprea als professors?

Sí, se'ls tracta de qualsevol manera Se'ls tracta bé No, trobo que el tracte que reben és just

15.- Creus que la relació amb els mestres ha canviat al llarg del temps?

Sí No ho sé No

16.- Si creus que el tracte que reben els mestres ha canviat, això ha fet que la relació amb els alumnes es modifiqués?

Sí, avui dia és millor Sí, avui dia és pitjor No, la relació segueix estrictament professional i així és com ha de ser No, la relació segueix sent estrictament professional però hauria de canviar

C) Al carrer:

17.- Què creus que és tractar amb respecte?

Tractar de tu Tractar de vostè Tractar com un company o amic

18.- Tractes als adults que coneixes de vostè?

Sí No Depèn del vincle afectiu que mantinguem

19.- Tractes als adults que no coneixes de vostè?

Sí No Depèn

20.- Com creus que els joves tracten als adults d'avui dia?

De tu De vostè Com un company o amic

21.- Com creus que els adults tracten als joves d'avui dia?

Amb superioritat D'igual a igual Amb despreci

22.- Creus que el tracte entre les generacions ha canviat?

Sí, abans era diferent No, la relació segueix sent igual

23.- Consideres que la relació que es mantenia abans era....

Millor Igual Pitjor

24.- Com veus que acabarà sent la relació entre les generacions al llarg del temps?

Empitjorarà encara més Es mantindrà tal i com està Millorarà

Aquest qüestionari però, era totalment erroni ja que un bon/a investigador/a mai pot incloure en la formulació de les preguntes verbs com "Creure" o "Considerar" ja que acaben cohibint la opinió de l'enquestat. A més, en les preguntes, hi incloïa (com es pot observar en la sisena) els temes de "tracte" i "respecte"; idees que són massa ambigües i que poden, no només dependre de la cultura sinó de l'entorn familiar de cada persona.

Tot i així, la dissetena pregunta era interessant ja que s'hi plantejava un dels dubtes que sorgien mentre es responia el qüestionari: "Què creus que és tractar amb respecte?". El respecte, com ja he dit, s'entén diferent en cada cultura i en cada llar.

Així que, aquest qüestionari no reflectia de cap manera la teoria que estava formulant i el nivell de llengua que s'hi emprava, tampoc hi era present.

Vaig reelaborar un qüestionari que comptés amb:

- ✓ Preguntes **tancades** amb preguntes evidentment, obertes, per no influir en la resposta,
- ✓ Preguntes que no resultessin ambigües, fossin directes però sense ser indiscretes,
- ✓ Preguntes **excloents** i d'altres **no excloents (**com la sisena) ja que resultava molt difícil i limitat escollir-ne només una.
- ✓ I, finalment, incloure alguna pregunta oberta, d'opinió, per tots aquells que volguessin concretar algun dels aspectes que s'hi plantejaven o volien ampliar algun tipus d'informació; així com fer observacions del qüestionari en general.

Volia fer un qüestionari, majoritàriament quantitatiu i amb una opció però, de qualitat que acabés enriquint el meu treball i fes reflexionar els enquestats.

Així que, vaig reelaborar el meu qüestionari:

Qüestionari 2

L'objectiu d'aquest qüestionari és conèixer l'opinió que té la gent sobre la comunicació entre generacions: amb la família, a l'escola i al carrer.

1.- Sexe: Home Dona

2.- Edat: 0 a 25 26-50 51-75 76-100

3.- Nivell d'estudis finalitzats: Primària ESO Grau mig/superior Batxillerat Universitat Res

4.- Digues la freqüència amb què et comuniques amb...

	Molt	Poc	Algunes vegades	Mai
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				

5.- Com et dirigeixes a...?

	De tu	De vós	De vostè	No hi tracto
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				
Els adults que conec				

6.- Quina és la forma que s'ha d'emprar per tractar amb respecte a....?

	De tu	De vós	De vostè	No hi tracto
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				
Els adults que conec				

Aquest segon qüestionari també presentava problemes. Quan vaig elaborar aquest segon qüestionari, vaig determinar que el passaria només al centre educatiu: l'INS Angeleta Ferrer i Sensat, ja que interpretar aquestes dades em portaria molt de temps i no podia encarregar-me d'una mostra molt gran de població. Així que, després d'aquesta reflexió vaig haver de modificar les franges d'edat i dividir-les en base als graus d'estudi que conviuen en el nostre institut: 12-14/14-16/16-20/22-35/35-50/Més de 50. Vaig optar per no incloure la franja de 20-22 ja que representa que els joves compresos entre aquestes dues edats han de ser estudiant a la universitat i que encara no han obtingut cap títol per impartir la docència.

La tercera pregunta era correcta ja que, com que la volia passar en el centre educatiu tant a professorat com a alumnat, l'opció d' "Universitat" havia de ser present. A més, vaig decidir canviar l'opció "Res" per "Sense estudis" per una simple qüestió d'aparença.

La quarta pregunta, que feia referència a la freqüència i el grau de confiança i comunicació amb l'entorn de l'enquestat, era correcta; a diferència de la cinquena en què vaig haver de canviar l'opció "No hi tracto" per "No contesta" ja que pot ser que

algú no tracti amb alguna de les opcions per no tenir ningú a la seva disposició d'aquell grup.

La sisena pregunta però, seguia presentant un problema: la idea de respecte que tingués cada enquestat. Va ser per això que vaig optar per eliminar la condició "amb respecte..." i vaig decidir preguntar només la manera com es dirigien a les persones dels seus entorns.

En base a les preguntes que ja eren correctes, vaig formular un tercer qüestionari en què eliminés la idea de "respecte", canviés les franges d'edat per fer-les acotables a les edats que hi ha en un institut i hi vaig incloure una nova pregunta amb què volia esbrinar quines expressions s'usaven i quines ja no i a qui s'havien sentit dir i a qui no; és a dir, reafirmar la idea que el llenguatge evoluciona amb les generacions i que cadascuna d'aquestes se'l fa, en la mesura que pot, "seu".

Qüestionari 3

L'objectiu d'aquest qüestionari és conèixer l'opinió que té la gent sobre la comunicació entre generacions: amb la família, a l'escola i al carrer.

1.- Sexe: Home Dona

2.- Edat: 12-14 14-16 16-20 22-35 35-50 Més de 50

3.- Nivell d'estudis finalitzats: Primària ESO 1r cicle 2n cicle Batxillerat Universitat Res

4.- Digues la freqüència amb què et comuniques amb... (per conèixer la freqüència o el grau de confiança)

	Molt	Poc	Algunes vegades	Mai
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				

5.- Com et dirigeixes a...? (els diferents modalitzadors de dixi social)

	De tu	De vós	De vostè	No contesta (NC)
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				
Els adults que conec				

6.- Quines de les següents expressions empres per dirigir-te a....? (per esbrinar en quin modal de la dixi social es dirigeix cada persona envers diferents persones)

	Deixa'm estar en pau!	No veus que molestes?	Podries marxar, si us plau?	Li pregaria que em deixés sol/a un moment, si us plau	Surt de sobre!	Calla ja!	Vés-te'n!	Em pot deixar això, si us plau?
Pare								
Mare								
Germà/ns/es								
Professor/a								
Companys de classe								
Amics/gues								
Amb qui estàs sortint								
Els adults que conec								

7.- A qui has sentit dir les següents expressions? (per conèixer, fins i tot, si les expressions és a dir, el llenguatge evoluciona)

	I tal dia farà un any....	Deixa'm ja en pau!	Surt de sobre!	És la hòstia!	Flipo mandarines!	Si em punxen, no em treuen sang...	Qui no vulgui pols, que no vagi a l'era	Estic flipant...	Haver-n'hi un tip
Pare									
Mare									
Germà/ns/es									
Professor/a									
Companys de classe									
Amics/gues									
Amb qui estàs sortint									
Adults que conec									
A ningú									

Aquest qüestionari suposà ja, quasi bé el definitiu: només vaig fusionar les preguntes 1 i 2 en un mateix enunciat però en dues graelles separades. La pregunta respecte els estudis finalitzats, la vaig col·locar també en una graella ja que resultava més atractiu, entenedor i clarificador tant a l'hora d'analitzar-la com de respondre-la. Vaig incloure en cadascuna de les preguntes aclariments com "Marca l'única opció escaient" per no crear cap tipus de confusió a la gent que me la respongués i vaig eliminar els parèntesis

que eren informació necessària només per a la investigadora. I, finalment, vaig incloure dues preguntes més, obertes, per conèixer l'opinió dels enquestats.

Així que, amb aquest nou qüestionari, vaig passar la "prova pilot":

Qüestionari 4

L'objectiu d'aquest qüestionari és conèixer l'opinió que té la gent sobre la comunicació entre generacions: amb la família, a l'escola i al carrer.

1.- Encercla l'opció adequada:

Sexe	
Dona	
Home	

Edat	
12-14	
14-16	
16-20	
22-35	
35-50	
Més de 50	

2.- Quin grau d'estudis has finalitzat? Marca'n l'opció correcta.

Nivell d'estudis assolit	
Primària	
ESO	
1r cicle	
2n cicle	
Batxillerat	
Universitat	
Res	

3.- Amb quina freqüència et comuniques amb...? Marca'n l'opció adient

	Molt	Poc	Algunes vegades	Mai
Pare				

Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				

4.- Com et dirigeixes a...? Marca-ho amb una creu al quadre.

	De tu	De vós	De vostè	No contesta (NC)
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				
Els adults que conec				

5.- Quines de les següents expressions empres per dirigir-te a....?Marca l'opció escaient.

	Deixa'm estar en pau!	No veus que molestes?	Podries marxar, si us plau?	Li pregaria que em deixés sol/a un moment, si us plau	Surt de sobre!	Calla ja!	Vés-te'n!	Em pot deixar això, si us plau?
Pare								
Mare								
Germà/ns/es								
Professor/a								
Companys de classe								
Amics/gues								
Amb qui estàs sortint								
Els adults que conec								

6.- A qui has sentit dir les següents expressions? Marca-ho amb una creu al quadre.

	I tal dia farà un any....	Deixa'm ja en pau!	Surt de sobre!	És l'hòstia!	Flipo mandarines!	Si em punxen, no em treuen sang...	Qui no vulgui pols, que no vagi a l'era	Estic flipant...	Haver-n'hi un tip
Pare									
Mare									
Germà/ns/es									
Professor/a									
Companys de classe									
Amics/gues									
Amb qui estàs sortint									
Adults que conec									
A ningú									

7.- Analitzant el teu dia a dia i després de reflexionar un xic sobre el que has sentit dir als adults i als joves sobre com i de què parlaven amb els seus pares i els seus fills; consideres que avui dia la manera i el tema de les converses familiars ha canviat o segueix essent igual? Argumenta la teva resposta.(opcional)

8.- Observacions i/o opinió personal. (opcional)

Vaig decidir passar la prova a un alumne/a de cada curs i classe; és a dir: quatre de 1r d'ESO, quatre de 2n d'ESO, quatre de 3r d'ESO, quatre de 4t d'ESO, quatre de 1r de Batxillerat i quatre de 2n de Batxillerat, en total, vint-i-quatre alumnes. S'ha de dir que aquesta seria la "mostra" a partir de la qual provaria de trobar algunes respostes a les meves preguntes de recerca. Cal dir que no és una mostra percentual del total de alumnat i professorat del centre[49], sinó una mostra "abastable i suficient" per a la seva realització, com més endavant comentaré.

Amb la prova pilot (que es sempre es recomana de fer en tots els qüestionaris), vaig poder observar que calia reconstruir la pregunta respecte quins estudis havia assolit cada persona ja que hi havia alumnes de 1r d'ESO que havien aprovat el Cicle Mitjà de la primària però no pas el Superior; que els dos cicles de l'ESO havien de ser en la mateixa línia perquè causaven certa confusió i que les opcions de "Batxillerat" i "Universitat s'havien de reformular.

El nou qüestionari va ser, el que vaig passar ja de manera oficial:

<u>Qüestionari definitiu</u>

L'objectiu d'aquest qüestionari és conèixer l'opinió que té la gent sobre la comunicació entre generacions: amb la família, a l'escola i al carrer.

1.- Encercla l'opció adequada:

Sexe	
Dona	
Home	

Edat	
12-14	
14-16	
16-20	
22-35	
35-50	
Més de 50	

[49] L'INS Angeleta Ferrer i Sensat té un total de 752 alumnes i 55 professors. Si parlem de grups, el centre té un total de 16 grups d'ESO i 8 grups de Batxillerat.

2.- Quin grau d'estudis has finalitzat? Marca'n l'opció correcta.

Nivell d'estudis assolit			
Primària	C. Inicial	C. Mitjà	C. Superior
ESO	Primer Cicle	Segon Cicle	
Educació postobligatòria	Batxillerat	Graus FP	
Universitat	Llicenciatura	Màster-Doctorat	
Sense cap titulació			

3.- Amb quina freqüència et comuniques amb...? Marca'n l'única opció adient.

	Molt	Poc	Algunes vegades	Mai
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				

4.- Com et dirigeixes a...? Marca una única opció al quadre.

	De tu	De vós	De vostè	No contesta (NC)
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				
Els adults que conec				

5.- Quines de les següents expressions empres per dirigir-te a....?Marca l'única opció escaient.

	Deixa'm estar en pau!	No veus que molestes?	Podries marxar, si us plau?	Li pregaria que em deixés sol/a un moment, si us plau	Surt de sobre!	Calla ja!	Vés-te'n!	Em pot deixar això, si us plau?
Pare								
Mare								
Germà/ns/es								
Professor/a								
Companys de classe								
Amics/gues								
Amb qui estàs sortint								
Els adults que conec								

6.- A qui has sentit dir les següents expressions? Marca-ho amb una creu al quadre.

	I tal dia farà un any....	Deixa'm ja en pau!	Surt de sobre!	És l'hòstia!	Flipo mandarines!	Si em punxen, no em treuen sang...	Qui no vulgui pols, que no vagi a l'era	Estic flipant...	Haver-n'hi un tip
Pare									
Mare									
Germà/ns/es									
Professor/a									
Companys de classe									
Amics/gues									
Amb qui estàs sortint									
Adults que conec									
A ningú									

7.- Analitzant el teu dia a dia i després de reflexionar un xic sobre el que has sentit dir als adults i als joves sobre com i de què parlaven amb els seus pares i els seus fills; consideres que avui dia la manera i el tema de les converses familiars ha canviat o segueix essent igual? Argumenta la teva resposta.(opcional)

8.- Observacions i/o opinió personal. (opcional)

Un cop vaig tenir enllestit el qüestionari, em vaig plantejar el nombre d'alumnes al qual el volia passar. Tot sabent la dificultat d'anàlisi de les preguntes, tant les obertes com les tancades, vaig decidir que el passaria a una petita mostra de la població, no representativa, i de la qual no seria recomanable extrapolar els resultats a àmbits més generals. Per tal que aquest "tast" d'opinió fos considerable, caldria passar-lo a una mostra molt més nombrosa i representativa de la població.

Tot i així, considero que per exemple, si aquest treball no l'hagués fet sola, hagués pogut passar el qüestionari a un nombre més elevat d'alumnes i professors.

Així que, em vaig disposar a conèixer el nombre de professors i alumnes que hi havia al centre. Les dades que m'han facilitat són les següents:

Alumnes inscrits al centre	**Nombre d'alumnes**
ESO	492
Batxillerat	260
Total	**752**

El nombre de professors és de **55**. Hem de considerar que, el nombre d'alumnes tant d'ESO com de Batxillerat, s'ha de dividir en els cursos i grups que hi ha: quatre classes de cada curs; per tant hi ha setze classes d'ESO i 8 de Batxillerat. Així és com podem determinar que la mitjana d'alumnes per classe a l'ESO és de 30'75 i al Batxillerat és de 32'5.

Vaig decidir que, pels motius ja exposats, passaria l'enquesta a un alumne de cada classe (24) i a sis professors. Tot i saber que no és una xifra representativa de l'alumnat de l'INS Angeleta Ferrer i Sensat, considero que és interessant agafar només un alumne de cada classe per conèixer si en base, sobretot, a l'atzar, es confirmaran o no les meves hipòtesis. El nombre de professors el vaig calcular en base al dels alumnes: si prenia com a mostra vint-i-quatre alumnes, vaig considerar que enquestar a una quarta part d'aquest nombre, era interessant per observar també si l'opinió entre els estudiants i els professors era igual o diferent.

2.- El corpus d'anàlisi.

Després d'haver passat els qüestionaris a les trenta persones escollides a l'atzar, els resultats obtinguts són els següents:

- En la **primera pregunta,** que constava de dues preguntes, he atorgat uns valors numèrics per a poder passar les dades a l'Excel i que aquest em calculés, en base a les fórmules d'Autosuma, el nombre de persones que escollia cada opció.

  Alhora d'escollir el sexe, i seguint el quadre que ja tenia dissenyat, he atorgat un 1 a la gent que ha respost "Dona" i un 2 a la gent que ha respost "Home".

Sexe	
Dona	1
Home	2

I, seguint el mateix procediment, a les franges d'edat també els hi he assignat un nombre, de l'1 al 6:

Edat	
12-14	1
14-16	2
16-20	3
22-35	4
35-50	5
Més de 50	6

- En la **segona pregunta,** en què demanava el grau d'estudis finalitzat de l'enquestat, vaig seguir el mateix

Nivell d'estudis assolit			
Primària	C. Inicial 1	C. Mitjà 2	C. Superior 3
ESO	Primer Cicle 1	Segon Cicle 2	
Educació postobligatòria	Batxillerat 1	Graus FP 2	
Universitat	Llicenciatura 1	Màster-Doctorat 2	
Sense cap titulació			

sistema:

Llavors, vaig inserir les dades a un full Excel tot col·locant-hi al quadre A2 la primera resposta respecte el sexe de la persona enquestada i, correlativament i seguint el mateix procediment amb les franges d'edat fins arribar a la casella L2 on hi vaig col·locar l'opció "Sense cap titulació". L'Excel per tant, quedà així:

Sexe	Edat	Primària 1	Primària 2	Primària3	ESO 1	ESO 2	POST 1	POST 2	UNIV 1	UNIV 2	SENSE RES
2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	4	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
2	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
1	6	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
1	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
2	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
2	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
1	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
1	6	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
2	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
2	5	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
1	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
2	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
2	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
2	6	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
1	5	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
1	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Així, i a partir de la fórmula de COMPTAR. SI (que permet seleccionar tota una columna de dades però sumar-ne només les que interessin, he obtingut els següents resultats:

Homes
17
Dones
13

Primària 1	Primària 2	Primària 3	ESO 1	ESO 2	POST 1	POST 2	UNIV 1	UNIV 2	SENSE RES
0	0	8	8	2	6	0	5	1	0

I, per tant, si sumem aquests resultats obtenim els resultats totals i un cop escollim l'opció de crear gràfics, també obtenim els gràfics fets:

Primària	ESO	Postobligatòria
8	10	6

Universitat	Sense res
6	0

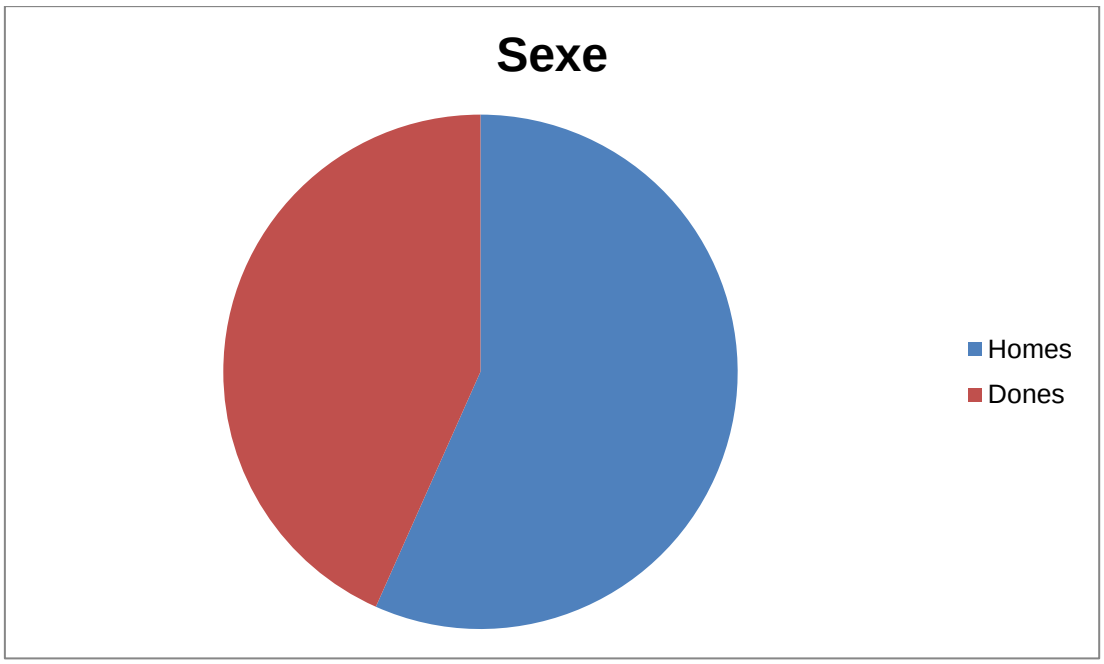

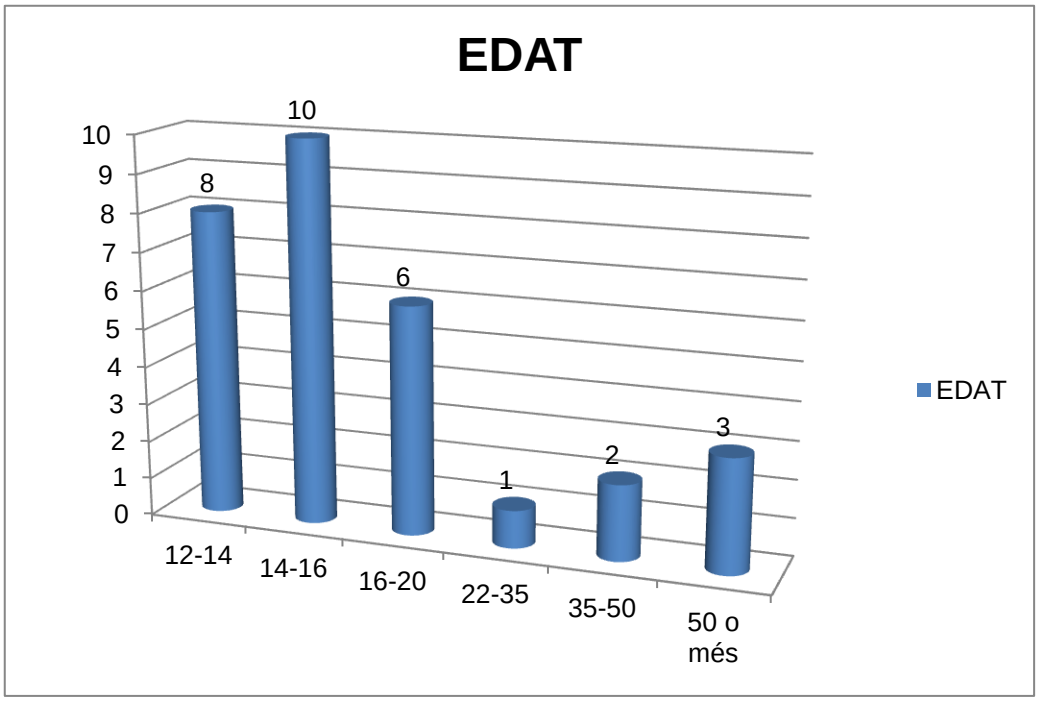
EDAT
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
8
10
6
1
2
3
12-14
14-16
16-20
22-35
35-50
50 o més
EDAT

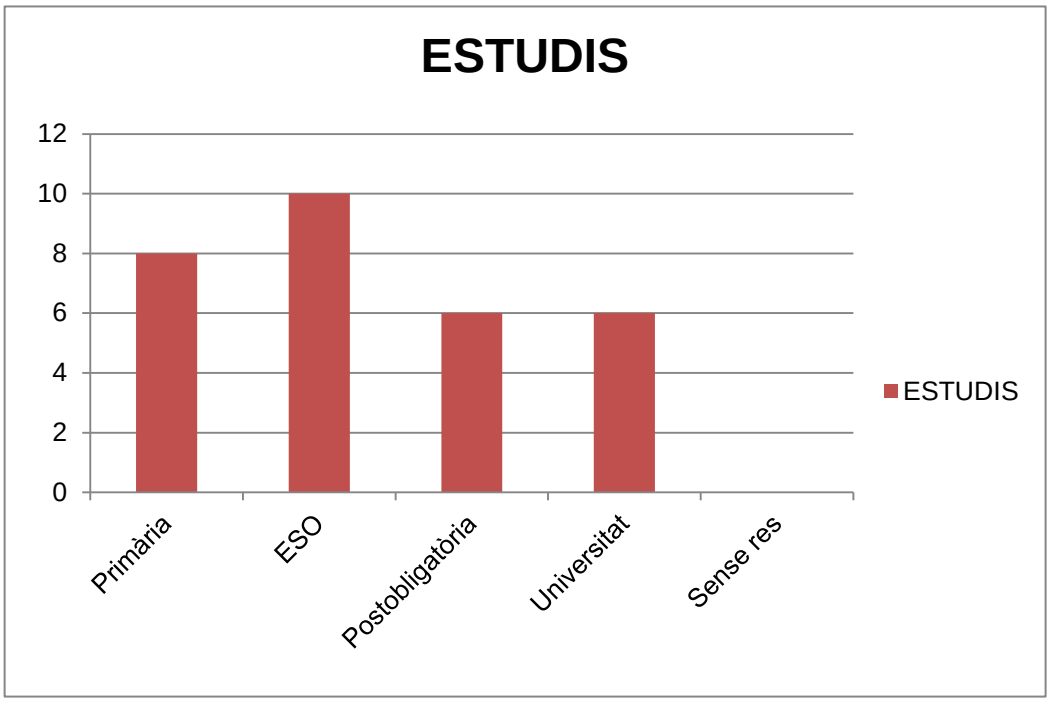
ESTUDIS
12
10
8
6
4
2
0
Primària
ESO
Postobligatòria
Universitat
Sense res
ESTUDIS

- La **tercera pregunta** “Amb quina freqüència et comuniques amb...?” l’he distribuït en el full Excel de la mateixa manera. He col·locat a la fila 1, de la lletra A a la G, les opcions de persones i de la fila A2 a la A31 les respostes seguint el següent patró:

	Molt = 1	Poc = 2	Algunes vegades = 3	Mai = 0
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint*				

I, les persones que no han respost a alguna de les opcions, les he comptabilitzat també com a 0 ja que l’Excel no permet introduir “?”.

Els resultats obtinguts han estat els següents:

Pare	Mare	Germans	Professors	Companys	Amics	Xicot/a
1	1	1	3	1	1	0
1	1	0	0	2	1	1
1	1	1	3	1	1	0
1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	0
1	1	1	2	1	1	1
3	1	3	0	2	1	0
3	2	2	0	0	1	1
2	2	2	2	1	1	1
1	1	1	3	1	1	0
3	3	2	2	1	1	0
1	1	1	3	1	1	0
0	1	3	1	1	1	1
3	0	1	2	3	1	0
3	3	1	2	1	1	0
1	1	0	0	3	1	0
0	2	2	0	2	2	1
1	1	1	3	1	1	1
1	1	2	3	1	1	0
2	1	1	3	2	1	0
1	1	3	3	3	1	0
1	1	1	3	1	1	0

1	1	1	2	1	1	0
1	1	1	2	1	1	1
1	1	2	2	1	1	0
1	1	1	3	1	1	1
2	2	3	0	0	1	1
0	1	0	2	1	1	0
1	1	1	3	1	1	0
1	1	1	1	1	1	0

De nou, fent servir la fórmula de COMPTA.SI, Excel ha calculat les dades depenent de la persona, per graus (Molt, Poc, Algunes Vegades, Mai):

	Pare	Mare	Germans	Profess.	Companys	Amics	Xicot/a
Molt	19	23	17	4	21	29	11
Poc	3	4	6	9	4	1	0
Algunes vegades	5	2	4	11	3	0	0
Mai	3	1	3	6	2	0	19

A l'hora de fer els gràfics d'aquesta pregunta, vaig considerar que seria més fàcil a col·locar-les en base a la freqüència comunicativa, i no a les persones.

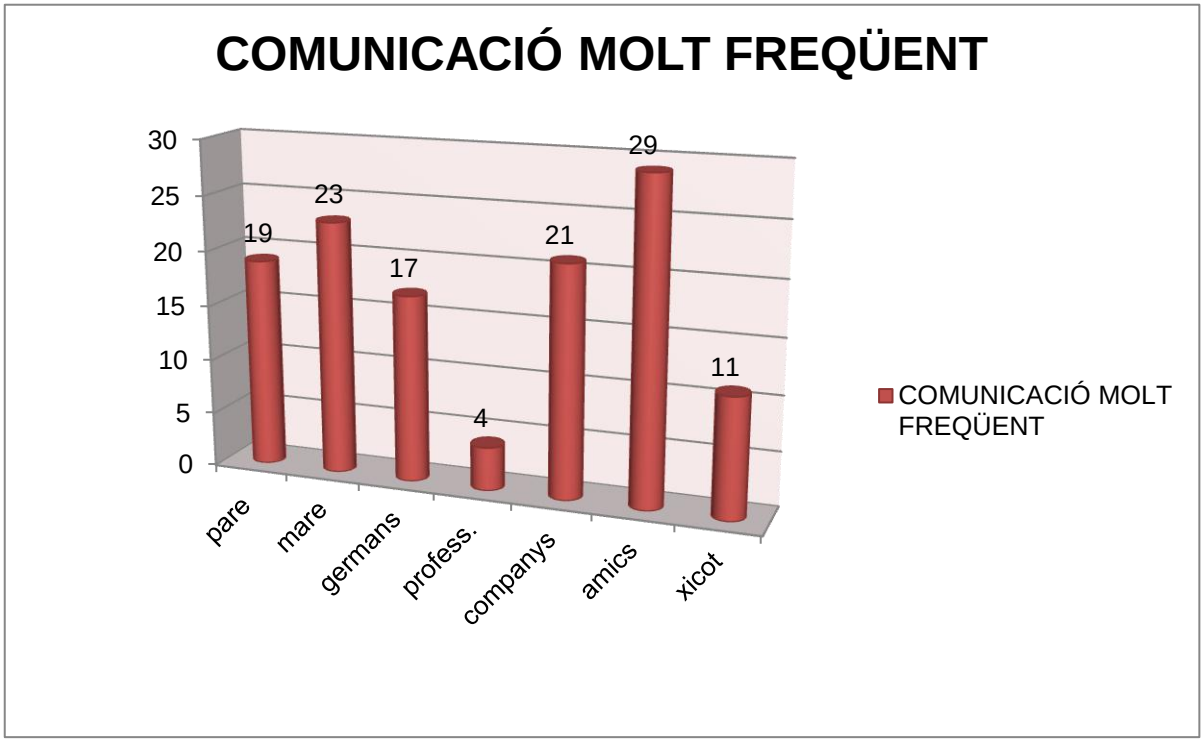

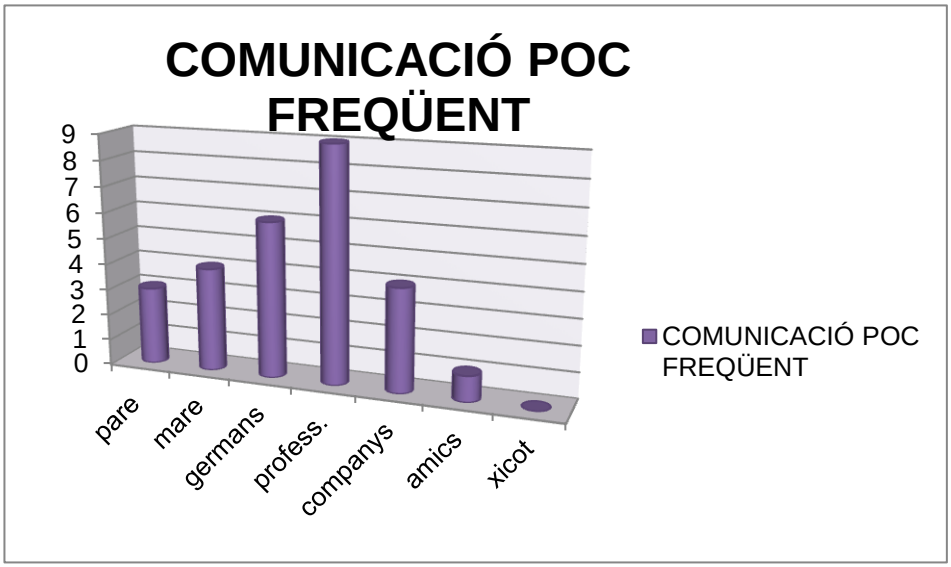
COMUNICACIÓ POC FREQÜENT
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
pare
mare
germans
profess.
companys
amics
xicot
COMUNICACIÓ POC FREQÜENT

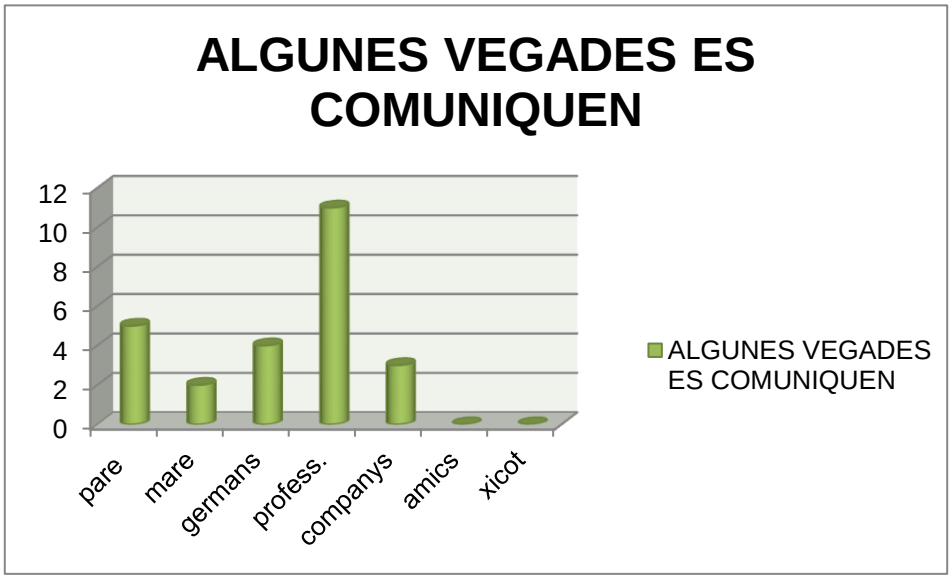
ALGUNES VEGADES ES COMUNIQUEN
12
10
8
6
4
2
0
pare
mare
germans
profess.
companys
amics
xicot
ALGUNES VEGADES ES COMUNIQUEN

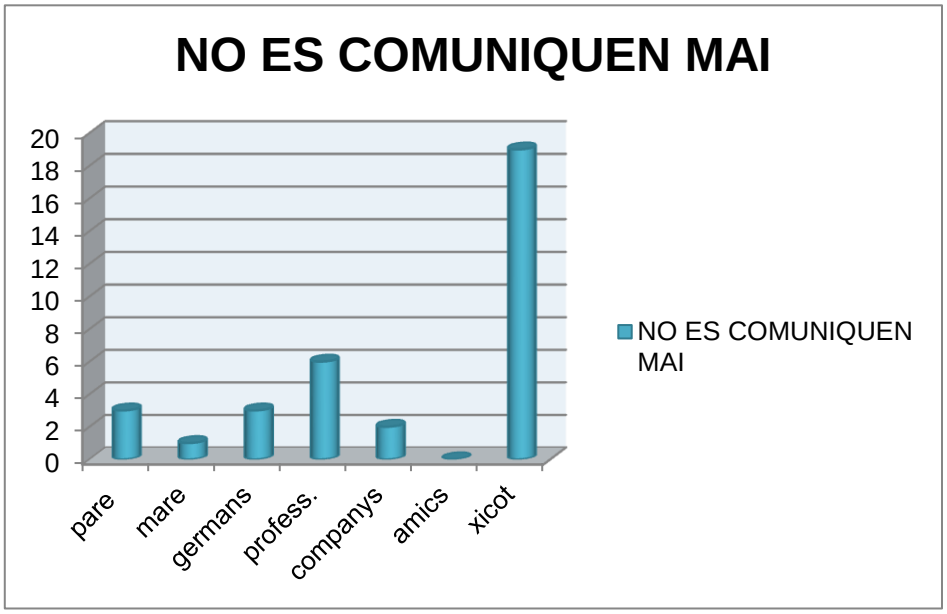
NO ES COMUNIQUEN MAI
20
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
pare
mare
germans
profess.
companys
amics
xicot
NO ES COMUNIQUEN MAI

- La **quarta pregunta** “Com et dirigeixes a...?” l’he introduït al full de dades de la mateixa manera però amb una columna més ja que en aquesta s’hi incloïa l’opció “Els adults que conec”. Vaig considerar que era necessari incloure aquesta opció en aquesta pregunta i no en l’anterior ja que, representa que si tractes sovint amb un adult, ja passa a formar part d’un dels àmbits en què ens relacionem. No és el mateix un adult com, per exemple, la llibretera a la qual coneixes des que tenies tres anys que, aquell senyor que trobes un dia pel carrer i li vols preguntar com arribar a un carrer en concret.

  Així com en l’anterior pregunta, he assignat un valor numèric a cada opció, tal i com es veu en la següent taula:

	De tu 1	De vós 2	De vostè 3	0 No contesta (NC)
Pare				
Mare				
Germà/ns/es				
Professor/a				
Companys de classe				
Amics/gues				
Amb qui estàs sortint				
Els adults que conec				

  Així com en la pregunta anterior, les opcions que no han estat marcades han estat interpretades amb el valor numèric 0 ja que el signe d’interrogant no és apte en l’Excel.

Pare	Mare	Germans	Professors	Companys	Amics	Xicot/a	Adults
3	3	1	2	1	1	0	3
1	1	0	1	1	1	1	3
1	1	1	1	1	1	0	1
1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	0	1	1	0	0
2	2	1	0	0	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	0	3
1	1	1	1	1	1	0	3
1	1	1	1	1	1	0	1

0	1	1	1	0	1	1	1
1	0	1	1	1	1	0	1
1	1	1	1	1	1	0	1
1	1	0	1	1	1	0	1
0	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	0	1
1	1	1	1	1	1	0	3
1	1	1	1	1	1	0	1
1	1	1	1	1	1	0	1
1	1	1	1	1	1	0	1
1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	3	1	1	0	3
1	1	1	1	1	1	1	1
3	3	1	0	0	1	1	1
0	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	3	0	1	0	3
1	1	1	1	1	1	0	3

Un cop més, emprant la fórmula COMPTA.SI, he pogut fer el recompte, en base a cada persona, dels tractaments que empren els enquestats per a dirigir-se.

	Pare	Mare	Germans	Professors	Companys	Amics	Xicot/a	Adults
De tu	24	26	28	24	26	30	13	21
De vós	1	1	0	1	0	0	0	0
De vostè	2	2	0	2	0	0	0	8
NC	3	1	2	3	4	0	17	1

I, de nou, he dividit els gràfics en base al tipus de tractament:

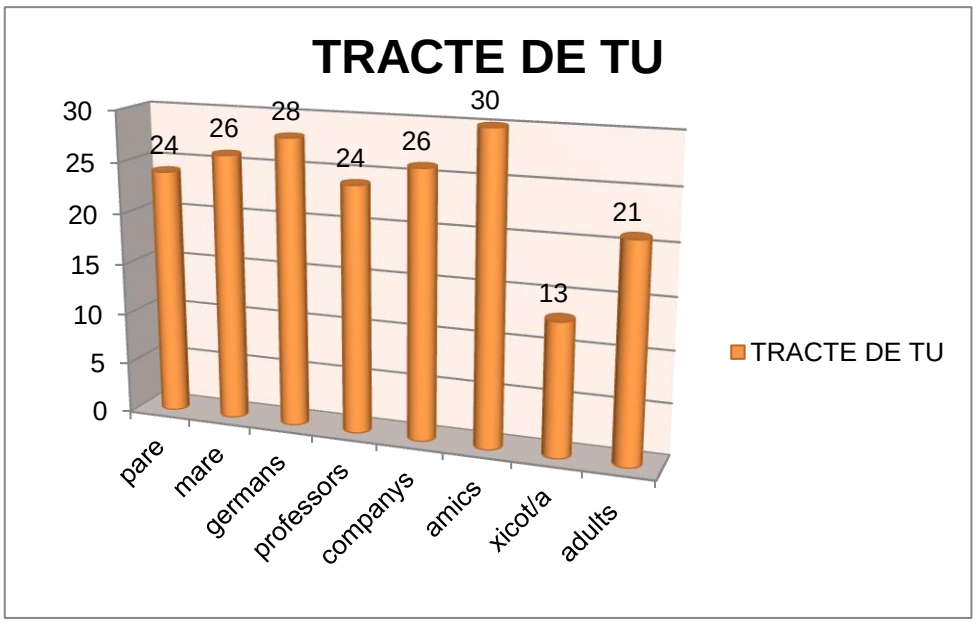

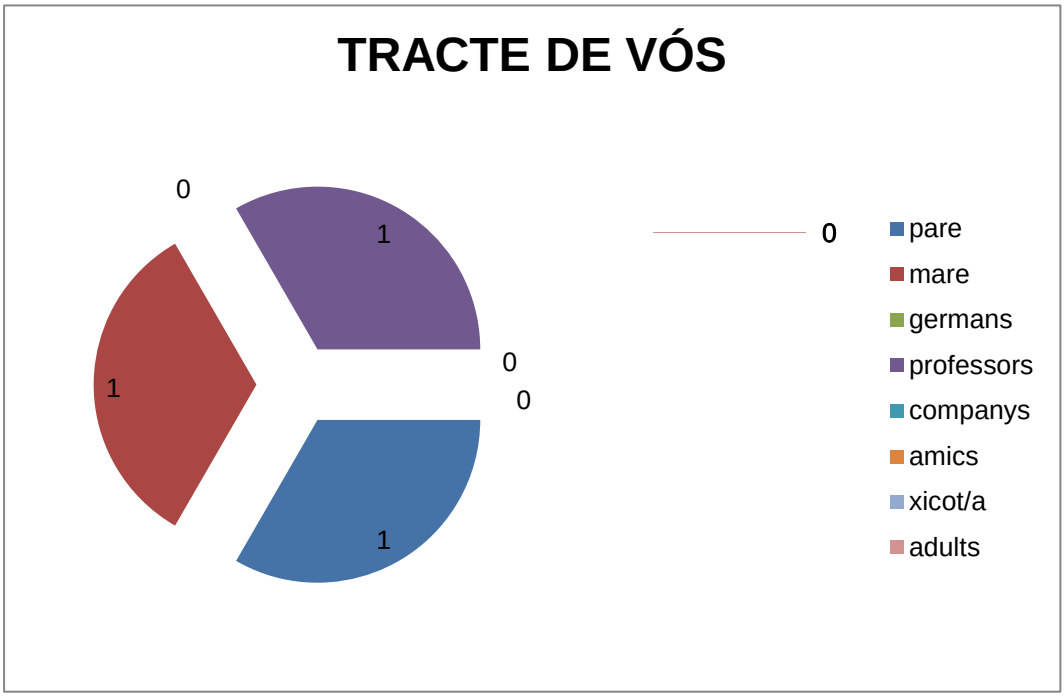
TRACTE DE VÓS
0
1
1
0
0
1
0
pare
mare
germans
professors
companys
amics
xicot/a
adults

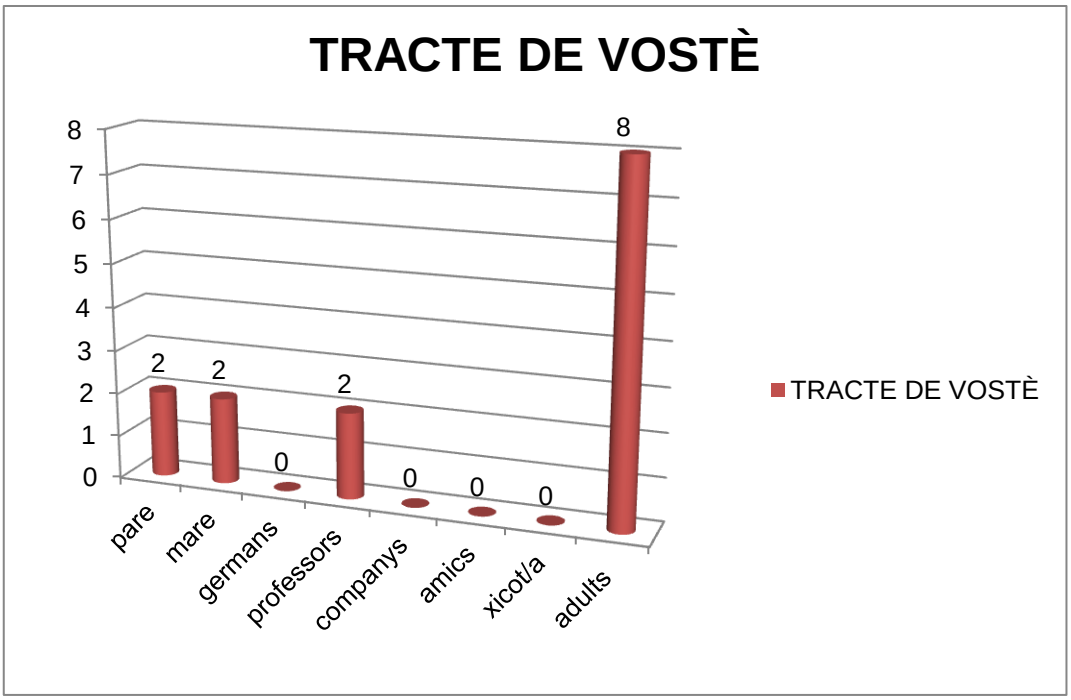
TRACTE DE VOSTÈ
8
7
6
5
4
3
2
1
0
2
2
0
2
0
0
0
8
pare
mare
germans
professors
companys
amics
xicot/a
adults
TRACTE DE VOSTÈ

- La **cinquena pregunta** “Quines de les següents expressions empres per dirigir-te a...?” presenta les mateixes opcions de persona i, evidentment, expressions molt formals com “Li pregaria que em deixés sol/a un moment, si us plau” a d’altres menys formals com “Calla ja!” o “Surt de sobre!”. I, com en totes les preguntes he atorgat un valor numèric a cadascuna d’aquestes expressions per elaborar-ne, posteriorment, els gràfics.

  En aquesta pregunta però, he concretat i acotat més l’opció de resposta ja que només he permès als enquestats que n’escollissin una. Considero que d’aquesta manera, hauran de rumiar quina és la que empren més. Els valors numèrics són els següents:

	Deixa’m estar en pau! 1	No veus que molestes? 2	Podries marxar, si us plau? 3	Li pregaria que em deixés sol/a un moment, si us plau 4	Surt de sobre! 5	Calla ja! 6	Vés-te’n! 7	Em pot deixar això, si us plau? 8
Pare								
Mare								
Germà/ns/es								
Professor/a								
Companys de classe								
Amics/gues								
Amb qui estàs sortint								
Els adults que conec								

Les preguntes no respostes, de nou, han passat a simbolitzar el 0.

Pare	Mare	Germans	Professors	Companys	Amics	Xicot/a	Adults
1	1	8	4	1	1	0	3
8	8	0	8	4	6	8	8
7	8	1	3	6	5	0	3
1	2	6	3	8	7	3	4
3	1	6	8	1	6	7	3
3	3	5	8	8	8	8	8
3	3	1	8	3	3	0	8
8	8	3	0	3	1	3	3
3	3	3	3	3	3	3	3
8	8	1	0	8	8	0	4
7	7	6	1	6	6	0	3
3	3	2	3	2	2	0	3
0	3	3	3	0	3	3	3
3	0	2	3	3	1	0	4
2	5	7	8	6	1	0	4
2	2	0	8	1	1	1	3
0	8	8	8	6	2	1	1
1	1	6	4	6	6	6	4
3	3	1	4	1	1	0	4
2	3	7	3	5	8	0	4
0	0	0	0	0	0	0	0
1	2	6	3	7	5	0	0
8	8	1	6	8	8	0	8
3	3	1	3	2	6	3	3
3	3	1	4	2	1	0	4
3	3	1	4	2	8	1	3
0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	0	0	3	0	8
1	3	2	3	5	5	0	7
3	3	2	8	2	7	0	8

Amb la fórmula ja anomenada, he pogut agrupar les vegades que s'ha escollit cada expressió en la següent taula:

	Pare	Mare	Germans	Professors	Companys	Amics	Xicot/a	Adults
Deixa'm...	5	4	8	1	4	7	3	1
No veus...	3	3	4	0	5	2	0	0
Podries...	11	12	3	10	4	4	5	11
Li pregaria..	0	0	0	5	1	0	0	8
Surt de...	0	1	1	0	2	3	0	0
Calla ja!	0	0	5	1	5	5	1	0
Vés-te'n!	2	1	2	0	1	2	1	1
Em pot...	4	6	2	8	4	5	2	6
NC	5	3	5	5	4	2	18	3

Els gràfics han estat dividits en base a les expressions:

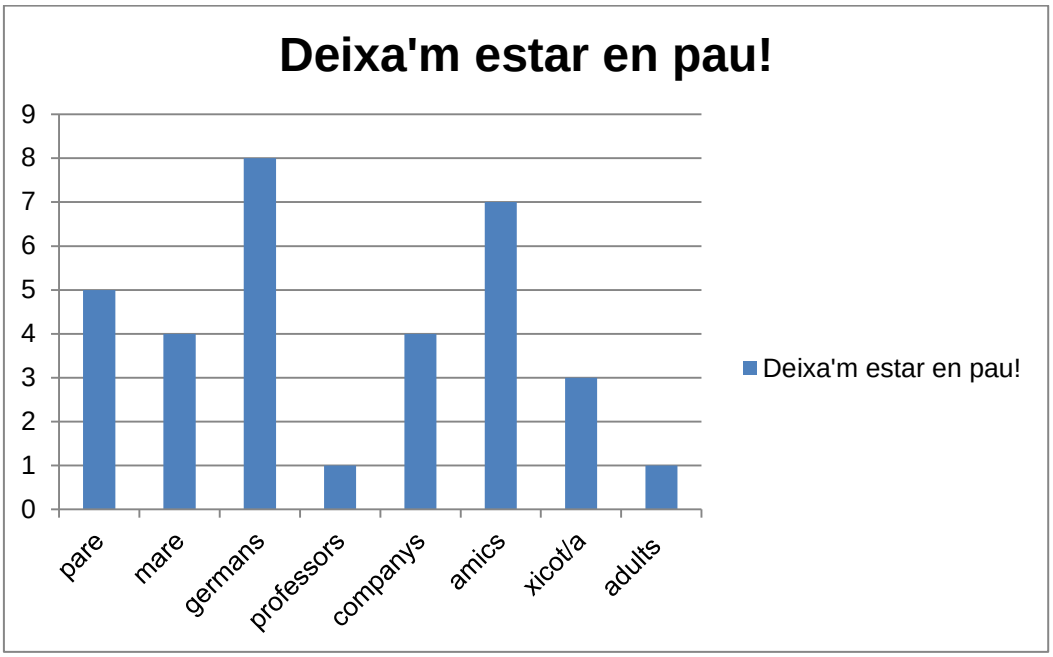

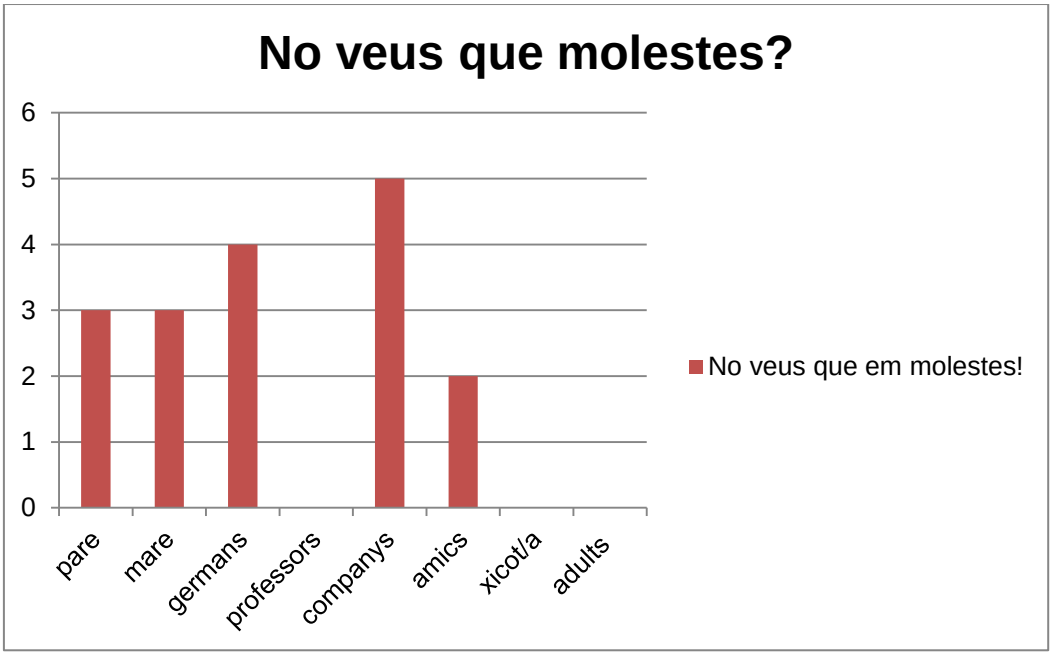

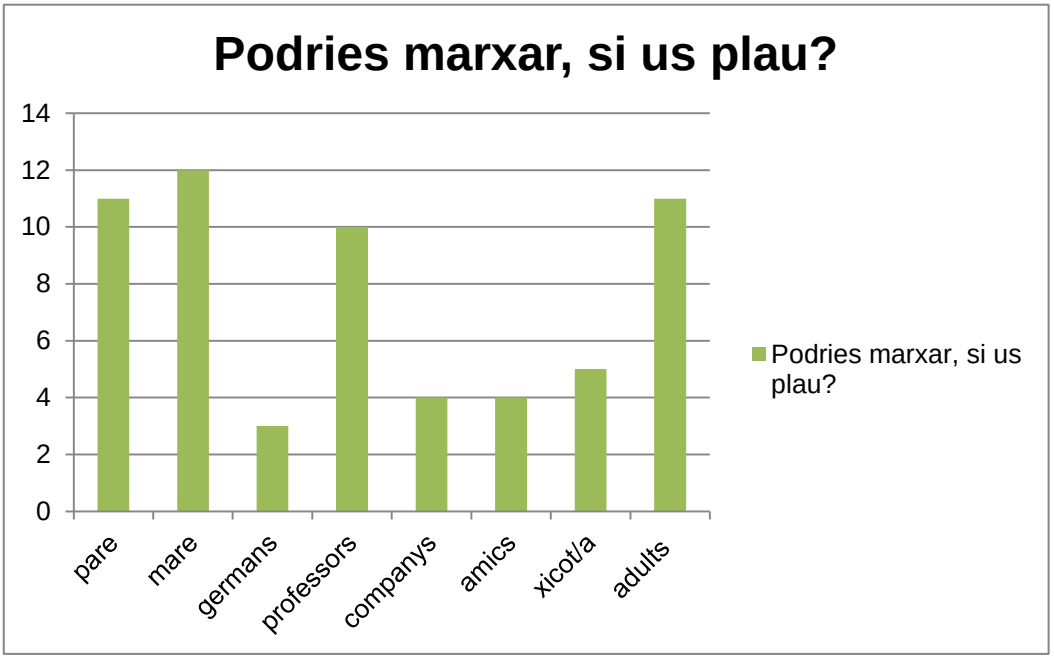
Podries marxar, si us plau?
14
12
10
8
6
4
2
0
pare
mare
germans
professors
companys
amics
xicot/a
adults
Podries marxar, si us plau?

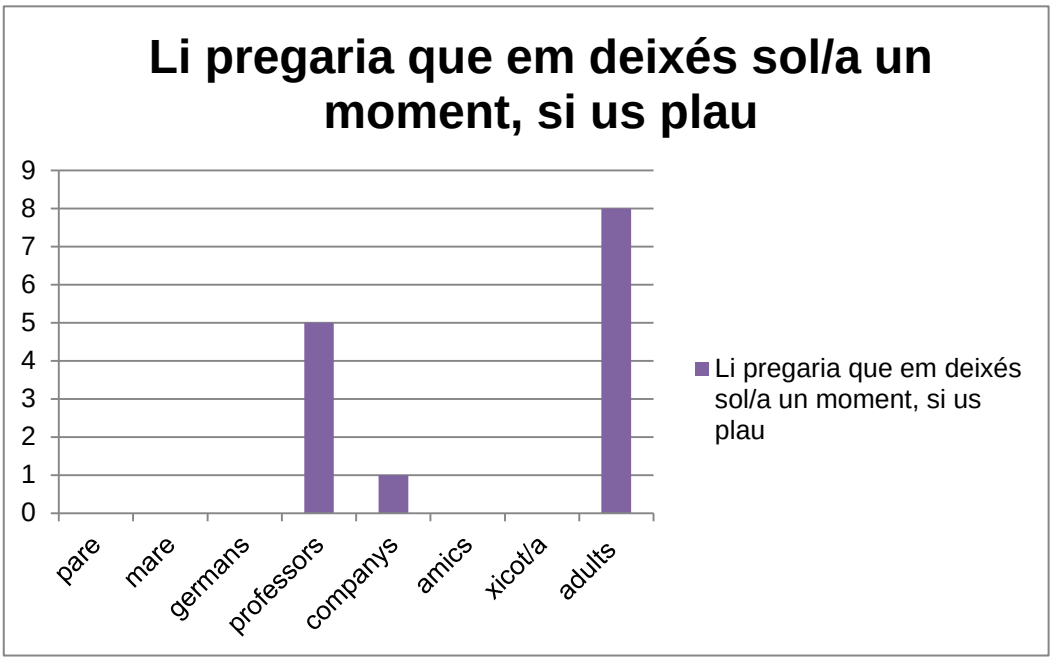
Li pregaria que em deixés sol/a un moment, si us plau
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
pare
mare
germans
professors
companys
amics
xicot/a
adults
Li pregaria que em deixés sol/a un moment, si us plau

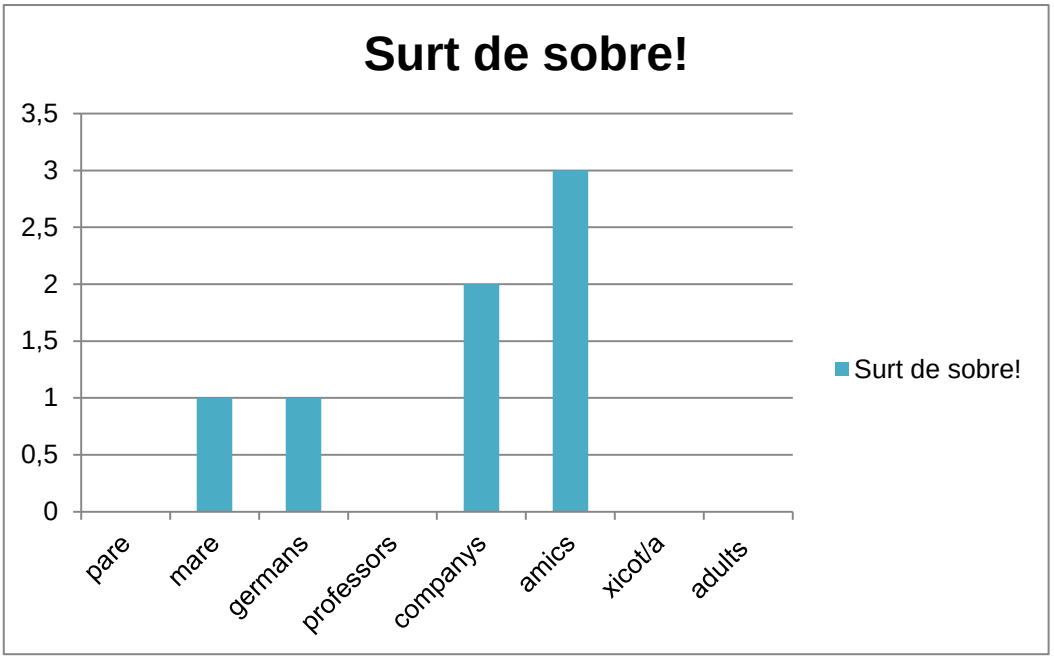
Surt de sobre!
3,5
3
2,5
2
1,5
1
0,5
0
pare
mare
germans
professors
companys
amics
xicot/a
adults
Surt de sobre!

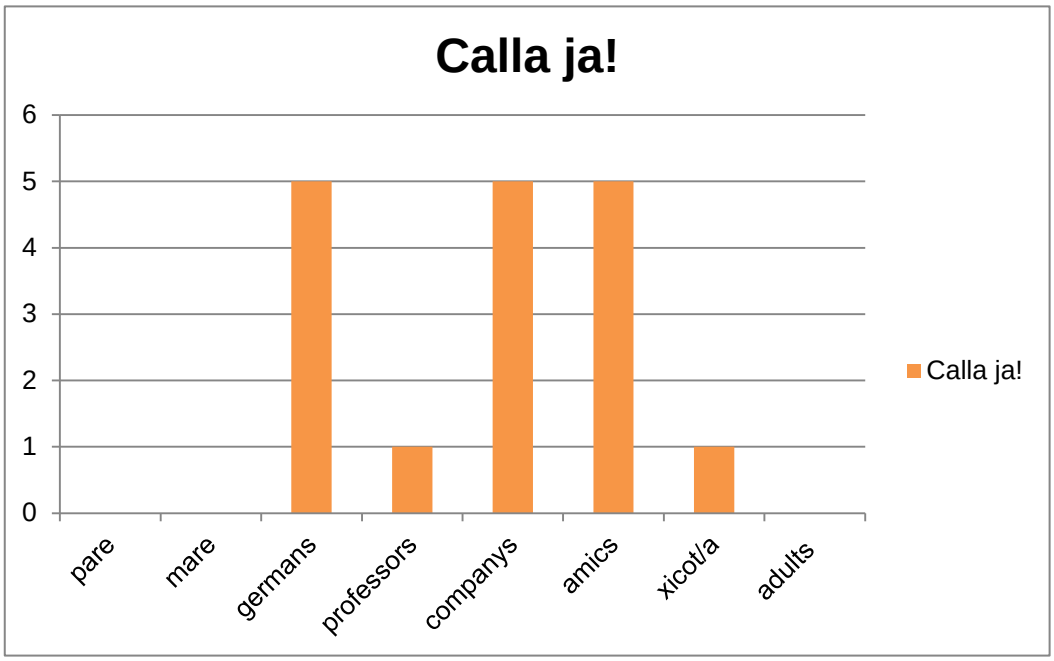
Calla ja!
6
5
4
3
2
1
0
pare
mare
germans
professors
companys
amics
xicot/a
adults
Calla ja!

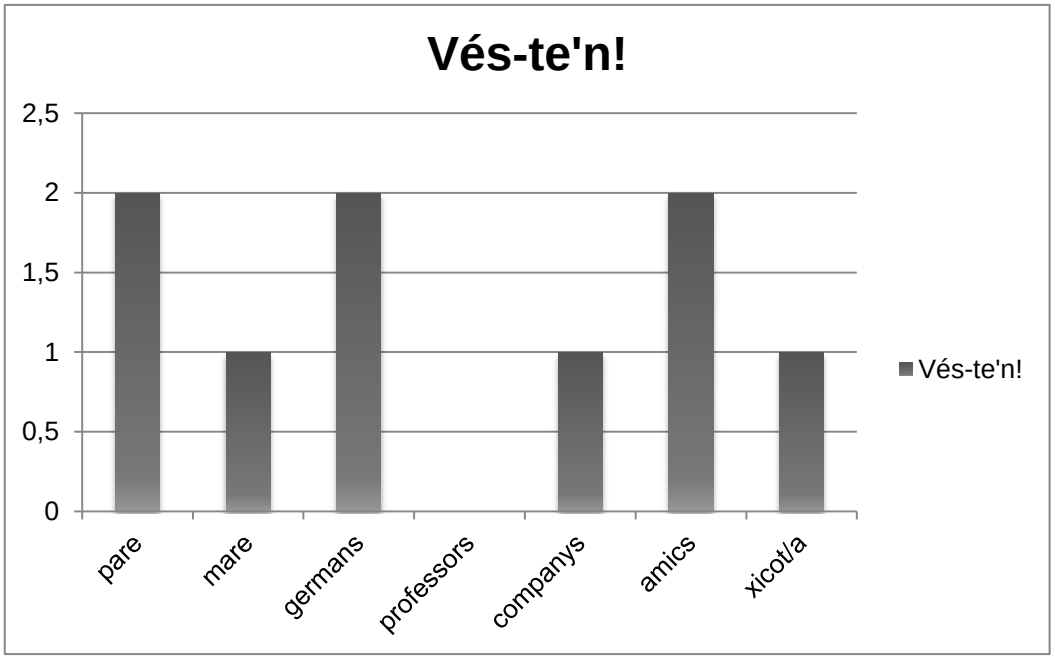

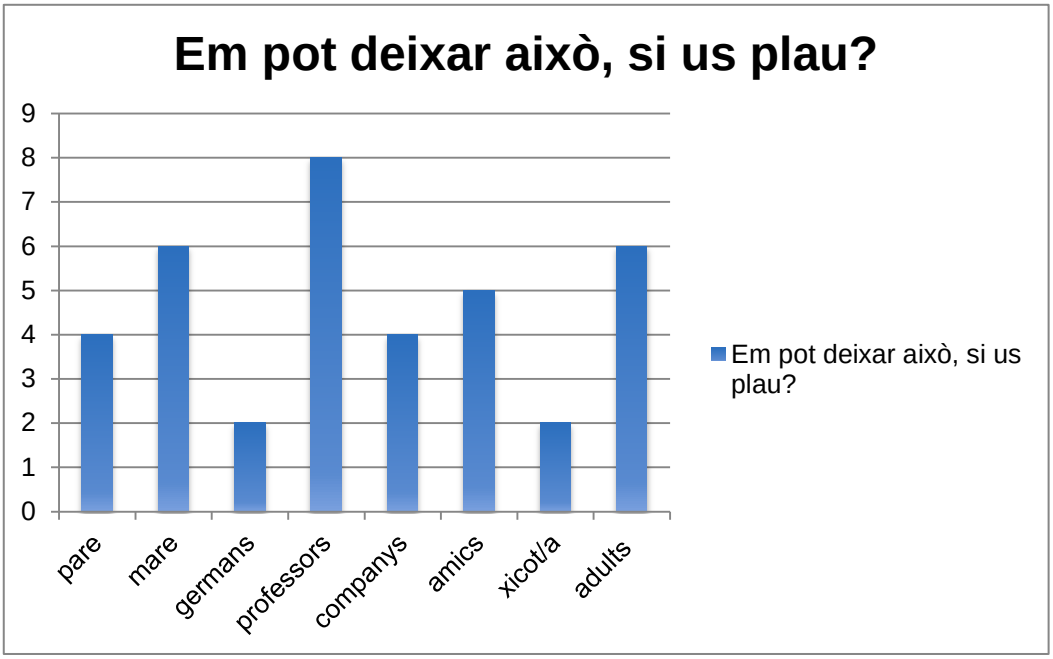

- La **sisena pregunta** "A qui has sentit dir les següents expressions?" tenia un objectiu molt clar: conèixer si les llengües, en el meu cas la catalana, evolucionen al mateix temps que ho fan les generacions o són sistemes estables i invariables tot i el pas del temps. Aquesta darrera pregunta quantitativa, també té uns valors numèrics per a cada expressió que, als gràfics, posaré en relació amb les persones.

Aquesta qüestió ha estat la més complexa de totes a l'hora de passar-la a l'Excel ja que vaig considerar que en aquesta, les persones que responguessin el qüestionari, havien de tenir la possibilitat de marcar més d'una opció; i cosa que, de retruc, em permetria fer-me una idea més clara respecte les expressions que s'han perdut (si n'hi ha cap) i les que són més actuals i s'empren més. Els valors numèrics són els següents:

	I tal dia farà un any.... 1	Deixa'm ja en pau! 2	Surt de sobre! 3	És l'hòstia! 4	Flipo mandarines! 5	Si em punxen, no em treuen sang... 6	Qui no vulgui pols, que no vagi a l'era 7	Estic flipant... 8	Haver-n'hi un tip 9
Pare									
Mare									
Germà/ns/es									
Professor/a									
Companys de classe									
Amics/gues									
Amb qui estàs sortint									
Adults que conec									
A ningú									

Com ja he comentat, aquesta pregunta no l'he pogut passar a l'Excel com totes les anteriors ja que, en les anteriors, només inseria un nombre a cada casella i en aquesta, per la multiplicitat d'opció de resposta que oferia, a cada casella n'hauria d'inserir més d'un.

Així que, després de preguntar a experts en el programa Excel, vaig haver d'introduir les dades d'una manera diferent: vaig emprar 81 columnes dividint cada expressió en nou columnes –una per a cada opció de persona- per a poder introduir totes les dades i no perdre'n cap.

Degut a la magnitud de la taula, no l'he pogut col·locar sencera; així que l'he partiré en base a les opcions de persones.

Pare 1	**Pare 2**	**Pare 3**	**Pare 4**	**Pare 5**	**Pare 6**	**Pare 7**	**Pare 8**	**Pare 9**
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	1	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	1	0	0	0
0	0	0	0	1	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	0	0	0	0	1	0
1	0	1	0	0	1	1	0	1
1	0	1	1	0	0	1	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	1	1	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	0	0	0	0	0	1
0	1	1	1	0	0	0	1	0
1	0	0	0	0	0	1	0	1
0	0	1	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	0	0	0	1	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	1	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	0	0	0	0	1
1	0	0	0	0	0	0	1	0
Mare 1	**Mare 2**	**Mare 3**	**Mare 4**	**Mare 5**	**Mare 6**	**Mare 7**	**Mare 8**	**Mare 9**
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	1	1	0	0

0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	1	0	0	0	0	0
1	0	0	0	1	0	0	0	1
0	0	0	1	0	0	0	0	0
1	0	1	0	0	0	0	1	0
1	0	0	0	0	1	1	0	1
0	1	1	0	0	0	1	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	1	1	0	1
1	0	0	0	0	1	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	0	0	0	1	0	1
1	1	1	1	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	1	0	1
0	1	0	1	1	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	1	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	1	0	0	0	1	0
1	0	0	0	0	1	1	0	0
1	0	0	0	0	0	1	0	0
1	1	1	1	0	0	0	0	1
1	0	0	0	0	0	0	1	0

Germans 1	Germans 2	Germans 3	Germans 4	Germans 5	Germans 6	Germans 7	Germans 8	Germans 9
0	0	0	0	1	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	0	0	0	0	0	0
0	1	1	0	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	1	1	1	0	0	1	0
0	0	0	0	1	0	0	0	0
0	1	1	1	1	0	0	1	0
0	1	0	1	0	0	0	1	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	1	0	0	0	1	0
0	1	1	1	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	1	1	0	0	1	0
1	1	1	1	0	0	0	1	0
0	0	0	1	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	1	0	1	0	0	0	1	0
0	1	1	1	0	0	0	1	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	1	0	0	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	0	0	0	1	1
0	1	1	1	1	0	0	1	0

Professors 1	Professors 2	Professors 3	Professors 4	Professors 5	Professors 6	Professors 7	Professors 8	Professors 9
0	0	0	0	0	1	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	1
1	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	1	1	1	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	1	0	1	1	0	1
1	0	0	0	0	1	0	0	1
1	0	0	1	0	0	1	0	1
0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	1	1	0	1
0	0	0	0	0	0	0	1	0
1	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	1	0	1
1	0	0	0	0	0	0	0	0

Companys 1	Companys 2	Companys 3	Companys 4	Companys 5	Companys 6	Companys 7	Companys 8	Companys 9
0	0	1	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	1	1	1	0
0	0	0	1	0	0	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	1	1	1	0	0	0	1	0
0	0	0	1	0	0	0	0	0
0	1	1	1	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	1	1	0	0	1	0
0	1	0	1	0	0	0	1	0
0	1	1	1	1	0	0	1	0
0	1	0	1	0	0	0	1	0
0	1	0	1	0	0	0	1	0
0	0	0	0	1	0	0	0	0
0	1	1	1	0	0	0	1	0
0	1	1	1	0	0	0	1	0
0	1	1	1	1	1	0	1	0
1	1	0	1	1	0	0	1	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	1	0	0	0	1	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	0	1	0	0	0	0	0	0
0	1	1	1	1	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	0	1	1	0	0	1	0
0	1	1	1	1	0	0	1	0
0	1	1	1	1	0	0	1	0

Amics 1	Amics 2	Amics 3	Amics 4	Amics 5	Amics 6	Amics 7	Amics 8	Amics 9
0	0	1	0	0	0	0	0	0
1	0	0	1	0	1	1	1	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	0	0	0	0	0	0
0	1	1	1	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	1	1	1	0	0	0	1	0
0	0	0	1	1	0	0	1	0
1	0	1	1	1	0	0	1	0
0	1	0	1	0	0	0	1	0
0	1	1	1	1	0	0	0	0
0	0	0	0	1	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1	1	1	1
0	1	1	1	0	0	0	1	0
1	1	1	1	0	1	1	1	0
0	1	1	1	1	0	0	1	0
0	1	1	1	1	1	0	1	0
1	1	1	1	1	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	1	0	0	0	0
0	0	0	1	0	0	0	1	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	1	0	0	0	0	0
0	0	0	1	0	0	0	0	0
0	1	0	1	1	0	0	1	0
0	0	0	1	1	0	0	1	0
1	1	0	1	1	0	1	1	1
1	1	1	0	1	0	0	1	0
0	1	1	1	1	0	0	1	0

Xicot/a 1	Xicot/a 2	Xicot/a 3	Xicot/a 4	Xicot/a 5	Xicot/a 6	Xicot/a 7	Xicot/a 8	Xicot/a 9
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	1	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	1	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	1	1	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	1	1	1	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	1	1	1	1	0	1	0
1	1	1	1	1	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	1	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	0	1	1	0	0	1	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0

Adults 1	Adults 2	Adults 3	Adults 4	Adults 5	Adults 6	Adults 7	Adults 8	Adults 9
0	0	0	1	0	0	0	0	0
1	0	0	1	0	1	1	1	0
0	0	0	0	0	1	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	1	0	0	1	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1	0	1	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	1	1	1	1	1	0
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	0	0	0	1	0
1	1	1	1	1	1	1	1	1
0	0	0	1	0	0	0	1	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	1	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	1	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	1	0	0	1
1	0	0	0	0	1	1	0	1

A ningú 1	A ningú 2	A ningú 3	A ningú 4	A ningú 5	A ningú 6	A ningú 7	A ningú 8	A ningú 9
0	1	0	0	0	0	1	1	1
0	0	0	0	0	1	0	0	0
0	0	0	0	0	1	0	0	0
0	0	0	0	0	1	0	0	0
0	0	0	0	0	0	1	0	0
0	1	0	0	1	1	1	0	0
0	0	0	0	1	1	1	0	1
0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	1	0	0	0
1	0	1	0	1	1	1	0	1
0	0	0	0	0	0	0	1	0
0	0	0	1	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	1	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	1	1	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	1	1	0	1
1	0	1	0	1	1	1	0	0
0	1	0	1	0	1	0	0	1
1	0	1	0	1	1	1	0	0
1	0	0	0	1	1	1	0	0
1	1	1	1	1	1	1	1	1
0	0	1	0	1	1	1	0	1
0	0	0	0	1	1	0	1	1
0	0	0	0	0	0	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	1	0	0	0
0	0	0	0	0	1	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0

I, usant la mateixa fórmula que en les altres preguntes, els resultats totals són, entenent que l'opció 1 és que l'enquestat l'ha sentit i l'opció 0 és que no l'ha sentit:

Pare 1	Pare 2	Pare 3	Pare 4	Pare 5	Pare 6	Pare 7	Pare 8	Pare 9
15	4	7	3	2	5	6	6	8
15	26	23	27	28	25	24	24	22

Mare 1	Mare 2	Mare 3	Mare 4	Mare 5	Mare 6	Mare 7	Mare 8	Mare 9
16	6	6	7	2	5	9	4	9
14	24	24	23	28	25	21	26	21

Germans 1	Germans 2	Germans 3	Germans 4	Germans 5	Germans 6	Germans 7	Germans 8	Germans 9
3	15	10	13	6	0	0	13	2
27	15	20	17	24	30	30	17	28

Professors 1	Professors 2	Professors 3	Professors 4	Professors 5	Professors 6	Professors 7	Professors 8	Professors 9
9	3	1	3	1	5	7	2	9
21	27	29	27	29	25	23	28	21

Companys 1	Companys 2	Companys 3	Companys 4	Companys 5	Companys 6	Companys 7	Companys 8	Companys 9
3	17	12	18	9	2	1	18	1
27	13	18	12	21	28	29	12	29

Amics 1	Amics 2	Amics 3	Amics 4	Amics 5	Amics 6	Amics 7	Amics 8	Amics 9
7	16	14	20	14	4	4	20	3
23	14	16	10	16	26	26	10	27

Xicot/a 1	Xicot/a 2	Xicot/a 3	Xicot/a 4	Xicot/a 5	Xicot/a 6	Xicot/a 7	Xicot/a 8	Xicot/a 9
9	3	2	7	6	2	1	5	2
21	27	28	23	24	28	29	25	28

Adults 1	Adults 2	Adults 3	Adults 4	Adults 5	Adults 6	Adults 7	Adults 8	Adults 9
10	5	3	8	3	7	7	9	5
20	25	27	22	27	23	23	21	25

A ningú 1	A ningú 2	A ningú 3	A ningú 4	A ningú 5	A ningú 6	A ningú 7	A ningú 8	A ningú 9
5	5	5	3	9	19	14	4	10
25	25	25	27	21	11	16	26	20

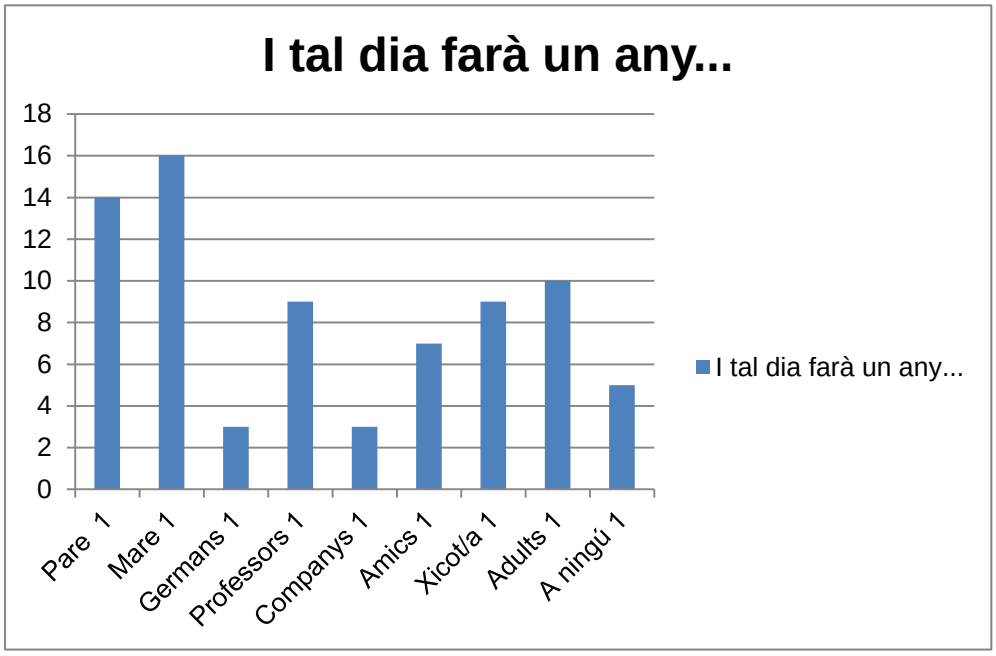

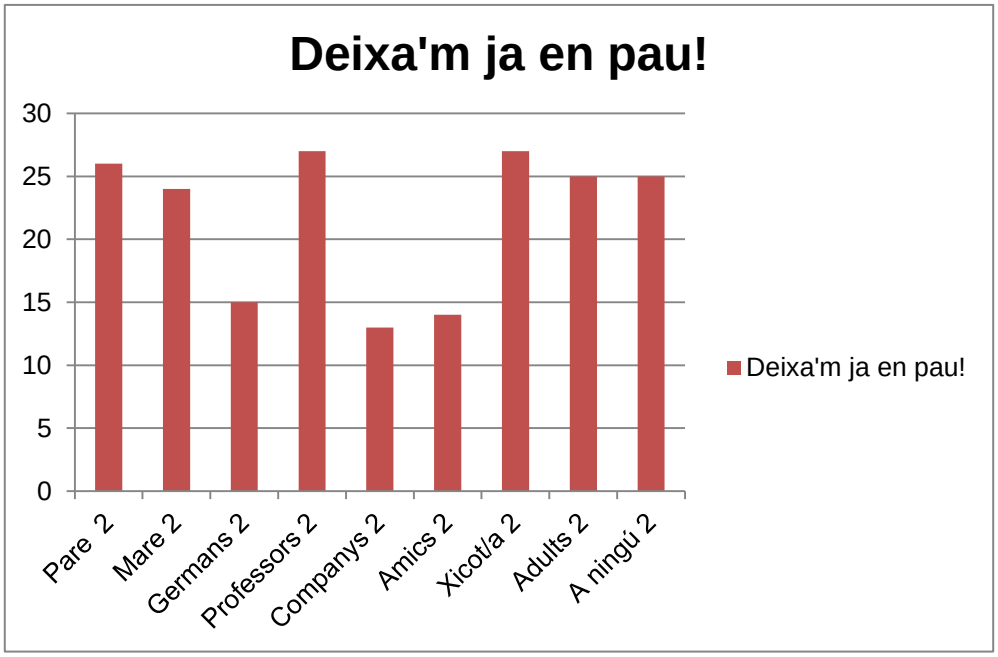
Deixa'm ja en pau!
30
25
20
15
10
5
0
Pare 2
Mare 2
Germans 2
Professors 2
Companys 2
Amics 2
Xicot/a 2
Adults 2
A ningú 2
Deixa'm ja en pau!

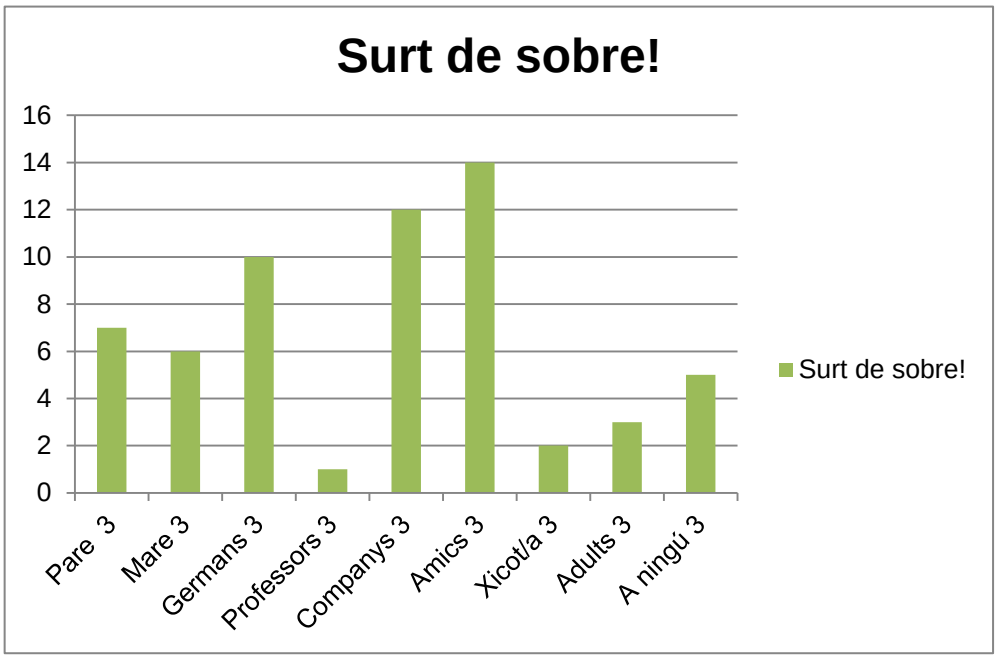
Surt de sobre!
16
14
12
10
8
6
4
2
0
Pare 3
Mare 3
Germans 3
Professors 3
Companys 3
Amics 3
Xicot/a 3
Adults 3
A ningú 3
Surt de sobre!

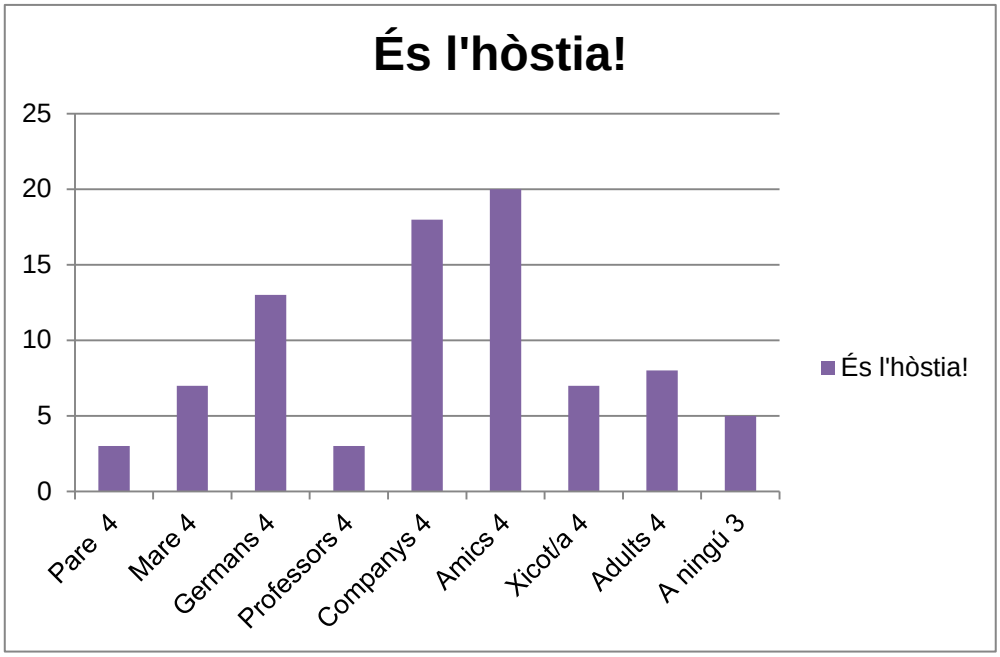
És l'hòstia!
25
20
15
10
5
0
Pare 4
Mare 4
Germans 4
Professors 4
Companys 4
Amics 4
Xicot/a 4
Adults 4
A ningú 3
És l'hòstia!

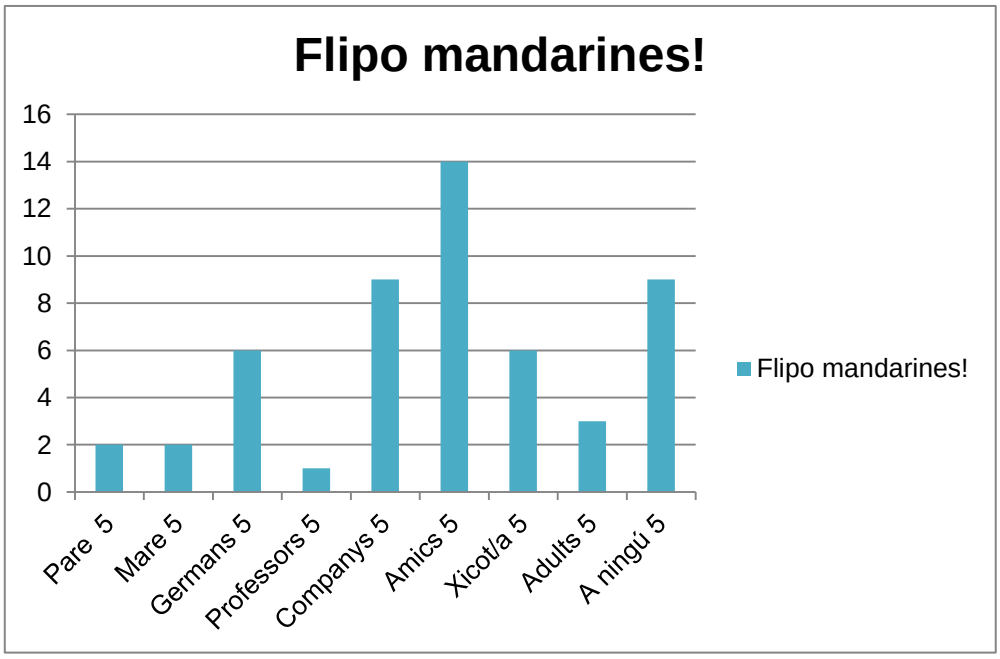
Flipo mandarines!
16
14
12
10
8
6
4
2
0
Pare 5
Mare 5
Germans 5
Professors 5
Companys 5
Amics 5
Xicot/a 5
Adults 5
A ningú 5
Flipo mandarines!

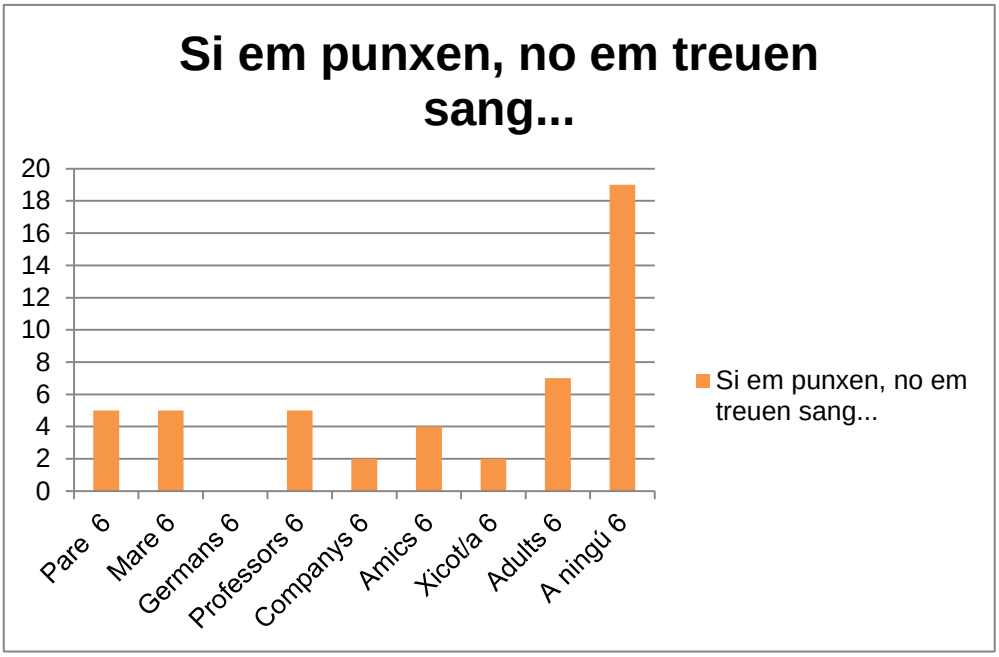
Si em punxen, no em treuen sang...
20
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
Pare 6
Mare 6
Germans 6
Professors 6
Companys 6
Amics 6
Xicot/a 6
Adults 6
A ningú 6
Si em punxen, no em treuen sang...

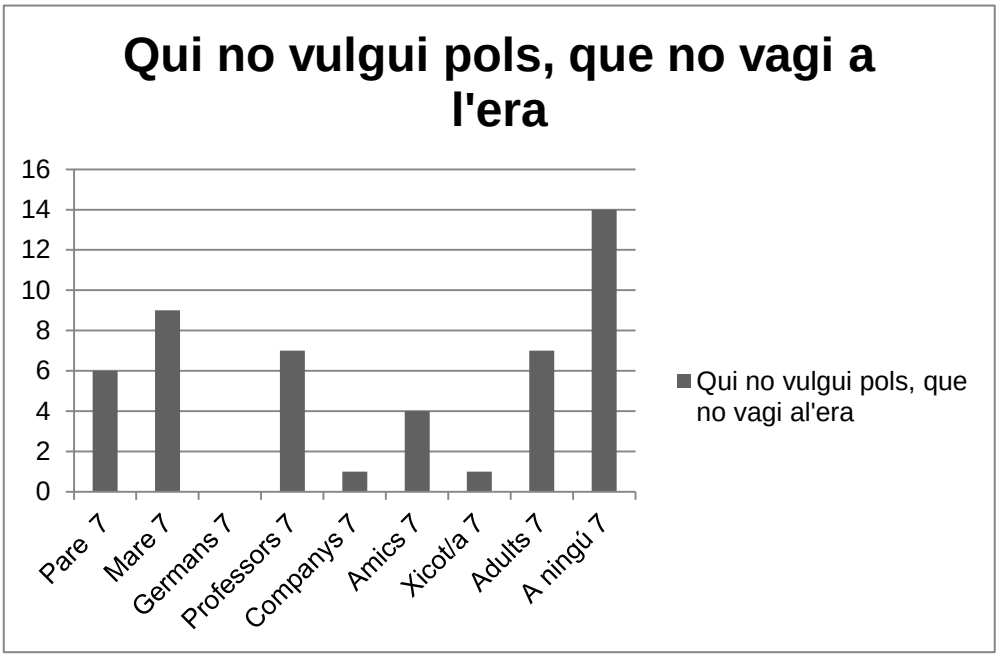
Qui no vulgui pols, que no vagi a l'era
16
14
12
10
8
6
4
2
0
Pare 7
Mare 7
Germans 7
Professors 7
Companys 7
Amics 7
Xicot/a 7
Adults 7
A ningú 7
Qui no vulgui pols, que no vagi al'era

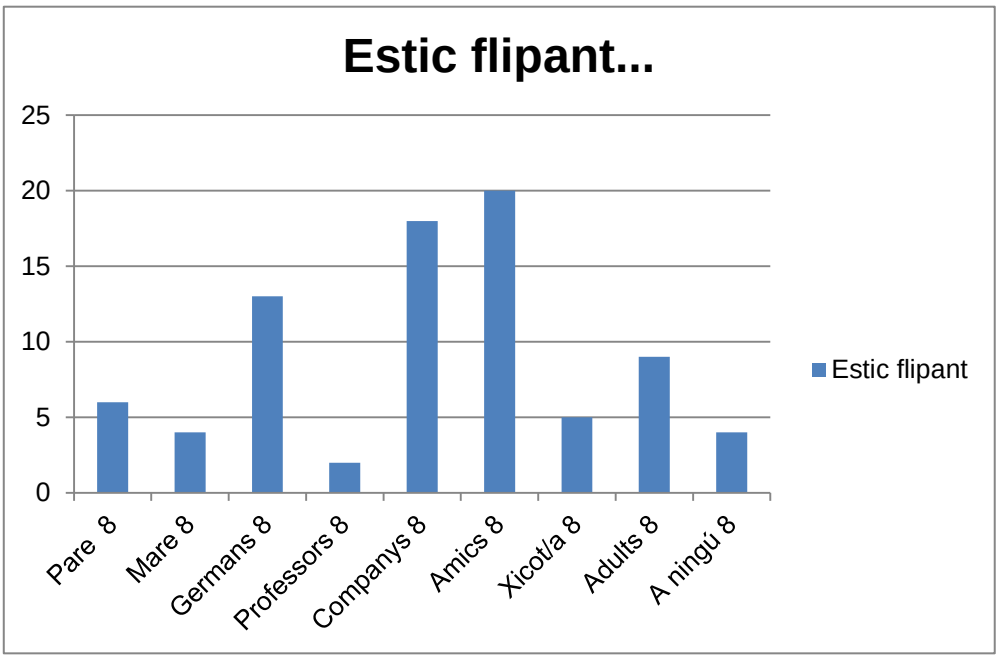

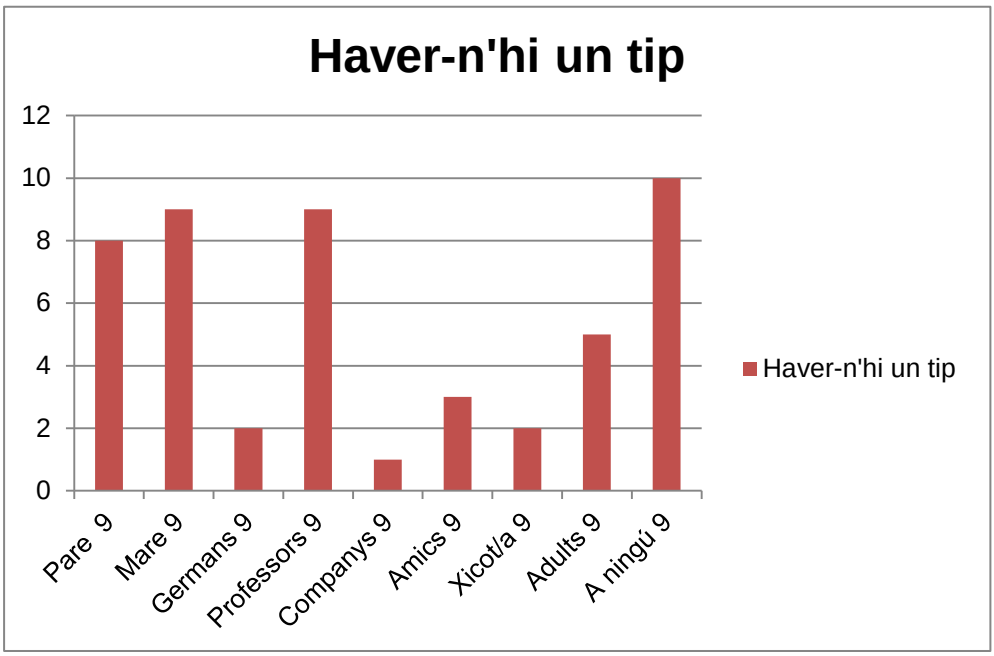

- La **setena pregunta,** " Analitzant el teu dia a dia i després de reflexionar un xic sobre el que has sentit dir als adults i als joves sobre com i de què parlaven amb els seus pares i els seus fills; consideres que avui dia la manera i el tema de les converses familiars ha canviat o segueix essent igual? Argumenta la teva resposta.(opcional)", vaig considerar que ja que era la primera qualitativa, havia de ser opcional ja que aquelles persones que no volguessin respondre, no

s'hi veiessin obligades. Tot i així, ha respost molta més gent de la que jo m'esperava.

Com ja he dit, al ser una pregunta qualitativa, no podia presentar-la, com les anteriors, en format Excel; sinó que hagut d'elaborar jo mateixa uns paràmetres per analitzar-la. El primer paràmetre i principal que he fet servir per analitzar les enquestes, ha estat saber qui ha respost i qui no. Com ja he dit, i per sorpresa d'una servidora, vint-i-set de les trenta persones enquestades han fet algun tipus d'observació.

El segon paràmetre a tenir en compte era conèixer quins, dels que havien respost, creien que sí que havia canviat i quins consideraven que tot seguia igual. Dels vint-i-set que havien fet algun comentari, vint-i-tres creien que sí que s'havia esdevingut algun canvi envers quatre persones que creien que tot seguia igual o que certs aspectes s'havien vist modificats i d'altres no.

Tot centrant-me en les persones que consideren que no hi hagut cap canvi, un dels enquestats creu que *"Poden canviar alguns aspectes formals, com sempre ha passat entre generacions, però en el fons es parla del mateix i amb el mateix grau d'incomunicació"*[50]. Aquesta persona, apunta que no tot ha canviat sinó que, els temes segueixen essent els mateixos i que, terme molt interessant, la **incomunicació** entre les generacions segueix essent igual.

Igual que aquest enquestat, n'hi ha un altre que comenta, amb altres paraules, el mateix: *"Les maneres varien i els temes es repeteixen"*[51].

Les altres dues persones que han respost que no ha canviat, consideren que tot segueix essent igual i, una apunta que ella té molt respecte als seus pares.

A més, l'enquestat número 17 apunta que la confrontació generacional existirà i existeix des de sempre.

Una altra persona comenta, a més, que abans es tenia més respecte *"cap a la gent més adulta, o de més poder"*[52]. El tema del poder, que només el comenta

[50] Resposta parafrasejada de l'enquestat/ada núm. 17
[51] Resposta parafrasejada de l'enquestat/ada núm. 27
[52] Resposta de l'enquestat/ada núm. 18

una persona, considero que és un aspecte a destacar ja que la societat sempre ha estat regida per algun tipus de poder, ja fos econòmic o polític.

Respecte les persones que creuen que sí ha canviat, hi ha respostes molt interessants que tot seguit comentarem; però en general es considera que:

- ✓ El respecte és diferent: abans es tractava de vostè als pares o avis; ara es tracta de tu: *"Abans es tenia més respecte als pares."*[53]
- ✓ La confiança i l'obertura amb la família han augmentat amb el pas del temps. Abans, les converses eren més serioses i ara es parla *"com es vol"*[54]. A més, un altra persona comenta que la relació basada en la confiança es reflecteix en el llenguatge que s'usa.
- ✓ Els temes avui dia, són molt variats i han desaparegut els temes "tabú".
- ✓ El tracte informal, relacionat amb l'ús del "tu", s'ha imposat per sobre del formal, relacionat amb el "vostè". També es comenta que "*abans des de l'escola educaven als infants des de bon principi amb respecte cap als adults"*[55]; és a dir que, l'escola prenia un paper important en l'educació respectuosa cap als adults.
- ✓ La cordialitat i l'educació a l'hora de dirigir-se a les persones més grans s'ha perdut.
- ✓ Avui dia s'empren molts més col·loquialismes (com "tio") que abans.
- ✓ La globalització en els temps que vivim han influenciat de manera positiva. Les xarxes socials i Internet, en general, han permès que ens comuniquem molt més sense que la distància en l'espai ho impedeixi.

Un/a de les persones enquestades, a més, apunta que *"Ara per ara, les converses de les famílies han canviat per complet. Abans es parlaven temés* ***més tancats*** *i no amb tanta confiança, tenien por de dir o fer preguntes sobre segons quins temes...La* ***manera de pensar*** *dels pares fa que aquesta confiança canviï entre pare/mare i fill*[56]*".* Aquesta persona comenta dues idees que, tot i que no reapareixen, considero

[53] Resposta parafrasejada de l'enquestat/ada núm. 5
[54] Resposta de l'enquestat/ada núm. 26
[55] Resposta de l'enquestat/ada núm, 9
[56] Resposta de l'enquestat/ada núm. 6

interessants de comentar: els temes més tancats dels què parla estan intrínsecament relacionats amb la confiança ja que a major confiança, més fluïdesa de temes. A part, parla de "maneres de pensar" ja que, representa, que amb cada generació la manera de pensar evoluciona: avui dia la relació entre un home i una dona no s'entén igual que a l'època dels nostres avis.

Un dels enquestats/ades comenta molts dels punts anomenats anteriorment: *"HA canviat. A l'època de la meva mare hi havia temes que no es podien tocar, eren tabús. S'adreçaven als pares amb molta més formalitat. Avui en dia, a casa, es pot parlar de qualsevol tema. En general, ha baixat el nivell de formalitat. Els meus fills no em tracten de vostè; això no vol dir que no hi hagi respecte. El llenguatge, en molts casos és menys acolorit i expressiu; menys frases fetes, per exemple."*[57] Aquesta persona comenta que tot i que el grau de formalitat ha disminuït, els seus fills la segueixen tractant amb respecte; és a dir que, les formes són diferents però la idea de respecte no s'ha perdut encara.

L'enquestat núm. 21 considera que avui dia *"hi ha més converses amb pares, entre germans no hi ha canvi, amb adults és més informal i amb els companys no hi ha canvi."*[58]

I, finalment, un altre/a enquestat/ada apunta que *"Els temes de conversa han canviat perquè les condicions de vida de les persones han millorat i han aparegut nous mitjans de comunicació."*[59] Així que, aquesta persona, ens aporta un nou factor perquè s'esdevingui el canvi: la millora de les condicions de vida.

- La **vuitena pregunta** "Observacions i/o opinió personal" ha estat resposta per molt poca gent però un d'ells opina que hi ha *"Expressions molt rares...i cada persona és especial. No puc generalitzar tant al respondre."*[60]Gràcies a ell/a, em vaig adonar que tot i haver passat una "prova pilot", l'enquesta seguia presentant unes preguntes massa generals ja que, com molt bé es comenta, cadascú és únic i diferent.

[57] Resposta parafrasejada de l'enquestat/ada núm. 13
[58] Resposta enquestat/ada núm. 21
[59] Resposta parafrasejada de l'enquestat/ada núm. 28
[60] Resposta enquestat/ada núm. 11

Un/a dels altres enquestats/ades comenta que *"És molt cultural. El país ho marca, és relatiu a cada cultura i generació. A vegades, la confiança fa fàstic"*[61].

[61] Resposta de l'enquestat/ada núm. 30

3.- La interpretació de les dades.

Un cop he presentat les dades i els gràfics de cada pregunta, em disposo a comentar les relacions possibles d'establir entre aquestes.

Com ja he comentat, després d'enquestar a disset homes i tretze dones, podem observar com tots tenen algun tipus d'estudi; terme indispensable, evidentment, per cursar qualsevol curs d'ESO o Batxillerat i per ser docent; més concretament, vuit dels enquestats han assolit el Cicle Superior de Primària, deu han obtingut el títol de l'ESO, sis han cursat alguna mena d'estudis postobligatoris (Batxillerat) i els altres sis enquestats han obtingut el títol universitari (i un, a més, té un Màster).

D'aquesta manera podem observar com ens trobem davant una població amb un grau mínim d'estudis i per tant, un grau mínim cultural. Aquesta suposada idea d'un cert grau cultural, hauria d'influir en els resultats. Tot i així, i per la mancança de suficients mitjans no podrem corroborar si realment és un factor determinant o no ja que no disposem de cap altra mostra per a contrastar-ho.

L'edat predominant dels enquestats és, a més, prou variada ja que totes les franges d'edat tenen, com a mínim, un individu que hi pertanyi. Vuit dels enquestats tenen entre 12 i 14 anys, deu entre 14-16 (dada que atribueixo al fet que pot agrupar el nombre de gent més elevat); sis asseguren tenir entre 16 i 20 anys; una afirma que té entre 22 i 35 anys, dos que estan entre els 35 i els 50 i tres comenten tenir més de cinquanta anys.

En la **tercera i quarta preguntes**, la freqüència de comunicació i els tipus de tractament que cadascú empra, la meva hipòtesi era clara: a mesura que la coneixença i el grau de comunicació entre els parlants era major, la col·loquialitat també ho era, i viceversa. Crec que, de totes les opcions, les que haurien de presentar una comunicació molt freqüent amb els enquestats haurien de ser:

- ✓ Els pares, ja que vulguem o no, són els nostres pares, ens entenen, han viscut tot el que nosaltres vivim o viurem i els seus consells sempre són, en un termini curt o llarg, els millors.

- ✓ Els germans perquè encara que la disputa fraternal és la discussió més típica i comuna a totes les llars; després sempre acaben sent el millor confessor de cadascun i els que semblen, en el moment, oferir els millors consells (juntament amb el dels amics).
- ✓ Els amics perquè, sobretot en l'adolescència sembla que siguin les úniques persones que ens poden entendre i comprendre.

D'aquesta manera, els professors considero que són els individus amb qui menys ens comuniquem (perquè hi passem poques hores i ja que considerem que la diferència d'edat és un impediment que no podrem resoldre). I, amb els companys hi hauria d'haver un grau intermedi de comunicació ja que, no hi tenim el mateix tracte que amb els amics (més íntim). En el moment en que establim un contacte íntim amb els companys, aquests passen a ser amics.

En darrer terme, considero que la relació amb el xicot/a hauria de ser molt íntima; fins i tot més íntima que no pas amb els pares i els amics ja que existeix aquesta estranya idea que un cop trobes la teva parella, trobes la teva "mitja taronja" que t'entendrà millor que ningú.

Les dades dels gràfics revelen que un 63'3% dels enquestats (19 persones) es comuniquen molt freqüentment amb els seus pares, 5 ho fan algunes vegades, 3 s'hi comuniquen poc i 3 no s'hi comuniquen, no en tenen o no han respost. Si ho comparem amb els tipus de tracte, podem observar que encara que el nombre de persones que es comuniquen molt sovint és inferior a 20, les persones que tracten de tu al seu pare són un 80% (24), mentre que les que el tracten de vostè són dues, de vós només una i tres no han respost. Això ens demostra que encara que el grau de comunicació és molt elevat, no cal comunicar-se molt sovint per emprar el "tu".

En el mateix àmbit, el familiar, observem com, les dades es repeteixen ja que hi ha 23 persones que han confirmat parlat molt sovint amb la seva mare però llavors, el nombre de persones que s'hi dirigeix amb el "tu" és superior; en són 26. En aquest cas, hi segueix havent una persona que tracta de vós a la seva mare, dues que ho fan amb el vostè i una no respon. Hi ha quatre persones que admeten tenir una

comunicació poc freqüent amb la seva mare, dues que admeten comunicar-s'hi en algunes ocasions i una no respon.

I, la darrera opció de l'àmbit familiar, els germans, és, sorprenentment, la que menys quadra amb les meves hipòtesis ja que només 17 persones admeten parlar molt sovint amb els seus germans/germanes; 6 poques vegades, 4 algunes vegades i tres mai s'hi comuniquen, no en tenen o no han respost. Segons la meva hipòtesi, els germans hauria de ser, de l'àmbit familiar, les persones amb qui més ens comuniquem però les dades em demostren que és justament al revés. Tot i així, i en aquest punt la meva hipòtesi es correspon a la realitat, vint-i-vuit persones tracten de tu al seu germà/ana i dues no han respost.

Així que, podem concloure que en l'àmbit familiar, la comunicació és molt elevada (de les 90 vegades que es podia escollir aquesta opció, ha estat l'escollida en 59) i el tracte de "tu" és el més nombrós, deixant el vostè i el vós relegats a l'opció marcada en només sis ocasions, ni un 10% del total. Alhora, es confirma el que ja hem comentat al marc teòric: l'ús del vós està quasi bé desaparegut i el vostè és molt inusual.

Respecte l'àmbit acadèmic, espero trobar uns resultats que confirmin que:

- ✓ La relació amb els professors, tot i ser en base al tu, és menys freqüent que no pas amb els companys de classe.

Analitzant les dades, podem determinar que la comunicació molt freqüent amb els professos és ínfima: només 4 persones revelen comunicar-se sovint amb els seus professors; mentre que 9 persones afirmen que la comunicació amb el professorat és poc freqüent i 11 comenten que és en ocasions puntuals. Tot i així i de nou, el nombre de persones que tracten de tu els professors és molt elevat (24 persones); mentre que les que empren el vós i el vostè són mínimes, una i dues, respectivament.

Amb els companys, representa que la relació hauria de ser més freqüent que amb els professors però, igual o inferior a la que es manté amb els amics. El tracte de tu, evidentment, ha de ser el més emprat. Observant les gràfiques, podem dir que 21 persones tenen un tracte molt freqüent amb els seus companys, 4 un tracte poc

freqüent, 3 hi tracten en poques ocasions i dues no han respost o no s'hi comuniquen mai. Alhora, i com m'esperava, totes les persones que han respost(26) tracten de tu als seus companys.

Així que, com ja havia comentat amb anterioritat, el tracte a l'aula és, actualment, totalment informal ja que només hi ha dues persones que tracten amb una fórmula més formal als docents. Així que, puc confirmar que l'antic model de cortesia a l'aula (basat en el *vostè)*ha estat substituït pel *tu.*

En l'àmbit públic, on hi situaríem els amics i el xicot/a, suposo que:

- ✓ El tracte amb el xicot/a, si se'n té, es en base al *tu* i és molt freqüent ja que es passa molt de temps amb l'altre/a.
- ✓ El tracte amb els amics ha de ser totalment amb l'ús del *tu* i hauria de ser molt freqüent ja que, no només es comparteixen les hores de classes, sinó que també s'hi han d'incloure les hores fora del centre i les converses mitjançant les noves tecnologies (WhatsApp, Facebook, etc...).

Fixant-nos en les dades obtingudes, podem observar com 29 persones confirmen tenir una relació molt freqüent amb els seus amics i només una comenta comunicar-s'hi poc. Alhora, i com m'esperava, en el tracte amb els amics s'usa sempre el pronom tu.

I, tot i que jo no m'ho esperava, només 11 persones han admès tenir una total comunicació amb la seva parella sentimental i 19 no han respost o no en tenen. Tot i així, tretze admeten emprar el tu i les altres disset, no han respost.

I, en un darrer terme, trobaríem la relació amb els adults que, no vaig incloure a la tercera pregunta (com ja he comentat) perquè la relació no és prou fluïda i el terme "adult" pot ser molt divers. Tot i així, en la manera com es dirigien els enquestats, esperava trobar un elevat nombre de persones que optessin pel tracte formal vostè ja que jo mateixa era conscient que avui dia el nombre de persones que empren el vós, i com posteriorment vaig corroborar amb les lectures, és limitat.

La meva sorpresa va ser majúscula quan vaig poder observar com 21 persones escollien la resposta que feia referència al tracte informal "tu" i només, 8 escollien el vostè. Així va ser com, després de cercar en llibres, vaig poder observar com en

general, la formalitat en qualsevol àmbit comunicatiu s'ha vist modificada i l'ús del vostè ha deixat pas al "tu". Tot i així, això no vol dir que el respecte s'hagi perdut; sinó que ara es concep, d'una manera diferent.

La **cinquena pregunta**, que buscava conèixer quines expressions usava cada enquestat per dirigir-se a un seguit de persones, volia:

- ✓ Demostrar que s'havia perdut el respecte als professors, amb l'ús d'expressions informals.
- ✓ Demostrar que la relació amb els pares i mares, de major confiança, havia comportat l'ús d'expressions més informals (com "surt de sobre" o "deixa'm estar en pau!").
- ✓ Esperava trobar que, a diferència dels dos casos anteriors, amb els adults es mantenia un cert respecte en les formes i expressions usades. Per això, vaig incloure dues expressions molt formals ("Li pregaria que em deixés sol/a un moment, si us plau" i "Em pot deixar això, si us plau"?)
- ✓ Amb l'oració "Em pot deixar això, si us plau?" pretenia també confirmar o no l'argument que ens donen constantment els docents: no llegim bé els enunciats; ja que, com es pot observar, aquesta oració està formulada perquè l'emprin aquelles persones que tracten de vostè o vós i no pas de tu.
- ✓ Paga la pena dir que aquesta pregunta tenia una dificultat afegida: els enquestats només podien escollir una expressió per persona; cosa que pot haver fet que els enquestats s'haguessin de decidir per una sense que aquesta sigui, potser, la més usada.

Tot observant les dades, podem determinar que l'oració *Deixa'm estar en pau!* (informal) és la que els enquestats empren més a l'hora de dirigir-se amb els seus germans; un dels grups amb els què mantenen una relació més cordial (vuit persones l'han escollit. Com també m'esperava, set persones l'han escollit per dirigir-se als amics, amb qui es manté també una relació informal. I, tal i com suposava, només una persona l'ha escollit com predilecta a l'hora d'adreçar-se als adults i als professors. Els casos patern, escollit per cinc persones, i matern, escollit per quatre persones, són

comprensibles ja que no és una xifra molt significativa i existeix la possibilitat que algú tingui (com ja hem vist en la freqüència) mala relació amb les seves figures paternes.

No veus que molestes? , una de les altres oracions informals i que té com a missatge ocult "Marxa!", és usada, com esperava, sobretot en els amics (en cinc casos) i en els germans (quatre casos). Tot i així, no m'esperava que tres persones l'empressin amb els pares i les mares i només dues persones amb els amics.

Podries marxar, si us plau? és una oració que combina la formalitat amb una ordre directa i que podria sonar, com en el cas *Deixa'm estar en pau!* malsonant. Aquesta oració, com m'esperava és la que més s'usa a l'hora de dirigir-se a pares i mares (en 11 i 12 casos, respectivament) per la ordre que amaga rere una estructura formal. És a dir que, com ja hem dit anteriorment, el respecte es manté però avui s'entén de manera diferent. I, tal i com suposava per la formalitat que presenta, és molt usada a l'hora de dirigir-se als adults (l'han escollit 11 persones). La seva presència a l'hora de dirigir-se a germanes, companys, amics i parelles sentimentals no és tan freqüent (no sobrepassa els cinc casos) i en canvi, és molt usada també quan cal dirigir-se a un professor. Això torna a demostrar que el respecte cap a les figures d' "autoritat" (pares, adults i professors) es manté i amb ell, un cert respecte.

L'expressió *Li pregaria que em deixés sol/a un moment, si us plau* és la més formal de totes les que oferia en el meu qüestionari ja que la petició que es formula es repeteix al principi i al final (*Li pregaria/si us plau)*; a més, seria la correcta amb l'ús del vostè o el vós.

Tot i així, i com m'esperava i sospitava, els enquestats no llegeixen bé els enunciats ja que cinc persones han respost que és l'opció que emprarien per a dirigir-se als professors; mentre que només una persona s'hi dirigeix de vós i dues de vostè. Aquesta expressió em fa reflexionar sobre si els enquestats llegeixen bé l'enunciat, han mentit en alguna de les dues qüestions o no saben diferenciar les formes lingüístiques.

Surt de sobre! és una de les expressions més descorteses i informals. Per això, se suposava que hauria de ser més freqüent en companys i amics que no pas en adults, professors o pares. Observant les dades, veig com la meva hipòtesi es confirma ja que

tres persones han admès que l'usen per a dirigir-se als seus amics, dues als seus companys i només una als germans i a la mare. Així que, com ja he comentat, el tracte més col·loquial es dóna amb amics i companys.

Calla ja! i *Vés-te'n!* formen part de les oracions més informals ja que inclouen un signe d'exclamació (que denota una certa èmfasi en el que es diu) i són oracions directes i emprades sobretot en situacions informals ja que si volguéssim fer-les servir en contextos més formals faríem servir *Podries marxar, si us plau?* (ja comentada). *Calla ja!* és molt usada en el cas de dirigir-se, com suposava, als germans, als amics i als companys en cinc casos cadascuna. Tot i que no m'ho esperava, un dels enquestats ha respost que és la que més usa a l'hora de dirigir-se als professors, tret que determina la falta de respecte vers el professorat ja que, encara que no s'empri el vostè i com ja hem dit, hi ha oracions més formals que no presenten el vostè.

Vés-te'n! és, tot i que no m'ho esperava, escollida en els casos paterns; però tal i com m'esperava, s'usa per dirigir-se als germans, companys, amics i la parella sentimental.

Finalment, *Em pot deixar això, si us plau?* presentava també una dificultat afegida: que els enquestats la llegissin prou bé per adonar-se que no es corresponia amb l'ús del tu; sinó amb l'ús del vostè i del vós. Com era d'esperar, la gent no va llegir bé els enunciats o van mentir en aquesta o l'anterior pregunta i apareix molt usada en quasi bé tot els casos. La frase ha estat escollida per dirigir-se al pare en 4 ocasions, en 6 per dirigir-se a la mare, en dues per dirigir-se al germà, en 8 per fer-ho al professor, 4 i 5 pels companys i amics, respectivament, dues pel xicot/a i sis pels adults.

Aquesta pregunta és la que demostra per complet que les respostes de la pregunta 4 i 5 no es corresponen.

La **sisena pregunta** és en la qual volia demostrar que el llenguatge és quelcom que evoluciona amb les generacions. Per això vaig col·locar diferent tipus d'oracions: oracions antigues que avui dia, considero, que ja s'empren poc i d'altres que antigament no es feien servir però que avui dia s'usen i que no només s'han popularitzat entre els joves; sinó que l'empra qualsevol persona.

Considero que les oracions antigues i que avui dia ja no s'empren massa són:

- ✓ I tal dia farà un any...
- ✓ Flipo mandarines!
- ✓ Si em punxen, no em treuen sang...
- ✓ Qui no vulgui pols, que no vagi a l'era
- ✓ Haver-n'hi un tip...

Les oracions "noves" o "més modernes" són:

- ✓ És l'hòstia!
- ✓ Estic flipant...

I, crec que hi ha un petit grup que s'usaven per igual abans i ara:

- ✓ Deixa'm ja en pau!
- ✓ Surt de sobre!

I tal dia farà un any, els enquestats l'han sentit dir, sobretot, a pares, mares, professors i adults (en 14,16, 9 i 10 ocasions). Tot i així, m'ha sorprès veure com 7 persones afirmen haver-la sentit a amics i nou a xicots. Tot i així, n'hi ha cinc que admeten que no l'han sentit mai.

Deixa'm ja en pau! és, com m'esperava, una de les escoltades en quasi tots els casos; tot i que no m'esperava que en vint-i-cinc ocasions no l'haguessin sentit. Tot i així, és una de les que s'ha sentit tant a pares, mares, germans, professors,etc...; és a dir que, podríem dir que és una frase usada tant abans com avui dia.

Surt de sobre! és també com m'esperava de les més sentides d'amics i companys ja que és una de les més informals i usades pels joves; i de retruc, també és molt freqüent pels germans.

Així com en el cas anterior, *És l'hòstia!,* és una de les mes escollides a l'hora de pensa què empren els companys, els amics i els germans. Tot i que no m'ho esperava, en el cas de les mares i els adults també és freqüent (en set i vuit casos, respectivament).

Flipo mandarines, una de les que considerava en desús, és la que m'ha demostrat que anava errada. Els enquestats han respost que l'han sentit en 14 ocasions de boca dels seus amics i en 9 ocasions de boca dels companys; franges d'edat que jo no consierava influents a l'hora de respondre aquesta pregunta. És una de les oracions més respostes en tots els casos.

Si em punxen no em treuen sang és, com jo m'esperava, una de les menys conegudes ja que en 18 ocasions no s'ha sentit dir a ningú. I, sobretot, val a destacar que ningú l'ha sentit dir als seus germans i només s'ha sentit en cinc casos de pares i mares i en set casos en boca d'algun adult; opcions que són, com suposava, les que més haurien de conèixer aquesta expressió.

Així com en l'anterior, *Qui no vulgui pols, que no vagi a l'era* té un elevat nombre de desconeixença entre els enquestats (en 14 ocasions, no s'ha sentit dir a ningú). Tot i així, els resultats són molt més elevats del que jo m'esperava: els enquestats l'han sentit al pare en sis ocasions, a la mare en nou, als professors en set, als companys en un, als amics en quatre, al xicot/a en un i els adults en set casos. Així és com es pot observar també que les "noves generacions" (amics, germans, companys) perdran, possiblement l'ús d'aquesta expressió.

Estic flipant, era segons les meves hipòtesis, una de les més emprades pels joves, ja que és relativament "nova". Observant el gràfic, podem veure com la meva hipòtesi es confirma ja que, els enquestats només l'han sentit en sis ocasions de la boca dels seus pares, en tres de la de la seva mare i en canvi, en 13 ocasions en boca dels seus germans, 17 en la dels companys i 20 (el més elevat) en boca dels amics. Tot i així, considero curiós que s'hagi escollit en nou ocasions dels adults.

La darrera expressió, *Haver-n'hi un tip,* és com m'esperava, una de les més sentides en boca de pares (vuit ocasions), mares (nou ocasions), professors (nou ocasions) i adults. Tot i així, hi ha un elevat nombre d'enquestats (deu) que confessen no haver-la sentit mai. Així que, puc afirmar que, tot i que hi ha un bon nombre de persones que no l'han sentit mai, les que sí l'han sentit anomenar, l'han sentit sobretot en figures adultes.

CONCLUSIONS:

Després d'haver fet aquest treball, puc confirmar que:

1. L'ús del *vós* està, teòrica i pràcticament, quasi bé desaparegut. Com hem pogut comprovar en les enquestes, l'ús del *vós* és quasi bé inexistent; així com se'ns comenta en el marc teòric. Aquesta partícula però, ha estat substituïda pel *vostè* i el *tu.*
2. Tot i així, l'ús del *tu* ha substituït al *vostè* en la majoria de tractes personals. Amb aquest canvi de forma, també s'ha perdut l'antiga concepció de "respecte"; diferent a l'existent avui dia.
3. La gent enquestada sap que abans les converses eren més formals i l'ús del *tu* es reduïa a molts pocs contextos, informals, com les converses entre amics. En canvi avui dia, predominen les converses informals ja sigui el registre o el context en què s'esdevinguin.
4. La llengua, així com les generacions, evolucionen. Aquesta és una de les característiques que he pogut observar en les enquestes ja que, moltes de les expressions (tal i com s'apuntava en la teoria) s'han perdut. La llengua, com l'espècie humana, ha evolucionat a causa dels diferents moments històrics i necessitats que han existit i existiran.
5. Els joves d'avui dia tenen una nova idea de què és el respecte que passa per l'ús del *tu* però, sense perdre del tot, l'educació pels adults. Són conscients que són figures que no poden faltar ni tractar, per regla general, com a un amic més. Tot i així, aquesta idea en l'àmbit acadèmic s'està perdent: els professors són tractats com un alumne o un company més.
6. Els joves admeten que les converses familiars han canviat: quan els seus pares tenien la seva edat, les converses eren més formals i tancades. Aquests adults no podien expressar tot allò que volien amb els seus familiars. En canvi, i com hem pogut observar en les enquestes, les famílies avui dia poden tractar qualsevol tema.
7. L'existència de temes tabú ha desaparegut: les converses avui dia, es poden iniciar i transcorre envers qualsevol tema. Abans, en les converses familiars no

es podia tractar qualsevol tema i els que s'abordaven, s'havia de fer amb una manera especial.

8. Les converses familiars són molt freqüents: més del 50% dels enquestats admeten comunicar-se amb pares, germans i mares de manera assídua. Les converses amb el professorat, en canvi, són comunes però no freqüents. Aquest fet es pot deure a la idea que el mestre és una persona que té un "estatus" superior al nostre i que per tant, la comunicació s'ha de restringir a allò que és estrictament professional.

Tot i així, amb aquest petit treball no he pogut esbrinar tot el que volia conèixer envers la comunicació generacional ja que la mostra no era ni representativa ni extrapolable a la societat.

La meva idea inicial era descobrir si hi havia cap factor que propiciés una millor o pitjor comunicació; però, per la falta de temps, de mitjans i l'important extensió del treball, m'ha estat impossible.

A més, tampoc he pogut corroborar si els missatges que emetem arriben i es comprenen igual depenent de la persona a qui els enviem.

Tot i així, he pogut observar com d'important és la llengua i les formes que presenta i emprem ja que, sospito que, molts dels enquestats no han respost realment el que pensaven per no haver llegit bé els enunciats.

Amb aquest treball, també he pogut extreure conclusions molt més generals: el llenguatge, l'element al qual li dediquem unes poques hores d'estudi a la setmana, és quelcom molt més important: ens ajuda a comunicar-nos, a entendre'ns, a pensar i conforma i la ideologia de cadascun de nosaltres. És l'element que ens permet transmetre missatges tan rudimentaris com si ens agrada o no el gust d'un gelat, i d'altres tan complexos com saber comunicar a la persona que estimem, que volem que aquesta sigui amb la qual passar fins a la fi dels nostres dies. És l'ens que ens permet expressar molt més del que podem dir amb un dibuix. Ens fa volar la imaginació, crear i

destruir estructures, embellir i enfosquir les paraules, donar missatges entenedors o confusos; dir allò que volem.

Tot i que no es valori des de, fins i tot altres sectors socials, adquirir una bona competència lingüística és una condició *sine qua non* per tal que qualsevol persona pugui defensar-se el dia de demà, pugui argumentar el que pensi, no caigui en les trampes que permeten crear les llengües; és a dir, ser un *Homo sapiens sapiens.* Si això no fos així seria perquè, la persona no hauria adquirit les correctes estructures gramaticals, lèxiques i morfològiques de cada llengua. Saber com comunicar un missatge és tan important que, per exemple, en la carrera de Medicina els estudiants han de cursar en el primer curs una assignatura ("Introducció a la medicina") que entre d'altres, els hi ensenya com comunicar les males i les bones notícies als pacients amb tacte i a través d'un vocabulari que puguin entendre. Si no ho fessin així, la comunicació resultaria un fracàs.

BIBLIOGRAFIA:

- AUSTIN, J. L. (1962) en SOLÀ, Joan; LLORET Maria Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (2002), *How to do things with words.* Cambridge, Mass: Harvard University Press
- BASTARDAS i BOADA, Albert; GENOVÈS, Ignasi; SOLÉ CAMARDONS, Joan (2009), *Per una política lingüística per als joves,* Revista Tècnica de Política Lingüística, Número 45. Llengua i ús
- BOOTH, Wayne C.; COLOMB, Gregory G.; WILLIAMS, Joseph M. (2004), *Cómo convertirse en un hábil investigador.* Editorial Gedisa, Barcelona.
- BROWN, P. i LEVINSON, S. (1978) en CASTELLÀ, J. M. (1992), *Politeness: Some Universals in Language Use.* Cambridge. Cambridge University Press
- CAMPS, Anna; CASSANY, Daniel; FERRER, Montserrat; VILÀ, Montserrat; BORDONS, Glòria (coord) (2002), *Recerca al batxillerat.* Editorial Graó, Barcellona.
- CASALS, David; MIRÓ, Marta (2010), *"Estudi sobre usos, actituds i identitats lingüístics de l'estudiantat de les universitats catalanes"* Revista Tècnica de Política Lingüística, Número 47. Llengua i ús
- CASSANY,Daniel; LUNA, Marta; SANZ,Glòria (1993), *Ensenyar LLENGUA.* Editorial Graó, Barcelona.
- CASTELLÀ, Josep M. (1992), *De la frase al text.* Teories de l'ús lingüístic. Biblioteca Universal Empúries, Barcelona.
- CHOMSKY, N. (1985) en TUSON, J. (1999), *Syntatic Structures.* The Hague: Mouton. Reprint
- COROMINA, Eusebi (1992), *Manual de Redacció i Estil*. Eumo Editorial, Capellades (Barcelona)
- Diversos autors (2010), Informe de política lingüística, Generalitat de Catalunya
- JAKOBSON, R. (1960) en TUSON, J. (1999), *Linguistics and Poetics* dins *Style in Language*, Cambridge Mass
- LAKOFF, R.T. (1973) en CASTELLÀ, J.M. (1992), *The Logic of Politeness; or Mindgind your p's and q's,* Papers from the Ninth Regional Meeting. Chicago. Linguistic Society, pg. 292-305

- LEECH, G. N. (1983) en CASTELLÀ, J. M. (1992), *Principles of Pragmatics*, Londres. Longman.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, Ll. (1976) en CASTELLÀ, J. M. (1992), *Llengua stàndard i nivells de llenguatge,* Barcelona, Laia
- LYONS, J. (1979) en TUSON, J. (2000), *Introducción en la lingüística teórica,* Teide
- MARGARIT, M.; VILARRASA, F.; CANAL, Imma; MAYANS, Pere (2005), *Una eina per treballar els usos lingüístics entre els joves*, La veu dels kats. Llengua i ús. Editorial Mediterrània (Barcelona)
- MARÍ, I. (1983) en CASTELLÀ, J. M. (1992), *Registres i varietats de la llengua, COM ensenyar català als adults*, núm. 3, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- MARTÍ I CASTELL, Joan (1992), *L'ús social de la llengua catalana.* Editorial Barcanova, Barcelona
- MARTÍNEZ OLMO, Francesc (2002), *El cuestionario. Un instrumento para la investigación de las ciencias sociales.* Laertes SA, Capellades (Barcelona)
- MELIÀ i GARÍ, Joan; VILLAVERDE i VIDAL, Joan-Albert (2008), *La transmissió intergeneracional del català a Mallorca en les parelles lingüísticament mixtes*, Revista Tècnica de Política Lingüística, Número 42. Llengua i ús
- NOGUERO, Joaquim (2000), *L'ús del català entre els joves*. Fundació Caixa de Sabadell, Sabadell.
- PIERCE, C. (1988) en TUSON, J. (1999), *Tratado de semiòtica general,* 4a edición. Barcelona: Lumen
- PUJOLAR, Joan; GONZÁLEZ; Isaac; MARTÍNEZ, Roger (2010), *Les mudes lingüístiques dels joves catalans,* Revista Tècnica de Política Lingüística, Número 48. Llengua i ús
- QUEROL, Ernest (2009), *Demolingüística: nova enquesta demogràfica, nous mètodes i noves dades,* Revista Tècnica de Política Lingüística, Número 46. Llengua i ús
- RAMON-CORTÉS, F. (2007), *L'illa dels 5 fars*. La Magrana, Montcada i Reixac
- RASPALL, Joana; MARTÍ, Joan (1998), *Diccionari de frases fetes.* Edicions 62, Barcelona
- ROSS, J. (19769) en CASTELLÀ, J.M. (1992), *L'étude des variétés et l'enseignement de la langue,* Le français dans le monde, núm. 121, París

- ROVIRA MARTÍNEZ, Marta (2008), *La llengua com a variable d'identitat* Revista Tècnica de Política Lingüística, Número 41. Llengua i ús
- SACKS, H.; SCHLEGLOFF i JEFFERSON, G. (1974) en TUSON, J. (1995), *A simplest systematics for the organitzation of turn-taking for conversation,* dins *Language* pgs. 696-735
- SANTAMARIA, Laura (2010), *El col·loquial de la ficció. La caracterització de la parla dels joves.* Revista Tècnica de Política Lingüística, Número 49. Llengua i ús
- SEARLE, J. R. (1976) en SOLÀ, Joan; LLORET Maria Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (2002), *A classification of illocutionary acts*, Language in Society (Cambridge) 5, pàgs. 1-23
- SERRACANT, Pau (2009), *Anàlisi de les dades sociolingüístiques de l'Enquesta de la Joventut* Revista Tècnica de Política Lingüística, Número 44. Llengua i ús
- SOLÀ, Joan; LLORET Maria Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (2002), *Gramàtica del català contemporani.* Volum 2. Sintaxi. Editorial Empúries, Barcelona
- SOLÉ CAMARDONS, Joan; TORRIJOS LÓPEZ, Anna (2008), *El Sistema d'Indicadors Lingüístics a Catalunya* Revista Tècnica de Política Lingüística, Número 43. Llengua i ús
- TUSON VALLS, Amparo (1995), *Anàlisi de la conversa.* Editorial Empúries, Montcada i Reixac.
- TUSON, Jesús (1999), *Introducció al llenguatge*. Edicions Proa SA, Barcelona.
- TUSON, Jesús (2000), *Com és que ens entenem? (si és que ens entenem).* Editorial Empúries, Montcada i Reixac
- TUSON, Jesús (2000), *El luxe del llenguatge.* Editorial Empúries, Montcada i Reixac
- TUSON, Jesús (2001), *Una imatge val més que mil que paraules (Contra els tòpics).* Editorial Empúries, Montcada i Reixac
- VALLVERDÚ, F. (1973) en CASTELLÀ, J.M. (1992), *El fet lingüístic com a fet social*, Barcelona, Edicions 62
- VALLVERDÚ, Francesc (1998), *Velles i noves qüestions sociolingüístiques*. Ed. 62, Barcelona.
- VENY, Joan (2007), *Petit Atles lingüístic del domini català.* Institut d'Estudis Catalans, Barcelona.
- VILÀ SANTASUSANA, Montserrat; CAMPS MUNDÓ, Anna; FERRER RIPOLLÈS, Montserrat i FONS ESTEVE, Montserrat (coord) (2007), *Modalització i cortesia lingüística*. Graó, Barcelona.
- VYGOTSKI, L. (1962) en TUSON, J. (1999), *Thought and Language,* MIT Press
- WOLF,Mauro (1992), *Els efectes socials dels mitjans de comunicació de masses.* Pòrtic, Barcelona
- ZELDIN, Theodore (1999), *Conversación.* Alianza Editorial, Madrid.